

МАЛАДОСЦЬ

2
1957

Год сёлетні

Закончыўся 1956 год. Гэта быў год гераічнай працы і небывалага размаху гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Пад кіраўніцтвам партыі працоўных нашай краіны дабіліся новых вялікіх поспехаў. Было асвоена 35,5 мільёна гектараў цаліны. Дзяржаве здадзена больш 3,3 мільярда пудоў хлеба. Павялічыўся збор бавоўны. За выдатныя поспехі ў асваенні цалінных зямель, за павелічэнне ўраджайнасці палёў ордэнамі Леніна ўзнагароджаны рад саюзных рэспублік, краёў і абласцей. Урадавымі ўзнагародамі адзначаны каля 100 тысяч перадавікоў сельскай гаспадаркі. Далёка наперад пайшла жывёлагадоўля. Надой малака за год вырас на 32 працэнты. У 1956 годзе ў калгасах адкормлена каля 9 мільёнаў свіней.

Поспехі відавочныя. Кожны савецкі чалавек ганарыцца імі. Але працаўнікам сацыялістычных палёў прадстаіць зрабіць нямала і ў сёлетнім годзе. У студзені Цэнтральны Камітэт КПСС і Совет Міністраў СССР звярнуліся з пісьмом да ўсіх работнікаў сельскай гаспадаркі, у якім ставяць шэраг канкрэтных задач.

Добра было-б дадаткова асвоіць 4—5 мільёнаў га новых зямель. Калгаснікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі ў гэтым годзе будуць змагацца за павелічэнне ўраджайнасці, за тое, каб кожная карова давала больш малака, кожная свіня — больш мяса, а авечкі — больш воўны. Для гэтага важна добра ўгнойваць глебу, добра ведаць аграэхніку. А хіба можна надаць многа малака, калі ў кожным калгасе не будзе дастаткова нарыхтавана сіласу?

Разам з партыяй і ўсім народам новыя задачы будзе рашаць і савецкая моладзь.

Нядаўна ў Мінску праходзіла рэспубліканская нарада маладых жывёлаводаў. Даяркі, свінаркі, маладыя спецыялісты, якія прысутнічалі на нарадзе, абавязаліся ў сёлетнім годзе працаваць яшчэ лепш.

На здымку: удзельніцы рэспубліканскай нарады маладых жывёлаводаў (злева направа) свінарка калгаса «Чырвоная Армія» Віцебскага раёна Зіна Вайцікоўская, даярка саўгаса «Свіслач» Гродзенскай вобласці Ірына Баламут і даярка саўгаса «Цішкова» Магілёўскай вобласці Марыя Ціпанова.

Фото С. Чырэшкіна.

На першай старонцы вкладки: Выхаванка новага дзіцячага дома мастацкага выхавання Тася Сташкова за падрыхтоўкай хатняга ўрока ігры на арфе.

На чацвёртай старонцы вкладки: Байдарка. (Малюнак да бясплатнага дадатку).

1918 ГОДА НАРАДЖЭННЯ

39 год назад у баях з іншаземнымі захопнікамі нарадзілася Савецкая Армія. Гэта былі дні, калі маладая Савецкая Рэспубліка вымушана была адстойваць заваёвы рабочага класа ад пасяганняў міжнароднага імперыялізма. Кайзераўскія войскі, адчуваючы падтрымку англійскіх, французскіх і амерыканскіх імперыялістаў, рашылі задушыць першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву. Яны ірваліся да легендарнага горада рэвалюцыі — Петраграда. І тады армія рабочых і сялян спыніла лютага ворага.

Не раз пасля гэтага Савецкая Армія выконвала сваю ганаровую місію, выратавала працоўных ад кабалы, якую ім рыхтаваў міжнародны імперыялізм.

І ніколі Савецкая Армія не запляміла сваіх баявых сцягаў ганебнай справай захопу або закабалення народаў. Місія Савецкай Арміі заўсёды была, ёсць і застаецца вызваленчай.

Народы свету ніколі не забудуць, як Савецкая Армія вызваліла з фашыскай няволі мільёны людзей Еўропы. Яны добра ведаюць, што намаганнямі савецкіх салдат быў разгромлены японскі мілітарызм. Усе сумленныя людзі свету ведаюць, што калі-б не было такой магутнай, чыстай, з высокімі чалавечымі ідэаламі арміі, якой з'яўляецца Савецкая Армія, дык імперыялісты даўно развязаў-б трэцюю сусветную вайну.

Мы ганарымся сваёй роднай Савецкай Арміяй. Яна наша надзейная ахова ад усякіх нечаканасцей, ад пагроз і прамых нападак міжнароднай рэакцыі.

Савецкая Армія, як ніколі, моцная, як ніколі, любімая, а яе салдаты, афіцэры, генералы пільна стаяць на варце родных рубяжоў, на варце заваёў Вялікага Кастрычніка.

На здымку: Савецкія артылерысты на вучэнні.

Фото С. Чырэшкіна.

Пролетары ўсіх краін, еднайцеся!

МАЛАДОСЦЬ

Штомесячны літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопіс Цэнтральнага Камітэта ЛКСМ Беларусі.

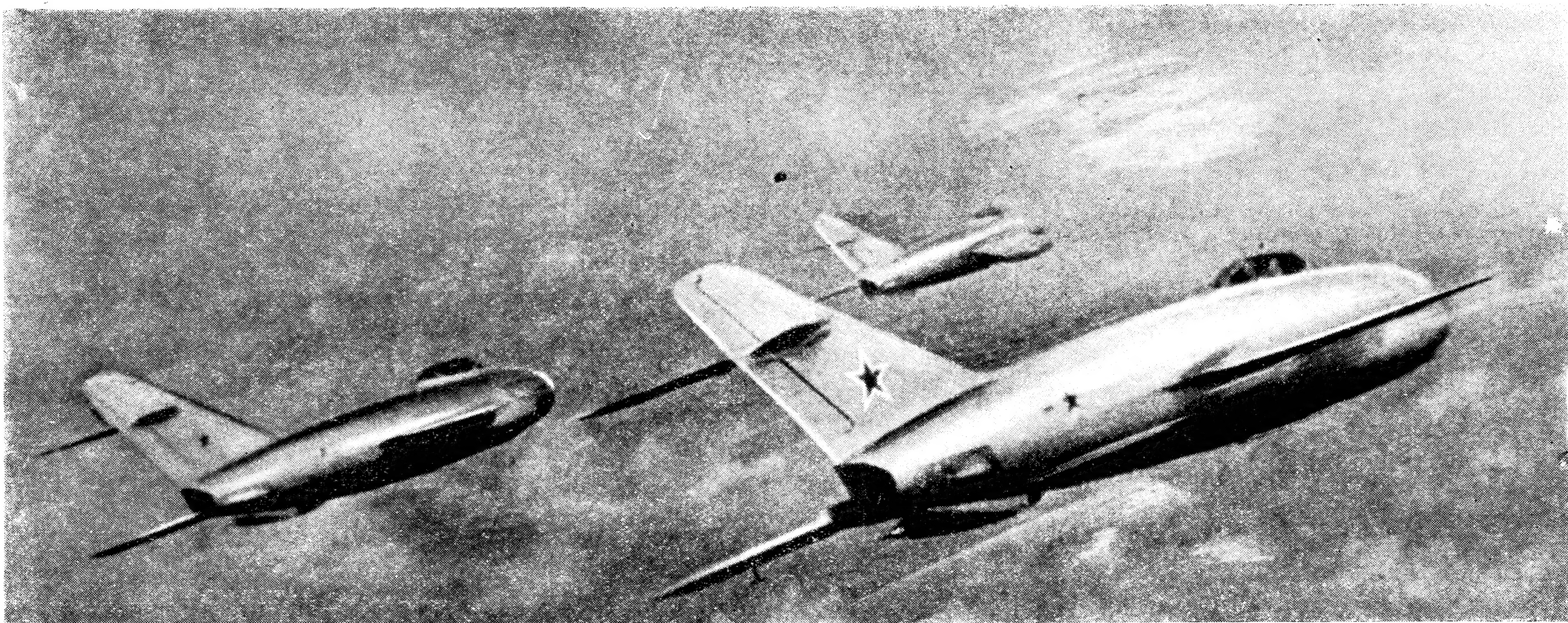
Газетна-часопіснае выдавецтва Галоўвыдата Міністэрства культуры БССР, Мінск.

Год выдання V.

Люты.

№ 2(47).

1957.

НА ВАРЦЕ МІРНАГА НЕБА

Узвілася ракета. Працаіўся гул мотораў. І вось імгненна на ўзлётна-пасадачную дарожку вырулілі прыгожыя срабрыстыя рэактыўныя знішчальнікі.

— Узлёт дазваляю, — гучыць у шлемафонах лётчыкаў голас кіраўніка палётамі.

Зноў пачуўся роўны і моцны гул, машыны крануліся з месца, лёгка і амаль непрыкметна адарваліся ад зямлі і раптоўна ўзвіліся ў паветра, нібы стрэлы, пушчаныя з гіганцкага лука (фото ўверсе). Пачаўся вучэбны дзень Н-скага падраздзялення. Лётчыкі, якім даверыла Радзіма ахову паветраных прастораў нашай Айчыны, упарта ўдасканальваюць сваё майстэрства, вучацца лётаць на вялікіх вышынях, робяць і ўдзень і ўначы перахваты паветраных мішэняў, вядуць па іх трапны, знішчальны агонь.

Вось атрыманы звесткі аб з'яўленні самалётаў «праціўніка». На камандным пункце неадкладна робяцца разлікі, а лётчык першага класа капітан Мачалаў займае сваё месца ў кабінэ знішчальніка.

— Надвор'е добрае, — гаворыць ён пасля агляду чыстага, блакітнага неба (фото справа).

Ён уважліва і хутка кантралюе складаныя прыборы. Надвор'е ў Беларусі зменлівае. Нярэдка чыстае без хмурынкі неба раптам пакрываецца хмарамі, сонца шчыльна закрываюць аблогі. Здарылася так і на гэты раз. Толькі падняўся ён у паветра і не паспеў адляцець ад аэрадрома, як трапіў у воблачнасць. Не было відаць ні сонца, ні зямлі, вакол ляжала адна толькі малочна-белая імгла.

— Управа трыццаць градусаў! — перадае з зямлі па радыё чарговую каманду штурман.

Давяраючы ва ўсім разумным прыборам, капітан Мачалаў энергічна робіць віраж і ляціць дакладна па курсу.

— Уперадзе цэль! — гучыць у шлемафонах. Лётчык павялічвае хуткасць. Вось і «праціўнік».

— Цэль бачу, атакую, — дакладвае лётчык. Задача выканана. Паветраны «праціўнік» перахоплены і атакаваны. Гэта вынікі не толькі выдатнага майстэрства лётчыка Мачалава, гэта вынік баявой падрыхтоўкі і штурмана-наводчыка, і ўсяго разліку каманднага пункта, вынік выдатнай работы матэрыяльнай часткі.

Добрая слава ідзе ў падраздзяленні аб выдатным механіку па радыё комсамольцу Нікалаю Емельянычу. Нездарма ён узнагароджан Ганаровай граматай ЦК ЛКСМ Беларусі.

Такой-жа славай і павагай карыстаецца і майстар паветранага бою, першакласны лётчык-комуніст Кулакоў. Ён бездакорна пілатыруе знішчальнік на самых вялікіх вышынях і ў любое надвор'е, выдатна атакуе паветраныя мішэні, заўсёды без промаху вярзе агонь. Вось і сёння яго палёт быў, як заўсёды, вельмі ўдалы. «Праціўнік» маневраваў, усяляк імкнуўся ўцячы ад «ворага», але Кулакоў паспяхова і не адзін раз атакаваў яго. Аб тым, як прайшоў гэты павучальны «бой», Кулакоў расказвае сваім баявым сябрам (фото ўнізе).

Лётчыкі-знішчальнікі, як і ўсе воіны Савецкай Арміі, чуйна ахоўваюць мірнае, стваральнае жыццё нашай Радзімы, пільна стаяць на варце мірнага савецкага неба.

Тэкст і фото В. МАЖАРАВА.

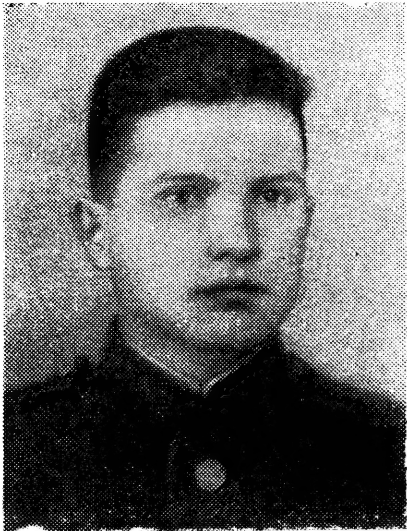

Лётчык першага класа капітан Мачалаў.

Майстар паветранага бою лётчык першага класа Кулакоў расказвае баявым таварышам пра паветраны бой.

Ул. ПАУЛАУ

ВЕРШЫ

Я сэрца аб песню дзяўчыны параніў

Малады паэт **Уладзімір Паўлаў** нарадзіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Замошша на Случчыне ў сям'і калгасніка. У 1954 годзе ён скончыў сярэдняю школу, потым некаторы час працаваў літработнікам рэдакцыі Любанскай раённай газеты «Кліч Радзімы». Цяпер Ул. Паўлаў служыць у Савецкай Арміі.

Вершы яго друкаваліся ў Любанскай і Случкай раённых газетах, у «Піонеры Беларусі» і «Чырвонай змене».

Ніжэй мы змяшчаем новыя вершы маладога паэта.

Ты на золку мяне разбудзіць шкадавала

Яшчэ ўчора за вокнамі восень шугала,
А сягоння рыпіць мяккім снегам зіма,
Ты на золку мяне разбудзіць шкадавала
І за статкам выходзіла ў поле сама.

Хлапчуку сніўся Паўка ў тачанцы крылатай
І найлепшыя мары здзяйсняліся ў сне.
Удалі ад бацьноўскае роднае хаты
Хіба можна забыцца пра ўсё гэта мне?

Пакуль змена на варце яшчэ не настала,
Я ўсе гукі і шорахі прагна лаўлю.
З-за мяне не адную ты ноч неадспала,
А цяпер, мама, я за цябе неадсплю.

На сцэне

Здавалася, што мора кліча нас,
Грыміць прыбой і коцяць хвалі пену.
І мы, за рукі ўзяўшыся, не раз
Да глядачоў выходзілі на сцэну.

Нам гаварылі позіркі сяброў,
Вялікі зал, сціхаючы паволі,
Тугі букет шурплатых васількоў,
Што намі ўдала выкананы ролі.

Што нашай дружбе чорная бяда
Шыпшынавы вянок свой не надзене...
Ды як мне, аднакласніца, шкада,
Што тое ўсё было толькі на сцэне.

Грымяць турбіны

У марознай тугой абводцы
Перад раніцай месяц згас.
Ды мы ўсе маладыя хлопцы
І гарачыя сэрцы ў нас.

І нічога, што снег іскрысты
Нібы вугаль сухі рыпіць
І ў паветры халодным, чыстым
Нават птушка не праляціць.

Нам на зборы даны хвіліны.
І ў наступны кароткі міг
На стаянцы грымяць турбіны,
Аж балюча ад свісту іх.

І са старту, дзе лес сінее,
Самалёты ідуць на ўзлёт.
На зямлі чэрствы снег бялее
Ды курыць падагрэты лёд.

Ён курыць не таму — хто знае, —
Што такі на двары ўжо час,
А таму, што мы ўвайшлі ўзлятаем,
Што гарачыя сэрцы ў нас.

Пасля адбою

Мяцеліца, як ваўчыца,
Збіраючы зграі, вые
І распытляваным снегам
Са стрэхаў ляціць пад адхон.
Мой край пад сваю ахову
Пастамі ўзялі вартавыя,
Забыўшы да самай змены
Пра моцны, салодкі сон.

А я сёння вольны ноччу
Ад сутачнага нараду.
На аэрадроме нашым —
Рады баявых машын.
Сур'ёзна аднак лічу я
З боку свайго за здраду
З адбоем заснуць адразу
Раней трыццаці хвілін.

Ахвота крыху паслухаць,
Шкрабе як па вокнах замяць,
Як хвой ў бары галосіць
Па цёплым з дажджамі лету.
Ды мне, як патроны з дыска,
Радкі дасылае памяць,
І іх запісаць павінен
Я ў поўгадзіну гэту.

БЕЛАРУСКІЯ СТАНКІ

Нашы беларускія станкі можна сустрэць на прадпрыемствах Індыі і Афганістана, у народным Кітаі і Бірме, у Венгерскай Народнай Рэспубліцы, у шматлікіх гарадах нашай неабсяжнай Радзімы.

Працяжныя поўаўтаматы, гідракапіравальныя супарты, заточныя і гідрафікаваныя даўбёжныя, шліфавальныя і стругальныя станкі — вось няпоўны пералік прадукцыі, якая вырабляецца на станкабудаўнічых заводах Мінска, Віцебска, Гомеля, Оршы.

Кожны новы станок — гэта вынік творчых пошукаў, смелых дзяржанняў канструктараў, садружнасці інжынерна-тэхнічных работнікаў з рабочымі-наватарамі вытворчасці, стараннай працы станкабудаўнікоў.

На Мінскім станкабудаўнічым заводзе імя Кірава група канструктараў на чале з Алегам Жылінскім за кароткі час стварыла шэраг арыгінальных высокапрадукцыйных станкоў.

Найбольшай творчай удачай гэтага маладога дружнага калектыву з'яўляецца стварэнне спецыяльнага гарызантальна-працяжнага станка мадэлі МП-17.

У тэхнічным заданні было сказана каратка: «Стварыць малагабарытны, лёгкі, высокапрадукцыйны поўаўтамат для няспыннага працягвання з такім разлікам, каб яго можна было ўключыць у аўтаматычную лінію».

За гэтую работу ўзяліся комсамольцы Алег Жылінскі і Яўгені Гладкі. Справа ўскладнялася яшчэ і тым, што працяжныя станкі падобных мадэлей выпускаюцца толькі ў Мінску, і таму пачэрпнуць што-небудзь з вопыту другіх станкабудаўнічых прадпрыемстваў амаль не ўдалося.

І ўсё-ж задача была вырашана паспяхова. На дапамогу моладзі прыйшлі старэйшыя таварышы — галоўны канструктар Талака, намеснік галоўнага канструктара Шпакоўскі, майстры і рабочыя-наватары. Змяншэння вагі ў сваёй канструкцыі Жылінскі і Гладкі дабіліся таму, што замест літых поўнасцю прымянілі зварныя канструкцыі.

У новым станку прымянёна пераходная змазка. Яна праводзіцца аўтаматычна, без удзелу рабочага. Арыгінальна вырашана і такое пытанне, як замена інструменту. Раней для таго, каб смяніць працяжку, рабочы спыняў станок, па-

дымаў крышку, доўга корпаўся ў механізме. Дарэмна трацілася многа каштоўнага часу. Цяпер-жа гэтая аперацыя праводзіцца без зняцця крышкі.

Станкі мадэлі МП-17 паспяхова працуюць на Падольскім заводзе швейных машын і зарэкамендавалі сябе выдатна — яны лёгкія і высокапрадукцыйныя.

Добра зарэкамендаваў сябе спецыяльны станок мадэлі МП-25, спраектаваны і выраблены па заказе Маскоўскага аўтазавода імя Ліхачова, для апрацоўкі блокаў цыліндраў рухавіка. Такія станкі і раней вырабляліся на мінскім станкабудаўнічым заводзе. Перад канструктарамі была пастаўлена задача — спраектаваць такі станок, каб у ім поўнасцю былі аўтаматызаваны ўсе

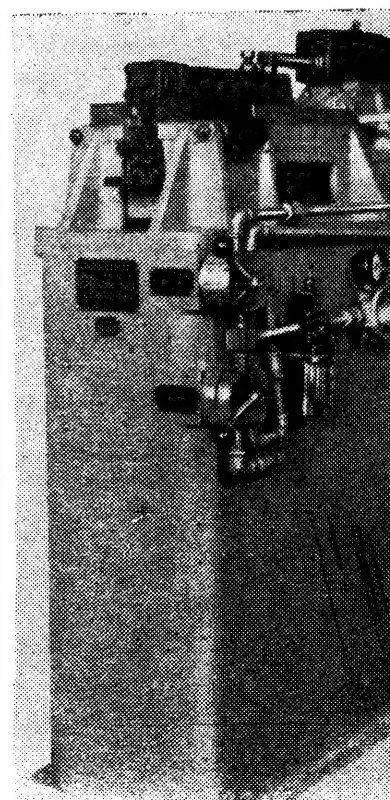
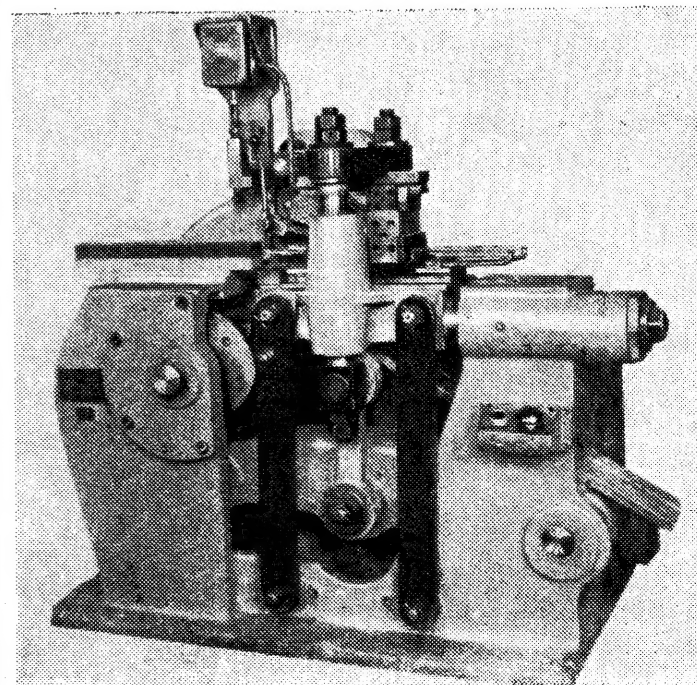
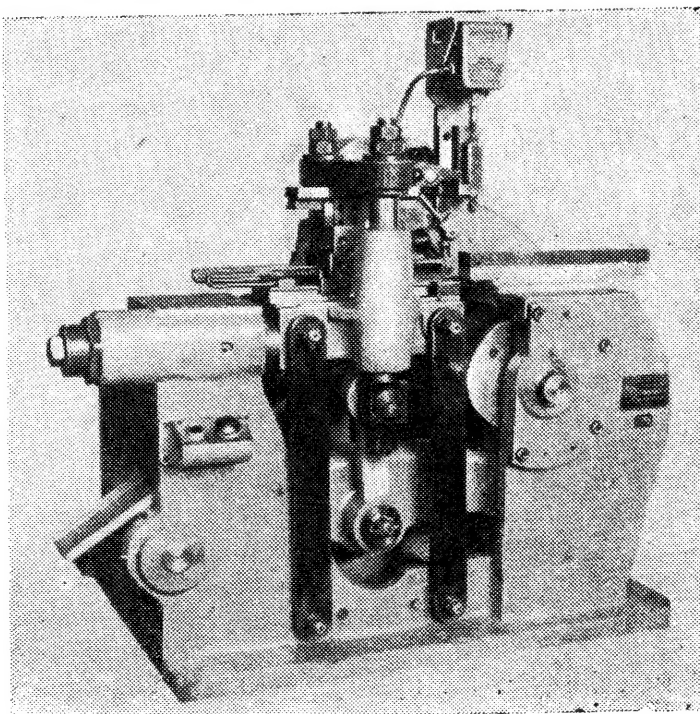
аперацыі, увесць рабочы цыкл. Гэтага ўдалося дасягнуць. Апрача таго, у новым станку значна спрошчаны зацэпны механізм.

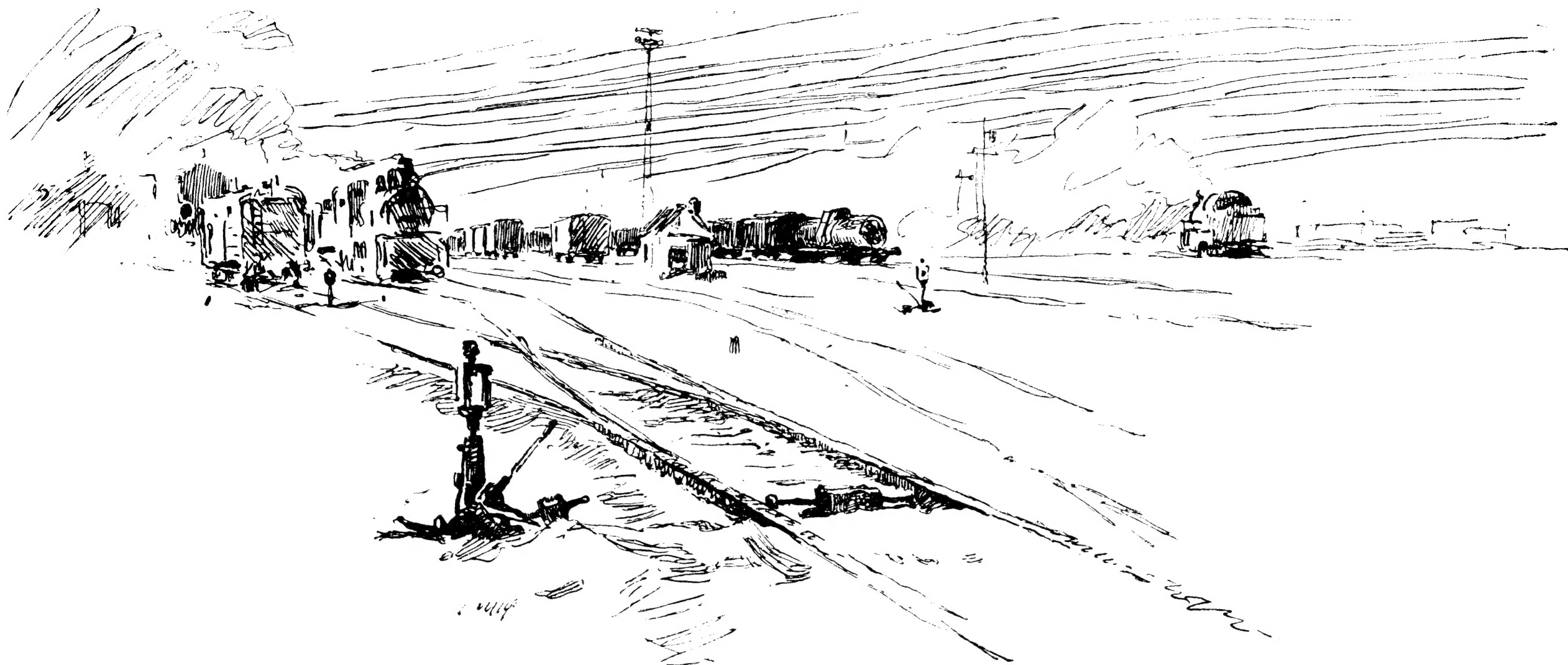
Нядаўна група канструктараў, якую ўзначальвае Алег Жылінскі, атрымала новае заданне — распрацаваць праекты працяжных станкоў для апрацоўкі блокаў цыліндраў самага магутнага ў нашай краіне 250-сільнага трактара і дэталей аўтамабіля «Волга».

На Гомельскім станкабудаўнічым заводзе імя Кірава ў першым годзе шостага пяцігодкі асвоена 9 тыпаў новых станкоў. Сярод іх — група спецыяльных станкоў для аўтаматычнай лініі па вырабу біметалічных утулак. На такіх станках можна апрацоўваць трубы даўжынёй да 7 метраў.

На здымку: новыя станкі, зробленыя на Гомельскім заводзе імя Кірава для аўтаматычнай лініі.

Я. ДУБРОВІН.

АПАВЯДАННІ ПРА ЗАСЛОНАВА

Георгі ШЧАРБАТАЎ

Мат. Г. Папалаўскага.

Закінуты кацёл

Дэпоўскі слесар Жэня Коржань канчаткова зненавідзеў Заслонава. З нямецкім шэфам па дэпо паважна ішоў новы начальнік рускіх паравозных брыгад і нека асабліва пільна прыглядаўся да кожнага рабочага, нешта гаварыў і махаў рукамі. «Выслужваецца, нягоднік,—з агідай падумаў юнак.— Як чалавек можа змяніцца!» І Жэня ўспомніў, як яшчэ год назад ён прыйшоў да Заслонава прасіцца на работу. Ласкава, нека па-бацькоўску сустрэў тады начальнік дэпо Жэню. Ён нібы і цяпер адчувае цёплы і прыязны позірк чорных вачэй Канстанціна Сяргеевіча. Зразумеў тады жэніну душу Заслонаў, зразумеў, што без чыгункі не можа жыць юнак, у якога ўсё дзяцінства звязана з ёю. Паслаў ён Жэню ў дэпо вучыцца на слесара, а праз два месяцы яму прысвоілі трэці разрад. Праз шэсць месяцаў Жэня здаў пробу на чацвёрты разрад. Ён заўсёды быў вельмі ўдзячны Канстанціну Сяргеевічу.

А цяпер... Заслонаў падыйшоў да коржаневага станка. Юнак нахмурыўся і ўрупіўся ў працу.

— Коржань, што робіш? — спытаў Заслонаў.

— Хіба не бачыце?

— Калі начальнік пытае, трэба адказваць па ўсёй форме,—рэзка сказаў Заслонаў і ўзяў утулку, якую рабіў Коржань.

Павярцеў яе ў руках і незадаволена скрывіўся.

— лепш трэба шліфаваць. Разбэсціліся...

Жэня паглядзеў на Заслонава, але той пайшоў да другога рабочага і не мог бачыць, якой спапяляючай нянавісцю быў напоўнены жэняў позірк.

Пасля работы Жэня сустрэўся з качагарам Цімам Дакутовічам. Крыху ніжэйшы ростам, каржакаваты, з круглаватым тварам, на якім задзірыста тырчэў кірпаты носік, гэты Ціма быў вясёлы і знаходлівы хлопец. Не адзін дэпоўскі юнак марыў аб дружбе з ім. У Жэні Коржаня была даўняя дружба з Цімам: некалі яны разам вучыліся ў школе, былі ў піонерах, а потым уступілі ў камсамол, пасля сямігодкі амаль адначасова пайшлі працаваць у дэпо.

Убачыўшы свайго дружбака невясёлым, Ціма запытаў:

— Чаго такі кіслы?

— Не дасць нам жыцця новы начальнік.

— Заслонаў?

— А то хто-ж...

— Та-ак, — прагаварыў Ціма. — Трэба нешта прыдумаць.

— А што тут думаць, — загарачыўся Жэня. — Здрадніку адна рада: ключом па галаве ды ў канаву.

— Трэба падумаць, — паўтарыў Дакутовіч. — Правярць чалавека трэба.

— Ну, думай, думай, — з іроніяй прамовіў Жэня, — а ён дапамагае немцам Маскву заняць.

Лютыя марозы скавалі зямлю. Здавалася, абледзянела ўсё жывое. Уночы немцы, што ехалі па дарогах, шукалі якога-небудзь прытулку. Шафёры звычайна кідалі аўтамашыны проста на дарозе і хаваліся ў хатах.

Аднойчы Заслонаў вяртаўся з працы ўночы. Усцяж па шашы, што вяла на Оршу, стаялі грузавыя аўтамашыны, прыкрытыя брызентам. «Відаць, з боепрыпасамі», — падумаў Заслонаў. Каля машын нікога не было. Заслонаў толькі паспеў кінуць на дарогу некалькі металічных якаркоў, як раптам пачуў паміж машынамі нейкі шум. Ён прытуліўся да бярозы

і агледзеўся. Каля адной з машын завіхаліся тры постаці. Яны паспешліва здымалі з кузава скрыні. Канстанцін Сяргеевіч напружыў зрок і пазнаў высокую постаць Жэні Коржаня і крыху ніжэйшую Цімы Дакутовіча. Трэцяга юнака ён не ведаў.

«Малайцы!» — падумаў Заслонаў і, каб не спалохаць юнакоў, азірнуўся, пастаяў яшчэ крыху, пакуль хлопцы не зніклі са скрынямі недзе на дварах, потым шпарка пайшоў далей. Ад сваіх людзей Заслонаў ужо ведаў, што ў дэпо дзейнічае падпольная камсамольская група, і здагадваўся, хто яе ўзначальвае. Ведаў ён і тое, што камсамольцы сабралі ўжо нямала зброі. «Гэта добра, — думаў Заслонаў. — Але трэба, каб моладзь дыверсіямі занялася». І ён вырашыў пагаварыць з камсамольцамі.

Назаўтра, застаўшыся адзін-на-адзін з Дакутовічам, Заслонаў нечакана для юнака сказаў:

— Вельмі неасцярожна працуеце. Гэтай ноччу вас, як курэй, маглі пералавіць.

— Я нічога не ведаю, — спрабаваў спакойна гаварыць Дакутовіч.

Тады Заслонаў падыйшоў зусім блізка да хлопца і, гледзячы проста яму ў вочы, ціха, але цвёрда і даверліва сказаў:

— Ціма, я ніколі нічога не гавару непатрэбнага. Збяры ў нядзелю сваіх хлопцаў.

І па тым, як гэта было сказана, па выразу твару гэтага загадкавага чалавека Дакутовіч зразумеў: Заслонаў наш! У хлопца нека аж затрымцела сэрца, і ён сказаў:

— Будзе зроблена, таварыш Заслонаў.

У нядзелю ўвечары ў доме Тамашэвічаў граў патэфон, нехта запяваў песні, той-сёй танцаваў. Былі ўсе знаёмыя: Ціма Дакутовіч, Жэня Коржань, памочнік машыніста Вася Прыгода, сёстры Зіна і Ніна Кунавы, тры браты Назаравы. Беленькая Зіна Кунава не адставала ад Цімы, раз-по-разу запрашаючы яго на танцы. Жэня Коржань выбіраў пласцінкі, доўга круця-

чы іх у руках. Калі ў пакой зайшоў Заслонаў, усе змоўклі, а збянтэжаны Жэня ўпусціў пласцінку. Яна пляснулася на падлогу. Усе паглядзелі на Жэню і міжвольна ўсміхнуліся. А Заслонаў спытаў у Дакутовіча:

— Варта пастаўлена?

Ціма вінавата замяўся, і тады Заслонаў строга сказаў:

— Зараз-жа паставіць.

Ён сеў за стол, расшпіліў гузікі кашушка і загаварыў:

— Я прышоў да вас, каб паведаміць радасную навіну: Чырвоная Армія перайшла ў наступленне пад Масквой. Заняты сотні населеных пунктаў і дзесяткі гарадоў. Словам, даюць копаці фашыстам. Вось так іх трэба пляжыць усюды, і тут, у Оршы, таксама. Я ведаю, што многія комсамольцы дэпо ўжо дзейнічаюць. Але пакуль што яны мала робяць шкоды ворагу. Збіраць зброю — добрая справа. Але калі гэтая зброя ляжыць і ніхто з яе не страляе, — ад яе мала карысці. Так, таварышы? — Ён паглядзеў на моладзь і нечакана запытаў: — Дарэчы, дзе вы хаваеце зброю?

— Усюды, — няцвёрда сказаў Ціма, — у зямлю закопваем. У хатах пад падлогаю.

— Вось бачыце, якая неасцярожнасць. Варта немцам каго-небудзь з вас запозрыць, яны абавязкова знойдуць у вас зброю. А хіба гэтага нельга пазбегнуць? Я вам прапаную вось што: за дэпо ля ўваходных пуцэй ляжыць закінуты кацёл ФД 20-344. На яго ніхто не звяртае ўвагі. За ноч-дзве перанясіце туды ўсю зброю. Яна будзе перададзена партызанам.

Канстанцін Сяргеевіч расказаў моладзі аб метадах барацьбы з акупантамі. Ён дастаў з кішэні некалькі якаркоў, зробленых з сталёвага дроту так, што як ты іх ні кінь на дарогу, балон машыны будзе абавязкова праколаны. Хлопцы пахавалі якаркі па кішэнях. А Заслонаў ужо вучыў, як рабіць вугальныя брыкеты, як пры дапамозе пяску і вады выводзіць са строю паравозы і аўтамашыны. Аб усім Заслонаў гаварыў з такім веданнем справы, з такім перакананнем, што ў Жэні Коржана паступова знікла ўсякая непрыязнь да «начальніка рускіх паравозных брыгад». Перад ім зноў быў блізкі і родны дзядзя Косця, і ў юнака цяпела на душы і расла гордасць за розум і адвагу гэтага чалавека. Яму хацелася падыйсці і шчыра пацалаваць Канстанціна Сяргеевіча, як бацьку, расказаць яму аб сваіх сумненнях і думках.

Развіталіся па-сяброўску. Заслонаў яшчэ раз напамніў аб канспірацыі і, весела бліснуўшы вачыма, гэтак-жа хутка знік, як і з'явіўся.

Прайшло два тыдні. Над станцыяй гулялі студзеньскія мяцеліцы, вылі і стагналі лютыя ветры. Людзі баяліся выходзіць на вуліцу. Але калі аднойчы Заслонаў заглянуў у кацёл ФД 20-344, то радасна здзівіўся. Там ляжалі нямецкі ручны кулямёт, дванаццаць вінтовак, дзве скрыні патронаў, гранаты, тол. Усё было складзена клапатліва, па-гаспадарску.

У наступную ноч да катла пад'ехалі на санках партызаны.

Заслонаў перадаў Дакутовічу партызанскае дзякуй за зброю і даручыў комсамольцам замініраваць кацёл. Пры гэтым ён растлумачыў:

— Немцы збіраюць на пераплаўку ўсюкую жалезную непатрэбшчыну. Відаць, і да катла дабярэцца.

Заслонаў не памыліўся. Праз некалькі дзён Дакутовіч з Коржанам убачылі, як паравоз з платформай пачыхаў да ўваходных пуцэй. На платформе стаяла каля двух дзесяткаў немцаў. «Па кацёл», — здагадаліся хлопцы і таямніча пераглынуліся.

Кацёл ляжаў непадалёк ад пуці. Немцы прыладзілі з бярвенняў перакладзіны да платформы і гуртам ўзяліся яго каціць на платформу. Цяжкая аграмадзіна марудна падавалася ўверх. Немцы падбадзёрвалі адзін аднаго, нешта крычалі і нават лаяліся. Апошняе намаганне — кацёл грывнуўся на платформу, і ў тое-ж імгненне аглушальны выбух страсянуў наваколле. Жалезнымі аскабалкамі прасвіталі

Еўдакія ЛОСЬ

С Я С Т Р А

Брат загінуў даўно... За другога братоўка
Выйшла замуж, дзяцей нарадзіла другіх...
А сястра ўсё прыходзіць, паглядзіць галоўні
Ды ўглядаецца ў вочкі няродных іх.

Нібы хоча ў чорненькіх тых вачанятах
Адшукаць гэткі мілы і родны блакіт...
Нібы хоча ў ручках, угору паднятых,
Хоць імгненна адчуць ласку братняй рукі.

Брат загінуў даўно; час забыўся суровы.
Не яго, а другога квітнее сям'я...
Дык чаму ты маўчыш, не прамовіш ні слова,
Што не месціцца ў воку слязіна твая?

І журба, і сляза побач з ёю ступаюць,
Покуль цепліцца ў целе хоць кропля крыві...
Я не знаю, чаму пра сяцёр забываюць,
Як гавораць аб моцнай і вернай любві?

ў паветры часткі разарванага катла і платформы. На снезе ляжаў абярнуты выбуховай хваляй паравоз. Далёка ад пуці валяліся трупы акупантаў.

Стары непатрэбны кацёл зрабіў сваю справу.

Калі Жэня Коржана, ледзь стрымліваючы захапленне, зайшоў у кантору да Заслонава, каб далажыць аб выкананні задання, Канстанцін Сяргеевіч жвава выйшаў з-за стала і, сказаўшы: «Не трэба, ведаю», абняў юнака, пацалаваў і ўзрушана сказаў:

— Дзякуй ад партыі!

Аганёк

Заслонава

У апошні час Заслонаў жыў на кватэры разам з нямецкім шэфам дэпо, і да яго нельга было заходзіць. Ціма Дакутовіч ніяк не мог выбраць момант, каб адзін-на-адзін пагаварыць з дзядзем Косцем. А параіцца было аб

чым. Набліжалася гадавіна Чырвонай Арміі, і комсамольцы-падпольшчыкі ўвесь час прапа-ноўвалі Ціму ўсё новыя і новыя праекты незвычайных дыверсій. Без згоды Заслонава Дакутовіч не адважваўся на якую-небудзь смелую аперацыю. Комсамольцы-ж настойвалі.

Вярнуўшыся з паездкі ў Смаленск напярэдадні свята, Дакутовіч зайшоў да Заслонава ў дэпо. У канторы, апрача Заслонава, нікога не было. Але спасцярожлівы Дакутовіч пачаў здалёк:

— Канстанцін Сяргеевіч, што рабіць: псу-юцца інжэктары ў дарозе.

Заслонаў ссунуў над пераносным чорным бровы і рэзка сказаў:

— Што рабіць? Перагравеце вадку ў тэндэ-ры, а потым пытаецца, што рабіць. Ніяк вас не навучыш, Дакутовіч.

Ціма вінавата патупаў на месцы. Хутка на-чальніцкі гней улёгся, і тады Ціма пачуў поў-шэпт дзядзькі Косці:

— Заўтра чакаецца налёт савецкай авіяцыі на наш вузел... — і ён расказаў аб канкрэтным заданні маладым падпольшчыкам.

Вялікая радасць напаўняла душу комсамоль-ца. Ён, нібы на крыллях, вылецеў з канторкі і накіраваўся да Жэні Коржана. Ідучы па дэпо, Ціма асабліва ўважліва паглядзеў на броне-

паравоз, які стаяў над канавай і праз дзень-два гатоў быў выйсці з рамонту.

Весела прывітаўшыся з Коржанем, Ціма папрасіў яго не затрымлівацца нідзе пасля працы і зайсці да яго. Цёмныя вочы Дакутовіча таямніча пабліскавалі. Жэня зразумеў: яго сябра ведае нешта надзвычайнае.

Вечарам, седзячы ў пакоі дакутовіча, жэня даведаўся пра гэтую таямніцу. Ціма шэптам расказваў яму аб налёце авіяцыі, аб заданні, атрыманым ад Заслонава. Для таго, каб выканаць гэтае заданне, спатрэбілася-б сама меней пяць чалавек — трэба-ж было падрыхтаваць толавую зараду, некалькі карбідных ліхтарыкаў.

Пазней, калі да Цімы прыйшло яшчэ некалькі хлопцаў, Дакутовіч размеркаваў абавязкі. Жэню Коржаню выпала мініраваць бронепаравоз, што стаяў у дэпо. Дакутовіч узяў на сябе мініраванне пуці на станцыі. Астатнія павінны былі замаскіраваць карбідныя ліхтарыкі ў пэўных мясцінах вакзала так, каб яны відны былі толькі зверху і паказвалі на цэль.

Дзень дваццаць трэцяга лютага выдаўся яркі, сонечны, з пякучым марозам. Асляпляльна зіхацеў снег. Заслонаў некалькі разоў выхадзіў з дэпо і на поўныя грудзі ўдыхаў марознае паветра. У яго быў нейкі ўрачысты настрой. На станцыі не было вады. Вадакачка не працавала, яе яшчэ раней вывела са строю група Заслонава. На пуцях раз-по-разу чулася лаянка машыністаў. Усё больш паравозаў спынялася і замірала на станцыі. Гэта не толькі не зніжала настрою начальніка рускіх паравозных брыгад, а яшчэ больш узнімала яго. «Добра, добра, мёрзніце, пагрэем вас уночы», — смяяўся ў душы дзядзя Косця.

Заслонаў знарок, нібы вецер, уляцеў з вуліцы ў дом і застукаў ботамі па падлозе, адаграваючы ногі, расціраючы шчокі, хукаючы на рукі. Павячэраўшы, ён запрасіў шэф агуляць у шахматы.

...Апоўначы двое юнакоў у белых кажушках выйшлі на ганак, трохі пастаялі, прыслухоўваючыся. Хутка яны ўлавілі далёкі гул самалётаў, які набліжаўся з усходу. Юнакі пераглынуліся і, шпарка саскочыўшы з прыступак, пайшлі на станцыю. Гэта былі Ціма Дакутовіч і Жэня Коржань. Яны неслі нейкія пакункі. Ужо звінела паветра, здаецца, гатовае вось-вось лопнуць ад натугі.

— Зараз дзяжурныя дэпо дадуць драпака ў бомбасховішча, — шапнуў Жэня.

— Глядзі, будзь асцярожным, — папярэдзіў Ціма.

На тэрыторыі дэпо было ціха і бязлюдна. Дакутовіч убачыў, як пад парай непадалёк ад дэпо стаялі два паравозы. Ён адразу прыняў рашэнне і ў момант ускочыў у будку машыніста аднаго з іх. У той-жа час нырнуў у дэпо Коржань. Ціма Дакутовіч пусціў паравоз і гэтак-жа маланкава выскочыў з будкі. Паравоз, пыхкаючы і набіраючы хуткасць, паймаў некуды ў далечыню, шукаючы смерці. Яшчэ скачок — і Дакутовіч у будцы другога паравоза. Тыя-ж звыклыя рухі, паварот рычагоў, і паравоз рушыў з месца.

А ў гэты час Жэня бег па гулкаму і вельмі доўгаму, як яму здалася, памяшканню дэпо. У цемры ён неўзабаве знайшоў бронепаравоз і, ускочыўшы на лесвічку, сунуў толавую зараду ў будку. Вяртаючыся назад, ён чуў, як шалёна стралялі нямецкія зеніткі і ад выбухаў бомбаў калыхалася зямля. Чырвонае зарава над эшалонамі, разрывы бензабочак, снарадаў — усё гэта грукала, дзіка скуголіла, свістала і шыпела. Бомбы клаліся проста ў саставы, у дэпо, як бы іх накіроўвала нейкая нябачная рука. А гэтая рука і сапраўды была. Яркая свяціў для лётаў чыкаў прывітальны аганёк Заслонава, нібы зоркі, гарэлі комсамольскія ліхтарыкі, павешаныя ў розных месцах вузла.

У дыме і тумане ўставала раніца наступнага дня. Дагаралі вагоны з фуражом, дзе-нідзе яшчэ трашчалі аўтаматныя патроны ды раз-по-разу бухалі артылерыйскія снарады.

Моўчкі акідаючы цікавымі позіркамі наваколле, ішлі на працу Ціма Дакутовіч і Жэня

Коржань. Жахлівы малюнак уяўляла цяпер станцыя. Усюды валяліся абгарэлыя, пакурчаныя рэбры вагонаў, перакуленыя, знявечаныя паравозы, аскепкі нейкіх скрынь, узарваныя рэйкі... Станцыя, якая яшчэ ўчора зіхацела снежнай белізной, сёння была чорнай.

Яшчэ здалёк хлопцы ўбачылі, што частка даху дэпо знесена і ў адной з сцен ззяла велізарная праломіна. Па дэпо снавалі рабочыя, яны спыняліся каля разбітых паравозаў, пры начальстве цяжка ўздыхалі. Дакутовіч і Жэня падыйшлі да групы рабочых, якія стаялі каля бронепаравоза, і прыслухаліся да гутаркі.

— Браткі, і гэтаму перапала, — гаварыў адзін з слесараў.

Жэня глядзеў на вынікі сваёй работы, і прытоеная ўсмяшка блукала па твары. З бронепаравоза было вырвана амаль усё нутро, і ён, як мёртвы, цяжка асеў бокам у канава. «Цяпер не хутка падымешся», — задаволена падумаў юнак. Падыйшоў яшчэ адзін машыніст і з нейкім захаваным жартам у голасе сказаў:

— Ну і бамбёжка! Гэта-ж трэба... Іду гэта я каля паваротнага круга, гляджу, ляжаць адзін на адным два паравозы... І як яны туды трапілі? Відаць, выбуховай хваляй запёрла...

Рабочыя загадкава паглядзелі на жартаўніка і пачалі разыходзіцца.

А ў гэты час у гестапа нямецкі шэф дэпо браў на парукі інжынера Заслонава, з якім ён у гэтую ноч спачатку гуляў у шахматы, а затым сядзеў у бомбасховішчы.

Песня пра Тоню Любчанка

Парашут адганяла ветрам убок. Унізе Тоня бачыла сігнальныя партызанскія агні і баялася, што вецер можа далёка аднесці яе ад пасадачнай пляцоўкі. Тоня падцягвала то адну то другую страпу, рэгулюючы спуск, і раз-по-разу паглядала ў чорнае бяздонне, якое чакала яе. Калі дзяўчына ўбачыла пад сабою высокія яліны, новая трывога ахапіла яе: яна можа павіснуць з парашутам на дрэве. Тоня напружыла ўсе сілы і скіравала парашут на вузенькую прагаліну паміж дрэвамі. Дзяўчына мякка асела на зямлю, скінула лямкі і адразу схавалася за аўтамат. Да яе вушэй данёсся нейкі шум. Тоня адпаўзла за яліну і нарыхтавалася да бою. Трэск галля наблізіўся і Тоня крыкнула:

— Стой! Хто ідзе?..

І ў адказ пачула вясёлы хлапечы голас:

— Свае, партызаны. Выходзь!

Усё яшчэ трымаючы аўтамат напачаткова, Тоня выйшла на прагаліну і ўбачыла двух хлопцаў з вінтоўкамі. Партызаны горача паціснулі тоніну руку.

— Пайшлі, — сказаў адзін з іх. — Цябе ўжо чакаюць сяброўкі.

У Тоні адлегла на сэрцы. Яна спытала:

— Яны добра прыязмліліся?

— Усё ў парадку.

Раніцою пасыльны штаба прывёў групу дзяўчат да зямлянкі камбрыга і загадаў чакаць. Тоня паставіла сябровак у шарэнгу і, як толькі з'явіўся Заслонаў, выступіла наперад на два крокі і бойка сказала:

— Пасланы з Масквы ў ваша распараджэнне, таварыш камандзір. Падрыхтоўная група пад камандаваннем Тоні Любчанка.

Канстанцін Сяргеевіч не стрымаў усмешкі і, падышоўшы да дзяўчат, сказаў:

— А-а, масквічкі! Ну, прывітанне, прывітанне! Рады вас бачыць на беларускай зямлі.

Ён крытычным вокам агледзеў дзяўчат. Высокая, з прыгожымі вішнёвымі вачыма, стройная у чырвонаармейскім адзенні, Тоня Любчанка вылучалася сярод сваіх сябровак. Па яе гаворцы Заслонаў адразу пазнаў у ёй украінку.

Усе астатнія былі таксама рослыя і акуратныя. На грудзях іх віселі новенькія аўтаматы, за поясам — фінкі ў спецыяльных чохольчыках. Дзяўчаты былі абуты ў кірзавыя боты, спадніцы і гімнасцёркі іх былі колеру хакі. На галовах — пілоткі.

Відаць, дзядзя Косця застаўся задаволены аглядам, бо сказаў:

— Добра, прымаем у атрад. Адпачніце — і за справу.

Назаўтра ўвечары, калі з паходаў вярнуліся ўсе партызаны, Заслонаў загадаў сабрацца на сход. За доўгімі сталамі, дзе звычайна абедалі партызаны, сядзелі і стаялі нахмураныя вусатыя дзядзькі, задумлівыя юнакі і дзяўчаты.

Былі дні найвялікшай напружанасці ў баях на франтах Айчынай вайны, і кожны ў думках быў разам з сталінградцамі, якія стрымлівалі нечуваны напор фашыстаў.

Заслонаў з гэтага і пачаў. Ён раскажаў, як гераічна змагаецца Савецкая Армія з фашыстамі пад Сталінградам, як радзеюць нямецкія дывізіі на берагах вялікай рускай ракі, разбітыя мужнасцю і стойкасцю савецкіх людзей.

Тоня Любчанка глядзела на гэтага невысокага чалавека ў скураной тужурцы і сініх галіфе і ўсім сэрцам адчувала, якой вялікай сілай волі надзелены ён. Яна бачыла, з якой пільнай увагай слухалі партызаны дзядзю Косцю, як яны ўспрыямалі кожнае слова камандзіра. А Заслонаў прадаўжаў:

— Вельмі многа нямецкіх паяздоў стала хадзіць па нашай зямлі. Трэба неадкладна скараціць іх. Тут, у тылу ворага, мы з найменшай затратай сілы можам нанесці вялікую шкоду ворагу. Нам трэба стварыць дзесяткі дыверсійных груп і даваць ворагу копаці, як дае наш Ратнікаў.

Амаль усе партызаны скіравалі позіркі на высокага белабрысага юнака ў казачыне, які, відаць, ад гэтага адчуў сябе няёмка і стараўся схавацца за спіну таварыша. Тым часам Заслонаў раскажаў:

— Група Ратнікава ўдала замініравала два

Споўнілася па 50 год двум вядомым беларускім пісьменнікам — драматургу Канстанціну Губарэвічу і паэту Алесю Звонаку.

К. Губарэвіч нарадзіўся ў сям'і селяніна на Магілёўшчыне. У 1931 годзе ён скончыў сцэнарнае аддзя-

НАШЫ ЮБІЛЯРЫ

ленне Маскоўскага кіноінстытута і тады-ж пачаў займацца літаратурнай справай. П'есы К. Губарэвіча «Цэнтральны ход», «Алазанская даліна» (напісана сумесна з І. Дорскім) шырока вядомы нашаму глядачу. Асаблівую вядомасць набыла яго п'еса «Брэсцкая крэпасць», якая паказвае мужнасць і самаадданасць абаронцаў савецкай зямлі ў першы год Вялікай Айчынай вайны. У лірычнай камедыі «Простая дзяўчына» К. Губарэвіч расказвае аб пасляваенным жыцці беларускага народа.

Алесь Звонак нарадзіўся ў Мінску ў сям'і рабочага. Вучыўся ён у Беларускай дзяржаўнай універсітэце і ў Акадэміі мастацтвазнаўства ў Ленінградзе.

Працаваў А. Звонак у Полацкай арганізацыі газет «Чырвоная Полаччына», у Акадэміі навук БССР, у рэдакцыях часопіса «Маладняк» і газеты «Літаратура і мастацтва».

Літаратурную дзейнасць паэт пачаў у 1925 годзе. Ён былі выдадзены збор-

нікі: «Буры ў граніце» (1928 г.), паэма «Загай» (1929 г.), паэма «Каршун» (1930 г.), «На лінію агня» (1931 г.), «Мая Радзіма» (1935 г.). Цяпер у Дзяржаўным выдавецтве БССР выходзіць кніга выбраных твораў паэта.

пучі адначасова і ў адным і тым-жа месцы. І вось вам вынік. На міны наскочылі адначасова два паязды. Уяўляеце, што адбылося! Паравозы разбіты, дзесяткі вагонаў разбіты. Так і толькі так мы будзем зрываць расклад руху нямецкіх паяздоў.

У гэты вечар Тоня Любчанка не магла заснуць. Яна параілася з дзяўчатамі і адважылася пайсці да Заслонава.

Дзядзя Косця сядзеў за сталом і нешта пісаў. Ён ветліва сустрэў дзяўчыну, прапанаваў ёй прысесці. Смуглы твар камандзіра быў заклапочаны, і дзяўчына падумала ўжо, што, мабыць, прыйшла не ў час. Але Заслонаў хутка згарнуў паперу і спытаў:

— Што скажаш, Тоня?

— Таварыш камандзір, мы ўжо адпачылі. Дазвольце пайсці на дыверсію.

— На дыверсію? Але-ж вы не ведаеце мясцовасці, — няўпэўнена сказаў Заслонаў. —

Вось што. Схадзіце пакуль што з нашымі падрыўнікамі.

З тыздзень дзяўчаты хадзілі «на жалезку» з групай Ратнікава, і той па заданню Заслонава непасрэдна на аперацыі правяраў здольнасці новых падрыўніц.

І вось наступіў дзень самастойнага выхаду на дыверсію групы Тоні Любчанка.

...Прыемна ў летні час крочыць па лесе, удыхаць пах суніц і грыбоў, слухаць лагодны шум дрэў. Пяцёра дзяўчат, відаць, адмералі ўжо немалы шлях, бо Тоня Любчанка час-ад-часу аб'яўляла перапынак. Тады дзяўчаты зусім пасалдацку лажыліся на спіну, выцягвалі ногі. Кроў паступова адлівала з натруджаных ног, і тады дзяўчаты ўставалі і ішлі далей.

Надвечоркам непадалёк ад чыгункі Орша-Віцебск дзяўчаты спыніліся. З ельніку ім быў відаць насып пучы, а праз якой поўгадзіны яны праводзілі поглядам нямецкі цягнік. Тоня Любчанка раздзяліла групу і загадала дзяўчатам прайсціся крыху ўсцяж чыгункі ўлева і ўправа, каб высветліць, дзе лес найбліжэй падступае да дарогі.

Неўзабаве партызанкі вярнуліся, і ўся група адразу падалася ўлева.

Калі добра сцямнела, партызанкі ўбачылі, як з ліхтарыкамі ў руках прайшла па чыгунку група немцаў. Дзяўчаты ведалі, што трэба дачакацца, калі вартавыя пройдуць назад, і тады можна дзейнічаць. Тоня загадала падрыхтаваць зарад, агледзець зброю. У варту яна вылучыла трох дзяўчат, а сама з Шурай Зуёнак падрыхтавалася ісці на чыгунку. Тоня агледзела дэтанатар, фінку, якой трэба было капаць зямлю пад рэйкай, і стала чакаць. У яе душы нарасталі хваляванні. «Як справіцца з першым сваім заданнем? А раптам нічога не выйдзе?»

Прайшло больш гадзіны, а немцы ўсё не вярталіся. Нарэшце, Тоня здолела убачыла аганькі і з палёгкай уздыхнула. Калі вартавыя зніклі, Тоня прашаптала:

— Пайшлі.

Яна ўзяла тол, дзяўчаты падрыхтавалі зброю. Прыгнуўшыся да зямлі, яны падыйшлі да самага насыпу і потым асцярожна выпаўзлі на рэйкі. Тоня з Шурай адразу пачалі разграбаць пясок пад рэйкамі. Яшчэ мінута-другая і тол пакладзены ў ямку. Дзе-ж дэтанатар? Тоня забыла, у якую кішэню паклала яго. Нарэшце! Дэтанатар ушчыльную падагнаны пад рэйку, і Тоня першая коціцца з насыпу. Дзяўчаты, задыхаючыся, бягуць да ельніку і там толькі паспяваюць перадыхнуць. А тым часам з раз'езда чуваць гудок паравоза. Дзяўчаты ў чаканні прыселя на кортачкі. Перастук поезда, які ішоў з Оршы, нарастаў. Па цяжкаму пыхценню паравоза, па глухому лязгу колаў дзяўчаты зразумелі, што ідзе цяжка грузаны састаў. Вось ён у дваццаці метрах, вось... вось... І раптам вялізны вогненны слуп паставіў паравоз на дыбы, залязгалі, затрашчалі вагоны, сыпанула дроб патронаў... Партызанкі кінуліся ўглыб лесу.

Першы поспех акрыліў дыверсантак. Цяпер амаль кожную ноч яны ішлі на чыгунку і не вярталіся ў лагер аж датуль, пакуль не ўдалася «калдыхнуць» фашысцкі эшалон.

Да дзяўчат звычайна прыходзіў Заслонаў і пытаўся:

— Ну як, спадабалася? Не страшна?

Тоня глядзела на сваіх сябровак і гэтак-жа шчыра адказвала:

— Хоць і страшнавата, але цікава. А часам здаецца і вельмі проста. А на фронце-ж бывае цяжэй.

— Правільна, дзяўчаткі, там цяжэй. Глядзіце, як пад Сталінградам нашы трымаюцца! Дзякую за стараннасць...

Бяда здарылася з дзяўчатамі ў канцы жніўня. Як і заўсёды, Тоня Любчанка шпаркай хадю вяла групу да чыгункі Орша — Віцебск. Яна ўжо добра ведала гэтую дарогу, памятала кожную сцяжынку, якая вяла да чыгункі. Ведала яна і аб тым, што ў апошні час немцы пачалі арганізоўваць засады на партызанскіх сцяжках, а таму, каб ашукаць іх пільнасць, дзяўчына вырашыла павесці падрыўніц бліжэй да паўстанку. Яна выбрала на карце невялічкі паўстанак Ляснічыя і адвечоркам падыходзіла да пуці. Лясная дарожка нечакана выходзіла на шырокі прасёлачны шлях і не паспела Тоня аглядзецца, як раптам пачула:

— Стой! Рукі ўгору!

Дзяўчаты ўпалі на зямлю. Першай пусціла чаргу Тоня Любчанка. За ёй затрашчалі аўтаматы ўсіх падрыўніц. У той-жа момант над імі засвіталі кулі. Тоня заўважыла, як, хаваючыся за дрэвамі, да іх набліжаліся немцы. Адзін з фашыстаў увесь час крычаў:

— Партызан, здавайся! Партызан, здавайся...

Дзяўчына падпільнавала яго і пусціла чаргу. Фашыст ціха войкнуў і паваліўся на зямлю. Але гітлераўцы не спыняліся. Любчанка раптам пачула тыя-ж пагрозлівыя словы і з другога боку. Яна аглянулася і ўбачыла, што і адтуль падступалі немцы, гатовыя кінуцца на дзяўчат, каб хапіць іх жывымі. Яна крыкнула:

— Гранаты!

Выбухі ірванулі зямлю. Затрашчэла сучча падкошаных дрэў, густа пасыпалася лісце. І момант — страшэнная цішыня. Але толькі момант. Немцы, відаць, адказаўшыся ад думкі за-

Пятрусь МАКАЛЬ

П Р Ы В А Л

Усюды — месца для прывала,
Калі ты ўжо не чуеш ног.
З дарогі рухнеш дзе папала —
На першы ўзгорак ці муроу.

Мы з дружбамом, замест пасцелі
Пад бок паслалі шынялі.
Ляжым, прыліпшы мокрым целам
На мокрай ранішняй зямлі.

І раптам нас прадсцерагае
Чыйсь голас ласкавы здаля:
«Пад вамі, потнымі, — сырая,
Як лёд, халодная зямля».

Мы азірнуліся міжвольна
У двух — таварыш мой і я.
Узбоч дарогі сцёмкай польнай
Ішла паспешліва жняя.

І мы з таварышам адчулі
Сябе чамусьці ў гэты час
Дзяццмі, якім перад матуляй
За ўчынак свой трымаць адказ.

Стаялі моўчкі ля дарогі,
Глядзелі ўслед жанчыне той.
А ранак сыпаў ёй пад ногі
Расінкі жмення залатой.

Хацелася глядзець без стомы
На гэты край, дзе ты не гасць,
На свет, дзе столькі незнаёмых
У цябе сяброў усюды ёсць.

хапіць партызанак жывымі, з разлютаванасцю павялі наступленне. Тоня раптам убачыла, як, адкінуўшы некай ненатуральна галаву, ляжала Шура Зуёнак, як замоўк аўтамат Ніны Васільчанка... У дзяўчыны пахаладзела сэрца. «Канец», — прамільгнула думка. Але тры яе падругі яшчэ мужна вялі бой, і Тоня ім крыкнула:

— Жывымі не здавацца! — У тое-ж імгненне нясцерпны агонь апаліў ёй нагу, затым адразу плячо, і яна страціла прытомнасць.

Дзяўчына апрытомнела ўночы і адразу не зразумела, дзе яна. Была цемра, нехта побач цяжка войкаў. Яна паспрабавала ўстаць, але крыкнула ад болю і зноў села, прыхінуўшыся да нейкай нябачнай сцяны.

Раніцой Тоню Любчанка прывялі ў гестапа. У пакоі за сталом сядзеў фашысцкі палкоўнік, каля яго мітусіўся перакладчык. Палкоўнік зрабіў ветлівую міну і спытаў:

— Паслухай, душка, няўжо табе падабаецца такое непрыгожае жыццё?

— Якое непрыгожае? — не стрымалася Тоня.

— Бандыцкае.

Шырокія тоніны бровы ўздрыгнулі, цёмныя вочы наліліся гнеўным агнём.

— Ты сам бандыт...

— Як цябе сапсавалі, душа мая, — усё яшчэ спакойна прадаўжаў гестапавец. — Я вось палкоўнік, а гавару з табой ветліва, а ты...

Партызанка была двойчы паранена, у яе гарэлі агнём нага і плячо. Але яна стаяла спакойна і нейкая недасягальная. Гордая постаць і мужны позірк вачэй дзяўчыны збівалі з панталыку гестапаўца. Нарэшце ён запытаў:

— Хто цябе пасылаў?

Тоня ўспомніла «дзядзю Косцю» і раптам неяк яшчэ больш падцягнулася. Яна ўявіла, як неаднойчы спакойна, надзвычай спакойна вёў сябе ў гестапа Канстанцін Сяргеевіч, як ён мог стрымліваць сваю нянавісць да гэтых падлюг, і рашыла маўчаць.

Гестапавец павысіў голас і паўтарыў пытанне. Партызанка маўчала. Палкоўнік раззлавана сказаў:

— Ты што, мабыць, жонка галавара, ці агульная ў іх.

Не хапіла ў дзявочых грудзях месца для крыўды. Тоня падыйшла да палкоўніка і плюнула яму ў твар.

Як ашпараны, падхапіўся гестапавец за сталом і шалёна залямантаваў:

— Расстраляць!

— Страляй, фашыст! За Радзіму не страшна памерці. Совецкія людзі адпомсцяць вам за маю смерць, — гнеўна прамовіла партызанка.

Дзяўчат выклікалі ў гестапа па чарзе. Але ніхто з іх не выдаў размяшчэнне партызан, ніхто нават не заікнуўся пра дзядзю Косцю.

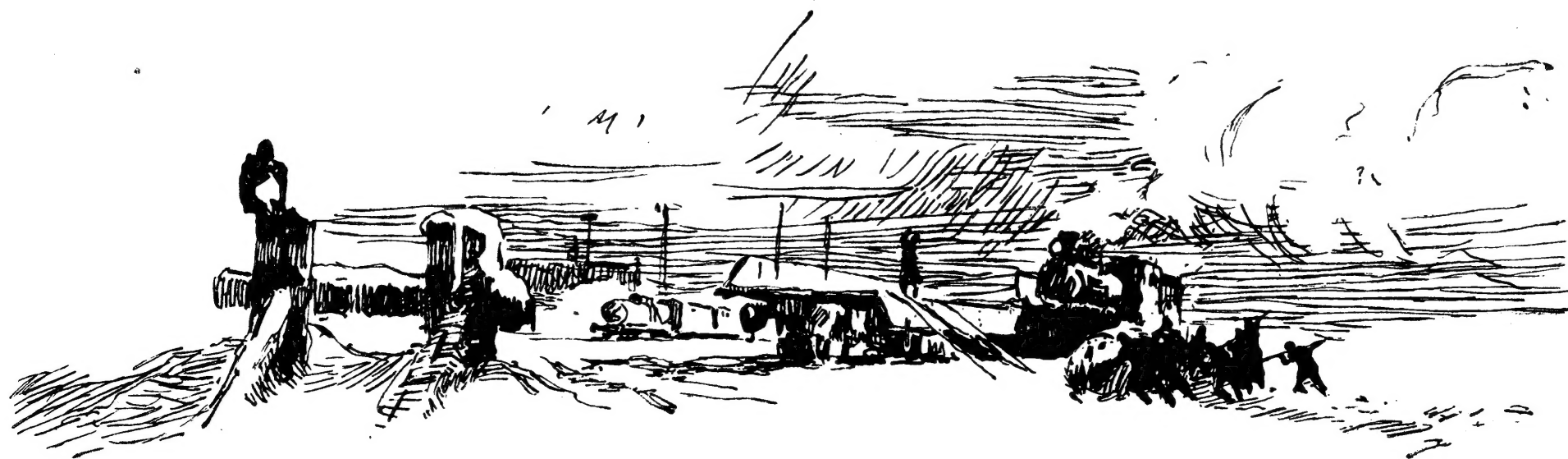
Вечарам таго-ж дня іх расстралялі. А назаўтра мясцовыя жыхары знайшлі каля плоту іх запіску, кінутую, відаць, дзяўчатамі, калі іх вялі на расстрэл. Партызанкі пісалі: «Не трывожцеся. Не выдадзім. Няхай будучы катаваць... Памрэм, як належыць. Памрэм савецкімі патрыёткамі. Тоня, Вера, Надзя».

Любяць спяваць на Віцебшчыне. Зайдзіце вечарам у хату, дзе сабраліся дзяўчаты і хлопцы, і вы пачуеце шчырыя, крыху сумныя дзявочыя песні-самасейкі, як іх тут завуць, аб няўдалым каханні, аб росстані з мілым-чорнавокім, які ідзе ў армію.

Найбольш спяваюць партызанскія песні. Пачынаюць звычайна з песні пра славутага камандзіра Канстанціна Заслонава, як збіраў ён партызанскую брыгаду, як клікаў хлопчаў «пад адхон пускаць эшалоны, рубаць фашыстаў днём і ўначы». Дзяўчаты вельмі любяць баявую і крыху тужлівую песню пра Тоню Любчанку, пра яе барацьбу і гераічную смерць. Пляюць гэтую песню з нейкім асаблівым пацуццём, з такой працуласцю і сардэчнасцю, што хочацца яе слухаць і раз, і два, і, здаецца, цэлы вечар слухаў-бы адну гэтую песню.

Трывожна шумеў на паляне сасоннік,
Кусты ахінула імгла,
Калі партызанка, адважная Тоня,
Сябровак на подзвіг вяла.

Загінула, як гераіня, дзяўчына
Пад вечар на ўскраі сяла.
Дачка-комсамолка за маці-Айчыну
У змаганні жыццё аддала.

В**Е****Ч****А****Р****Ы****Я****С****Ё****Л****Ы****Я**

Да пачатку канцэрта заставала-ся добрых паўтары гадзіны, а за сцэнай і на другім паверсе, дзе абсталявана некалькі зальцаў, было поўна народу. Аднекуль даносіліся гукі саксафона, нехта настойліва цягнуў адну і тую-ж ноту, спрабуючы свой голас; у калідоры чарнявая дзяўчына сярод штурханіны і гоману спрабавала дэкламаваць верш, а пад засенню вялізнага фікуса выгодна прымасціліся хлопец з дзяўчынай. Нам здавалася, што яны таксама рэпетыруюць нейкую сцэну са спектакля, але патым, як глядзелі на іх удзельнікі самадзейнасці—спагадліва, з добра-разычлівай усмешкай—стала зразумела, што мы памыляліся. Бадай толькі гэтая парачка і не была ўзрушана канцэртам, які неўзабаве меўся пачацца.

Мы — людзі прыезджыя і ніколі ў канцэртах не выступаўшыя, таксама мелі дачыненне да гэтага вечара і таксама хваляваліся сваім адметным журналісцкім хваляваннем: хацелася больш убачыць, пагаварыць з кожным самадзейным артыстам, сфатаграфавачь найбольш удалыя нумары, каб падмацаваць напісанае зрокавым матэрыялам.

Яшчэ раніцай, калі мы сядзелі ў невялікім і даволі ўтульным кабінёце дырэктара Дома народнай творчасці, Вольга Іванаўна Дыгайла, выпускніца першага выпуску Беларускага тэатральнага інстытута, сказала нам:

— Калі хочаце мець уяўленне пра нашу работу, дык вы павінны пайсці на канцэрт. І наогул у мінскіх журналістаў дрэнны звычай: яны прыязджаюць у Маладзечна толькі на дзень, а ўвечары прыгарадным цягніком едуць начаваць дадому. Упэўнена — яны ніколі не бачылі горада пасля рабочага дня. Калі не хочаце пераймаць гэты нікуды не варты прыклад, дык застаньцеся і паглядзіце канцэрт. Запэўняю гэта — цікава.

Мы прыйшлі ў гарадскі Дом культуры ў самы разгар перадканцэртнай мітусні. Паблукаўшы па зальцах другога паверху і адчуўшы сябе там лішнімі, мы сыйшлі на сцэну, за кулісы. На сцэне ладзіўся выступаць хор, нехта, прытуліўшыся да заслоны, выглядаў у запоўнены да рэшты зал праз маленькую дзірачку, толькі для такой мэты і зробленую ў дарагой тканіне.

Тут, таксама, як і на другім паверсе, смех, жарты, неўтаймаваная жыццерадаснасць і веселосць. Успомнілася, як аднойчы адзін аматараў мастацкай самадзейнасці сказаў, што ў самадзейнасці дзве заслугі: адна — забавляю глядачоў, другая — саміх удзельнікаў.

Назіраючы за тым, як шырокі ў плячах дзецюкі клапатліва дапамагалі сваім партнёрам прасваць касцюмы, настройваць музычныя інструменты, міжволі малася, што можа хто з гэтых

А. АСПЕНКА

Фото С. Чырэшкіна

батых весялуноў ад лішку нерастрачанай энергіі пайшоў-бы пракудзіць на вуліцу. А так з карысцю для сябе і другіх яны цікава правядуць вольны час.

Пачаўся вечар. Хор змянілі танцоры, дэкламатары, салісты. Малады самадзейны кампазітар Браніслаў Гембіцкі сыграў некалькі сваіх песень, малы, падстрыжаны пад нуль вучань II «Г» класа трэцяй школы Юры Цэнцымер узрушана прачытаў верш пра ката і, прыйшоўшы за кулісы, аб'явіў, што калі яму будуць вельмі апладыраваць, дык у яго ёсць у запасе яшчэ два вершы. Яму, канешне, апладыравалі, бо і сапраўды Юра дэкламаваў добра, з пачуццём. А тым часам за кулісамі збіраўся эстрадны аркестр. Музыкантаў сустракалі з асабліваю павагай. Гэты аркестр, створаны зусім нядаўна, ужо заваяваў любоў сярод аматараў музыкі. Гэта мы адчулі па апладысmentaх, якія заглушылі голас канферанс'е, калі той аб'явіў, што выступае аркестр.

Як і заўсёды, знайшліся за кулісамі хлопцы і дзяўчаты, якія наз-

валі нам кожнага з аркестрантаў. Не ведаю, ёсць у нас у Беларусі другі такі аркестр, але маладзечанскі — цудоўны.

Прыдзірлівыя крытыкі, напэўна, знайшлі-б, што ў аркестры часам яшчэ няма прафесійнай зладжанасці, што музыканты не навучыліся валодаць той выразнай мімікай, якая ўласціва джазавым аркестрантам, што...

Ды ці мала «што» можа нагаварыць прывярэдлівы крытык. Але дазвольце пазнаёміць вас з аркестрам.

Бас — Станіслаў Нядзведскі. Ён шафёр. Заўваг па рабоце няма. Лічыць, што ў аркестры іграе «першую скрыпку»: які-ж без баса аркестр!

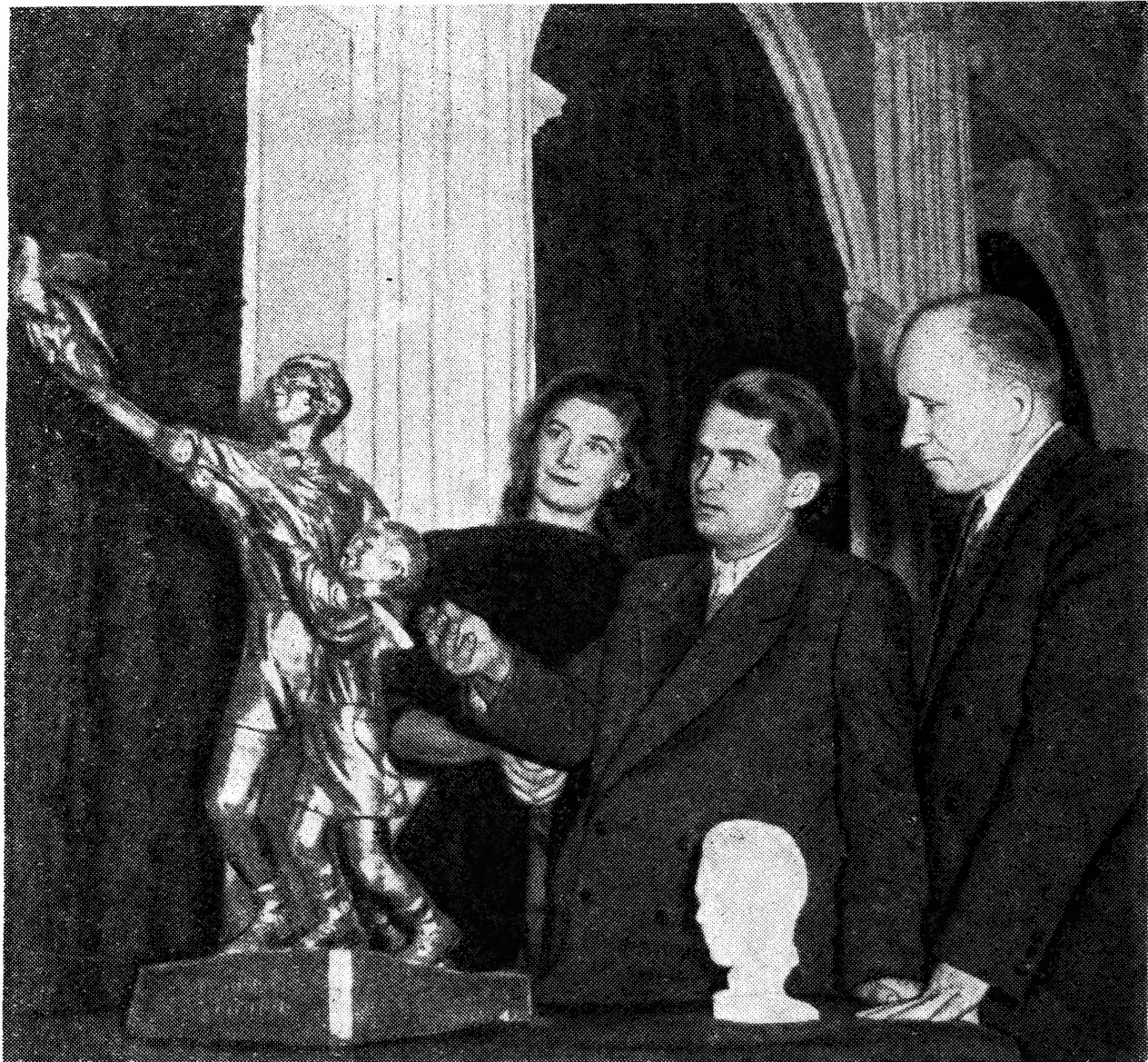
Гітара — Аляксандр Мальшаў. Працуе ў цырульні. Кажуць, што майстар неблагі, а што іграе выдатна — у гэтым усе перакананы.

На першай трубе іграе Марат Наймарк, выкладчык фізічнага выхавання, на другой — Аляксандр Чыжыкаў, заўхоз дзіцячай бальніцы. Людзі розныя па прафесіі, але аднолькава палюбілі свой аркестр, сваю другую прафесію.

Аркадзі Хабараў — баяніст. Днём ён працуе на электрастанцыі турбамашыністам. Увечары яго баян паяе пра шчасце і каханне.

Заўхоз школы Васіль Юрчанка іграе на трамбоне.

Токар Леў Дзянісаў — на саксафоне. Гэта яго саксафон мы і чулі, як толькі прыйшлі ў клуб.

Дырэктар Дома народнай творчасці В. І. Дыгайла, малады самадзейны скульптар Павел Герасімовіч і метадыст Дома творчасці Уладзімір Усцінавіч Зіновіч.

Ёсць у аркестры і памочнік санітарнага ўрача Уладзімір Мятліцкі. У яго самы грамоздкі інструмент — ударнік.

Самадзейны кампазітар Браніслаў Гембіцкі неразлучны са сваім акардэонам.

Душой аркестра з'яўляецца Уладзімір Чарнышоў, які іграе на кларнеце і кіруе аркестрам.

У аркестры ёсць дзве салісткі: Ларыса Бараноўская — інструктар-масавік і Ала Харлаева — машыністка.

Мы знарок пералічылі ўсіх аркестрантаў, каб кожны, хто чытае гэтыя радкі, адчуў, што гэтыя людзі, якія працуюць у розных установах, аб'яднаны ў аркестр не па ўзмаху чараўнічай палачкі.

Стоячы за кулісамі, мы ўвесь час адчувалі руку арганізатара —

Маляр з Юрацішак Нікалай Шчаўканосаў напісаў 10 палосен. Дваццацідвухгадовы калгаснік Іосіф Багрыцэвіч, вучань Чувізаў, калгаснік Іван Занкевіч — таксама мастакі.

А колькі таленавітых скульптураў, рэзчыкаў, вышывальшчыц, ткачых ёсць у кожным раёне! Дом творчасці вядзе з імі вялікую работу. Але настаў час, каб з народнымі талентамі і іх творчасцю знаёміліся не толькі ў межах вобласці. Чаму, напрыклад, не зрабіць такую выстаўку ў Мінску?

Наспела пытанне і аб тым, каб карціны, скульптуры, разьба па

Самадзейны мастак Уладзімір Пагуца ля сваёй новай карціны «Маладзечна будзеца».

дрэву, ткацтва, вышыўка самадзейных мастакоў недзе захоўваліся. Чаму-б, скажам, не стварыць у Мінску музей народнай творчасці?

Аб усім гэтым трэба падумаць. Неабходна ліквідаваць перашкоды, якія ёсць яшчэ на шляху развіцця мастацкай самадзейнасці. Міністэрству культуры, напэўна, невядома, што кожнае выданне зборніка песень у вобласці натываецца часам на прамое супраціўленне Саюза кампазітараў. Пад выглядам барацьбы за высокамастацкую музыку ў Саюзе кампазітараў стварылі абстаноўку, пры якой у вобласці можна выдаць зборнік тады, калі вядомыя кампазітары паставяць пад кожнай песняй сваё прозвішча: «Апрацоўка такога-та»...

Дзіўная дапамога!

І Саюзу мастакоў трэба было-б лепш дапамагаць самадзейным мастакам.

Восем работнікаў Дома народнай творчасці, вядома, не могуць поўнаццю задаволіць запатрабаванні 10 тысяч гурткоўцаў.

Калі за гэта возьмуцца ўсе нашы артысты, мастакі, музыканты, тады ў кожным раёне будзець вось такія вясёлыя вечары, на якіх нам давялося быць у Маладзечна.

Танцавальны калектыў выконвае гапак.

В А Ж А Т А Я

Нарыс

Увечары Лена запісвала ў дзён-
нік: «4 верасня. Адзін жах! Кас-
тусь П. у бабкі Тодарыхі краў
гуркі. Сваімі вачыма я гэта бачы-
ла, ідучы праз тодараў агарод.
Спужаўся Кастусь, убачыўшы мя-
не. Як сядзеў на карачках, так і
не ўстаў. Стараючыся быць спа-
койнай, не грубіць, я спытала ў
яго: «Хіба ў вас няма гуркоў? Не
ўрадзілі, мусіць? І шмат ты хацеў
нарваць?» Спачатку Кастусь маў-
чаў, потым заплакаў. «Што ра-
біць з ім, — круцілася ў маёй
галаве. — Скажаць зараз-жа баб-
цы ці змаўчаць?» Вырашыла, сама
яшчэ не ведаючы чаму, маўчаць.
Кастусю прапанавала пайсці ў
мае грады і нарваць гуркоў, коль-
кі яму трэба. Сказала так і пай-
шла. Мне вельмі хацелася азір-
нуцца і паглядзець, што робіць

Кастусь, але я не павярнула га-
лавы. Два дні Кастусь не быў у
школе. Але, мусіць, даведаўшыся,
што я змаўчала аб яго ўчынку,
прышоў. Мяне абыходзіць, ста-
раецца не трапляць на вочы. Ці-
кава, ці мае злчынства ў адносі-
нах да бабкі Тодарыхі прынясе
хоць карысць?»

Лена палажыла ручку, задума-
лася. Перад вачыма стаяў Кас-
тусь, ссутуланы, у новай, але з
брудным каўняром сарочцы, з не-
падстрыжанымі валасамі, з поў-
най пазухай гуркоў. «Праглядзела
чалавека, таварыш важатая. —
Лена са злосцю закрыла дзён-
нік. — Хваляць зборы, самадзей-
насць, вучобу і дысцыпліну ў шко-
ле, а Кастуся праглядзелі, а мо-
жа і не аднаго яго...»

Назаўтра Лена стаяла каля ак-

на ў настаўніцкай і назірала за
Кастусём. Ён стаяў воддаль ад
сваіх аднакласнікаў, якія, рас-
сеўшыся пад ліпамі, гарача аб-
мяркоўвалі новы нумар піонер-
скай газеты. «Яго нічога не ціка-
віць», — падумала Лена і адварну-
лася ад акна. Спытала ў настаў-
нікаў, можа хто з іх выклікаў
Кастуся.

— Я, па фізіцы. Нічога, паста-
віў тройку. Горш у яго з дысцып-
лінай, — адказаў Пётр Аляксеевіч.

Яго падтрымала і Анна Васільеў-
на, кастусёва класная кіраўніца:

— Паспявае, але вельмі неды-
сцыплінаваны. Дзе што якое —
абавязкова ён. І колькі да баць-
коў хадзіла, а нічога не дапама-
гае. Праўда, сёння даў слова, што
падстрыжэцца. Хоць з выгляду
будзе на чалавека падобны.

«Хоць з выгляду, — іранічна
ўсміхнуўшыся, ціха паўтарыла Ле-
на. — А ў гуркі лезіць, крадзе...
І я ні разу не была ў яго дома», —
падумала яна.

Празвінеў званок. Лена пайшла
на ўрок у клас, дзе вучыўся Ка-
стусь. Яна села так, каб бачыць
кастусёў профіль. Першых некаль-
кі хвілін Кастусь не спускаў вач-
эй з настаўніка, потым зірнуў
скоса на Лену, — яна паспела ад-
весці свой позірк убок, — і адсу-
нуўся на канец парты, бліжэй да
акна. Падпёршы галаву рукамі, Ка-
стусь глядзеў то на настаўніка,
то ў акно, хоць там нічога не бы-
ло відаць, акрамя чыстага сіняга
неба і высокіх вершалін старых
ліп. У канцы ўрока пры замаца-
ванні выклікалі і Кастуся. Ён не
поўнасьцю, але адказаў на пытан-
не. «Як і ўсе. Ну, чаго я прычапі-
лася да яго? Ну, палез у грады...
Бывае», — у замяшанні думала
Лена, але перад вачыма паўста-
ваў другі Кастусь. З поўнай пазу-
хай крадзеных гуркоў...

Зазванілі на перапынак. Ка-
стусь пастараўся першым выйсці
з класа. «Не хоча сустрэцца са
мною, — уздыхнула Лена. — Паба-
чым, што будзе далей».

Назаўтра Кастусь прышоў пад-
стрыжаны, у чыстай сарочцы. Ле-
на, убачыўшы яго пасвятлеўшым,
з палёгкай уздыхнула.

...Стаяла непагадзь. Халодны
вечер, налятаючы парывамі, рваў
пажаўцелае лісце, гнуў галіны да
долу, па дарогах круціў пыл, са-
лону. З вечара адразу цямнела,
нічога не відаць было нават па-
блізу.

Лена варочалася з Карэліч. Сон-
ца ўжо зайшло, і сцежкі, якая ві-
лася ў гаросе, не было відаць.
Лена ліхтарыкам асвятляла сабе
дарогу і ішла падбегам. Насу-
страч ветру цяжка было ісці, ка-
чанелі ад холаду пальцы. «Каб
хутчэй увайсці ў сад, там заціш-
ней», — падумала Лена і прыба-
віла кроку. І раптам... спынілася.
Уперадзе нехта выскачыў з гаро-
ху на сцежку, потым скочыў на-
зад, прытаіўся. «Нехта мяне спужаўся», — усміхнулася Лена. Сту-
піла некалькі крокаў, скіравала
святло ліхтарыка ўбок, на гарох,
і ад нечаканасці ўскрыкнула. Рас-
пластаўшыся на зямлі ніцма, без
шапкі, ляжаў Кастусь. Яна пазна-
ла яго па стрыжанай галаве і доў-
гіх адтапыраных вушах.

— Ай-я-я-яй! Ах, Кастусь, Ка-
стусь, — усё адно і тое-ж гавары-
ла Лена, асвятляючы хлапчука і
не рухаючыся з месца.

Кастусь хутка ўсхапіўся, надзеў
шапку, засунуў рукі ў кішэні і не-
як абыякава сказаў:

— Я рваў гарох. Хлопцы папра-
сілі на вечар.

— Ах, Кастусь, Кастусь. Ай-
я-я-яй! — і больш нічога Лена не
магла сказаць.

Маўчаў і хлапчук. Пайшлі. Лена
ўперадзе, Кастусь за ёю. Падыйш-
лі да вёскі, дарогі іх разыходзі-
ліся. Кастусь, не развітаўшыся,
звярнуў на сваю вуліцу. «І што я
раблю? Чаму я першы раз змаў-
чала? — злавала на сябе Лена. —
Думала, паможа, падзейнічае гэта
на яго. Не. Хопіць. Заўтра паста-
вім пытанне на зборы звяна». Зда-
валася, што рашэнне было
цвёрдым, але і на гэты раз Лена
змаўчала не толькі на зборы
звяна, але і перад кастусёвым
класным кіраўніком. Вырашыла
спачатку пагаварыць з яго маці.

...Маці Кастуся, яшчэ маладая
жанчына, аказалася гаваркой і
ветлівай. Яна сустрэла Лену з тры-
вогай.

— Мусіць, нешта ён там нара-
біў зноў? Сядайце, калі ласка. —
Яна змахнула фартухом з ла-
вы. — Сядайце. Усё Васільеўна
хадзіла, а то ўжо вы прыйшлі. А
дома, паверыце, я не нацешыла з
Кастуся. І чаму ён такі ў школе,
не дайду да толку?! Бяда з гэтымі
хлопцамі. Шчаслівых, у каго
дзяўчаты. А ў мяне ўсё хлопцы.
І гэты хлапчук, — жанчына па-
дыйшла да калыскі, з любоўю па-
глядзела на дзіця. — А так чакалі
дачку...

І Лена падыйшла да калыскі.
Тоўсценькі малыш працягваў да
яе пухлыя ручаняты, смяюся бяз-
зубым роцікам. Лена ўсміхнулася,
паказвала яго, узяла на рукі,
падкінула высока. Малы за-
пішчэў ад захаплення.

— Ён так на Кастуся падобны, —
заўважыла Лена.

Жанчына з замілаваннем пагля-
дзела на яе.

— Падобны... усе кажуць. А
той так любіць з ім забаўляцца.
Ён яго і перапае і пакорміць...

«А ў школе які ён, а гуркі... а
гарох», — стукала бы малатком у
ленінай галаве.

— А ў вас сястрычка ці брацік
ёсць?

— Няма, — уздыхнула Лена.

— А мамка ваша далёка дзе?
Мусіць, вы далёк?

— І мамы ў мяне няма, і таты
няма. Здалёк я, — нехаця адка-
зала Лена. Ёй не хацелася аб гэ-
тым гаварыць, але жанчына зноў
пытала:

— Памерлі? А даўно? А як-жа
вы? Нябось, цяжка адной тут, у
чужых людзях. Не дай бог якой
хваробы, дык некаму і вады па-
даць. А з родзічаў хто ёсць?

Лена адмоўна заківала гала-
вой: — Адна я, — і пачала расказ-
ваць аб тым, аб чым даўно не
расказвала: як у самым пачатку
вайны памерла яе маці, бацька
пазней загінуў на фронце. Як іх—
дзяцей — фашысты грузілі ў
Ноўгарадзе на цягнік, каб завез-
ці ў Германію. Як узарваны мост
каля Ліды не даў магчымасці
пайсці цягніку далей, і іх пера-
грузілі на падводы і прывезлі
сюды ў Карэлічы, у сірочы дом.
Як уцякла яна з гэтага пекла і
папала ў вёску Матавічы. Там
удава прыняла яе да сябе за
няньку і пастушку. Як потым, па-
сля ўжо вызвалення, узялі яе ў
дзіцячы дом, які заснаваўся ў
Карэлічах, дзе яна жыла, вучы-
лася да пятнаццаці год. На шас-
наццатым пайшла працаваць піо-
нерважатай. Працавала і вучылася,
закончыла педвучылішча.

Жанчына, узяўшы малага на ру-
кі і прытуліўшы да грудзей, не
спускала вачэй з Лены. У яе

шэрых прыжмураных вачах бачыла Лена не толькі спачуванне, але і жах, страх за сваіх дзяцей.

— Божа, божа, — шаптала жанчына. — А колькі-ж вам год зараз?

— Дваццаць два.

— Столькі ўжо гора пабачылі за свае гады... Праклятая вайна...

У хату ўвайшоў Кастусь. Як убачыў Лену, дык і аслупянеў у парозе. Часта моргаў вачыма і не адважваўся прайсці далей.

— Ну, што ты, Кастусь? Натварыў нечага, а цяпер спужаўся. А ну, хадзі сюды. Я зараз вось пры іх... — гаварыла жанчына з ненатуральнай паспешлівасцю. Яна палажыла малога ў калыску. Лена бачыла, як задрыжэлі ў яе рукі, калі яна схапілася за пасак. — Хадзі, я табе пакажу. Ах, божа, божа, — у жанчыны былі вочы, поўныя слёз.

І Лена не вытрымала, яна схапіла жанчыну за руку і, пачырванеўшы, сказала:

— Чаму вы думаеце, што Кастусь зрабіў нешта дрэннае? Не. Я да вас прыйшла проста пазнаёміцца. Кастусь-жа піонер, я старэйшая піонерважата і ні разу ў яго дома не была. Вось вас бачу ўпершыню за доўгія гады маёй работы тут. Жданава мае прозвішча, Алена Міхайлаўна, — Лена працягнула жанчыне руку. Жанчына схапіла яе руку і моцна паціснула. Лена лёгка ўздыхнула. — Ну, вось, а вы хваліліся дарэмна. Кастусь нядрэжны хлопчык. Ну, было там трохі... а цяпер ужо нічога. Я веру, што ён заўсёды будзе толькі добрым.

Кастусь, не верачы сваім вухам, лыпаў вачыма і глядзеў то на Лену, то на маці. А жанчына шчасліва ўсміхалася.

— І я-ж думаю, што ён там мог нарабіць? Ён такі паслухмяны, што ні скажу — усё зробіць. І посуд нават памые, хоць гэта і не яго работа. А вы кажыце, калі што якое. Я дам яму ў косці, а бацька дык скуру здыме...

Лена пасядзела яшчэ некалькі хвілін і, цёпла развітаўшыся, пайшла. Кастусь кінуўся да акна і, не моргаючы, глядзеў ёй услед.

За вярэй Лена думала: «Я маўчу і хлушу, але нічога, нічога, некалі я скажу аб усім. Толькі няхай ён стане іншым! Я буду доўга і цярдліва чакаць. Няўжо ён не зразумее мяне?!»

...У гэтую ноч Лена амаль не заснула. Кашаль раздзіраў грудзі, душыў за горла. Так было амаль кожную восень, але цяпер кашаль стаў яшчэ мацнейшым. Ён не даваў спакою Лене ўжо некалькі дзён. Раніцай заўсёды невыносна балела ў грудзях, шумела ў галаве. Лена старалася не звяртаць на гэта ўвагі, але адчувала, што з кожным днём становіцца горш. Увечары памерала тэмпература. Было 39 градусаў. Толькі раніцай тэмпература крыху паменшылася. І Лена з ложка не паднялася. Сябры выклікалі доктара з Карэліч, і Лене прышлося легчы ў бальніцу. Праляжала яна ў Карэлічах толькі два дні, а адтуль на самалёце была адпраўлена ў Гродна.

— Ці паправіцца яна? — трывожна пыталі ў доктара яе сябры.

— Паправіцца, але да гэтага трэба многа яшчэ...

...Лячэнне ішло добра. Лена ляжала адна ў палаце і глядзела ў акно, за якім шумела пасохшае лісце. Ні аб чым не думалася, да ўсяго навакольнага была нейкая абывякавасць...

Няня прычыніла дзверы і, убачыўшы, што Лена не спіць, увайшла ў палату.

— Не спіш, галубка. Усё думаеш аб нечым. Нічога, хутка паправішся. Пацярпі. Усяк на вяку чалавеку прыходзіцца. Зараз пошта будзе, вестачку добрую атрымаеш ад сваіх.

— Няма каму пісаць мне.

— Што ты, што ты, хіба мала ў цябе сяброў?

— Няня, вазьміце пошту на свае палаты, — крыкнуў на калідоры малады голас.

— Іду, іду. Леначка, зараз затанцуеш.

Лена ўздыхнула, але адчула, як мацней забілася сэрца, кроў стукнула ў галаву. Яна нават прыўзнялася на падушках, прыслухалася ў чаканні. А калі скрыпнулі дзверы, Лена заплюшчыла вочы, прытварылася, што дрэмле. А няня смяялася:

— Казала, што будзеш танцаваць. Ну, нічога, адтанцуеш. Аж пяць пісем...

Лена чытала моўчкі, а няня кradком выцірала вочы.

— Ну, што-ж хаця пішуць?

Лена не адказала, яна не магла чытаць: радкі пісьма то зліваліся ў роўненькія шнурочки, то разбегаліся бісерам літары... Лена заплюшчыла вочы, пацяклі няпрошаныя слёзы.

Увайшоў доктар, паслухаў пульс.

— Што такое? Пульс часцейшы... Чаму плачаш, Лена? — доктар прысеў на ложка побач. Лена маўчала.

Няня падала доктару пісьмы, якія не дачытала Лена. Доктар прабег вачыма: «Добры дзень, Алена Міхайлаўна! У першых радках свайго пісьма паведамляю Вам, што я жыву і здароў, чаго і Вам ад усёй душы жадаю. Магу паведаміць Вам, што я вучуся без двоек і ўважліва слухаю настаўнікаў. І не хаджу нікуды, каб дзе што ўзяць. Не слухаю хлопцаў, бо маю галаву на плячах. Я ніколі Вас не забуду, што Вы нічога нікому не казалі, што засталі мяне ў гурках і ў гаросе. Я жадаю ад усяго сэрца, каб Вы хутчэй паправіліся і прыехалі ў школу. Усе мы Вас вельмі чакаем. Для Вас мы зрабілі тры пасылкі з яблыкамі і многа чаго яшчэ паклалі. Мая мамка для Вас сухарыкаў напаяла. Ежце на добрае здароўе і папраўляйцеся і хутчэй прыязджайце.

Ваш піонер Кастусь П.»

Другое ўзяў у рукі: «...Кастусь стаў непазнавальны, нават не верыцца. Леначка, каб ты яго зараз бачыла, то была-б на дзесятым небе! Ты так нам патрэбна, без цябе, як без рук. Мой малы ўсё пытае: «Дзе цёця Лена, я хачу да цёці Лены». Леначка, не дурься там доўга, не хныкай дарэмна без толку. Чакаем, ляці да нас на крылах.

Моцна цалую цябе

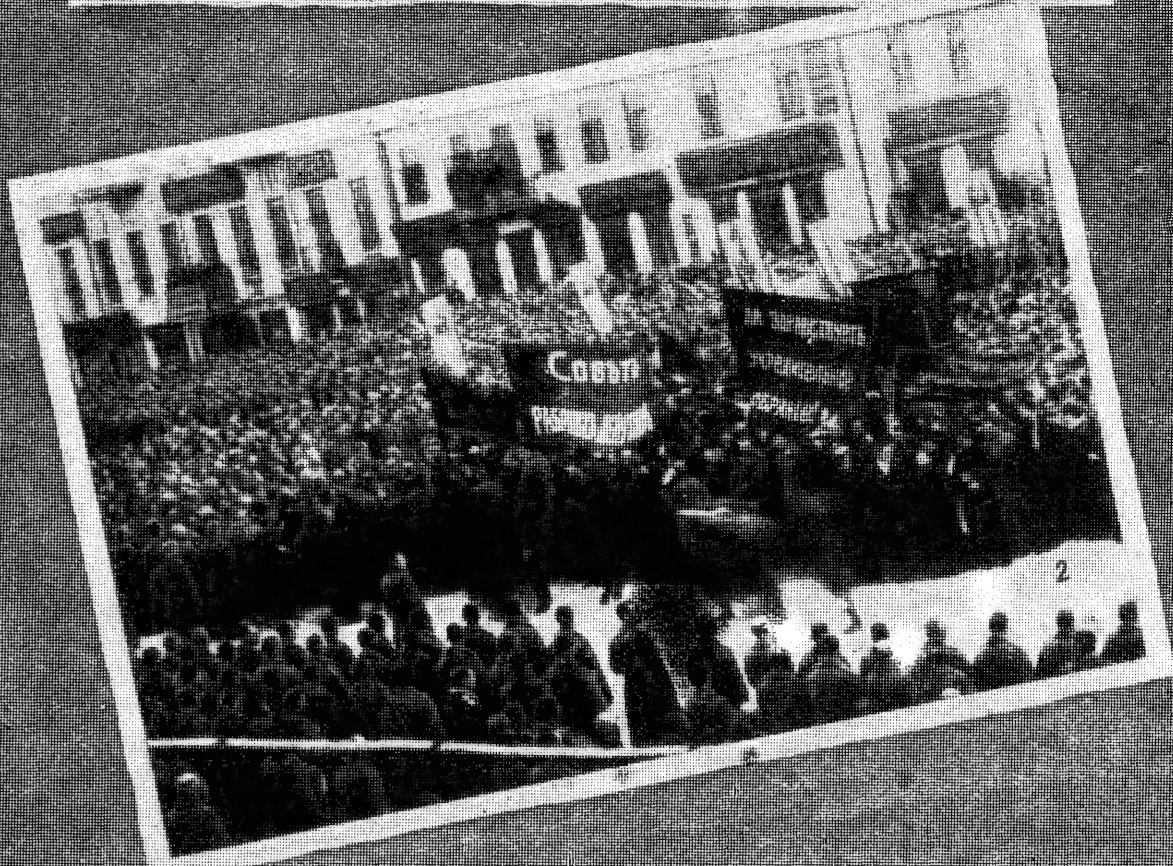
і чакаю здаровай. Твая Аня».

Доктар палажыў пісьмы на тумбачку, паглядзеў на Лену, якая ўсё яшчэ ляжала з заплюшчанымі вачыма, і ціха выйшаў. За ім выйшла і няня.

— Можна, не добра, што я аддала ёй пісьмы зараз?

— Добра, вельмі добра, няня. Гэта лепш за ўсякія лякарствы.

Ларыса МАРУШКА,
настаўніца Запольскай сямігадовай школы Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці.

ГЕРАІЧНЫЯ СТАРОНКІ МІНУЛАГА

Беларускі Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны праводзіць вялікую работу па збіранню дакументаў і фотаздымкаў, якія асвятляюць рэвалюцыйныя падзеі на тэрыторыі нашай рэспублікі. Удзельнікі гэтых падзей, якія жывуць у розных гарадах Савецкага Саюза, актыўна дапамагаюць у гэтай вялікай і важнай рабоце, перадаючы музею каштоўныя дакументы і ўнікальныя фотаздымкі, якія раней не з'яўляліся ў друку. Фотаздымкі часоў рэвалюцыі і грамадзянскай вайны перадалі музею тт. Іваноў М. П., Дзірык К. Я., Веліканай Ф. Е., Іоўлеў А. С., Шпак Г. К. і іншыя.

Аб лютаўскіх рэвалюцыйных падзеях 1917 года ў Петраградзе і звяржэнні царызма ў Мінску стала вядома 1 сакавіка 1917 г. 3—4 сакавіка мінскія большэвікі пад кіраўніцтвам М. В. Фрунзе раззброілі паліцыю і жандармерыю і прыступілі да стварэння Мінскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў. 4 сакавіка 1917 г. у Мінску адбылася агульнагарадская дэманстрацыя. Спынілі работу ўсе фабрыкі, заводы, майстэрні. Вуліцы горада запоўнілі рабочыя і салдаты. На здымку № 1 паказана першая агульнагарадская дэманстрацыя ў Мінску ў сакавіку 1917 года.

6 сакавіка 1917 г. у Мінску на Саборнай плошчы (цяперашняй Плошчы Свабоды) адбыўся грандыёзны агульнагарадскі мітынг. Вось як апісвае газета «Известия Минского Совета» ад 7 сакавіка 1917 г. гэтую падзею: «Нягледзячы на неспрыяльнае ўпачатку надвор'е, вялізныя натоўпы народа запрудзілі Саборную плошчу і прылягаючыя вуліцы. Масы войск з чырвонымі сцягамі выстраены былі на плошчы. Усюды чырвоныя сцягі і плакаты: «Няхай жыве Расійская соцыял-дэмакратычная партыя!», «Няхай жыве рэвалюцыйная армія!», «Няхай жыве свабодная Расія!», «Няхай жыве свабодны беларускі народ!» і іншыя. Гэта быў сапраўдны агляд рэвалюцыйных сіл Заходняга фронту і г. Мінска ў барацьбе за народную ўладу ў асобе Саветаў». На здымку № 2 вы бачыце агульнагарадскі мітынг у Мінску 6 сакавіка 1917 года.

Пасля перамогі Лютаўскай рэвалюцыі працоўныя Расіі ў 1917 г. упершыню легальна святкавалі міжнароднае свята салідарнасці ўсіх працоўных — 1 Мая. Святкаванне яго прайшло з вялікім уздымам. Па вуліцах гарадоў праходзілі групы рабочых, служачых, салдат з чырвонымі сцягамі, на якіх былі надпісы: «Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!», «Няхай жыве дэмакратычная рэспубліка! 8-гадзінныя рабочы дзень! Свабодны друкі!» Узначальвалі дэманстрацыі прадстаўнікі Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў. На здымку № 3 — першамайская дэманстрацыя 1917 г. у г. Віцебску.

Беларусь (або Поўночна-Заходні край, як яе раней называлі) была цэнтрам Заходняга фронту. У 1917 г. на Заходнім фронце ў якасці салдат знаходзіліся прадстаўнікі розных народаў Расіі. Асабліва многа было тут рэвалюцыйна настроеных рабочых, якіх Часовы ўрад выслаў на фронт з прамысловых цэнтраў краіны. Знаходзячыся ў Беларусі, яны прымалі самы актыўны ўдзел у правядзенні Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі. На здымку № 4 — 1-ы латышскі кавалерыйскі рэвалюцыйны атрад, якім камандаваў камуніст Відзіс. У 1917 г. атрад знаходзіўся ў Віцебску і з'яўляўся адной з баявых адзінак, на якія абапіраўся Віцебскі Совет рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі, калі полчышчы замежных інтэрвентаў і ўнутранай белагвардзейшчыны пачалі наступаць на маладую Савецкую дзяржаву, усе народы нашай краіны паўсталі на яе абарону. На тэрыторыі Беларусі разам з беларускім народам змагаліся многія нашы брацкія народы. На здымку № 5 — усьц-дзвінскі латышскі атрад у г. Магілёве. У 1918 г. ён прымаў удзел у разгроме белапольскага легіёна Доўбар-Мусніцкага.

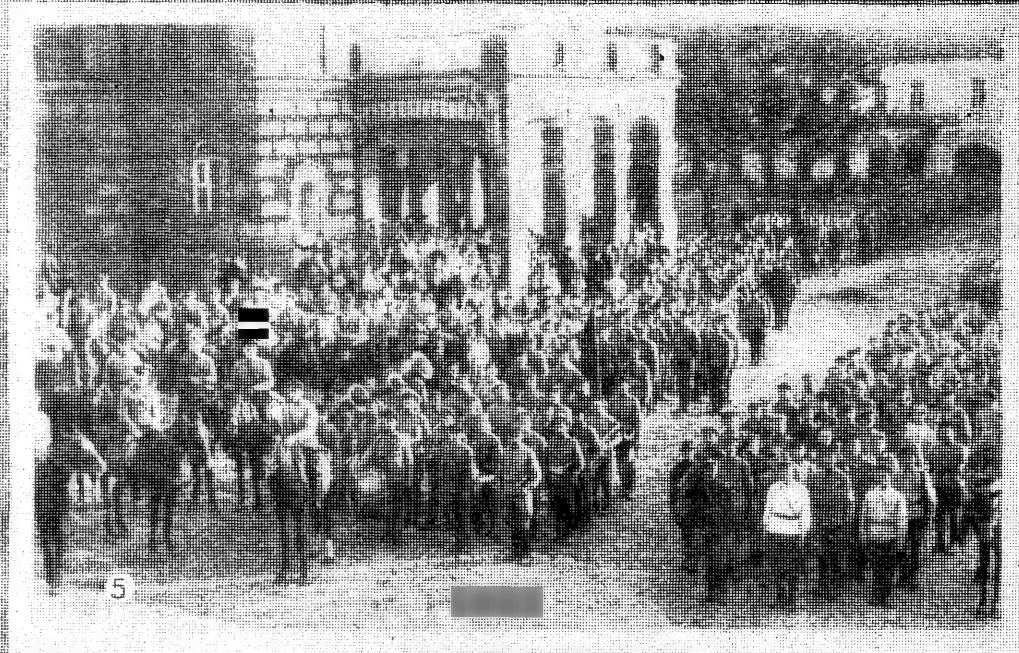
Не толькі ў гарадах, але і ў вёсках утвараліся атрады Чырвонай гвардыі, яны былі асноўнай узброенай сілай, на якую абапіраліся рэўкомы і валвыканкомы на месцах. Чырвонагвардзейскія атрады прымалі актыўны ўдзел ва ўстанаўленні Савецкай улады, ахоўвалі інтарэсы працоўных у перыяд нашэсця акупантаў на нашу рэспубліку. На здымку № 6 — чырвонагвардзейскі атрад вёскі Любінічы Горацкага павету Магілёўскай губерні, 1919 год.

У 1919-20 г. на тэрыторыі захопленай белапольскімі акупантамі часткі Беларусі рос і пашыраўся партызанскі рух, якім кіраваў ЦК Літвы і Беларусі. У партызанскіх атрадах змагаліся людзі розных узростаў. Усім вядома імя беларускага партызана В. І. Талаша, атрад якога дзейнічаў на Палессі. Былі і атрады, якія цалкам складаліся з моладзі. На здымку № 7 — маладзёжны партызанскі атрад у Белавежскай пушчы, 1920 год. Атрад рухаўся на Піншчыну ў распараджэнне камандзіра партызанскіх атрадаў Піншчыны — Іоўлева А. С.

На дапамогу беларускаму народу прыйшла загартаваная ў баях з інтэрвентамі і белагвардзейцамі Чырвоная Армія. На тэрыторыі Беларусі змагалася 16 армія, большасць байцоў якой складалася з ураджэнцаў Беларусі. На здымку № 8 — камандны састаў 51 стралковай брыгады 17 стралковай дывізіі 16 арміі, якая ўдзельнічала ў вызваленні Мінска ад белаянскіх акупантаў у 1920 годзе.

О. ВЕРАМЕЙЧЫК,

старшы навуковы супрацоўнік Белдзяржмузея
гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Завіруха ў стэпу

Снежаньскім днём завіруха дасягнула ўраганнай сілы, яна лютавала, кружыла снег. Гэтым часам у канторку жывёлагадоўчай фермы з самага далёкага пункта прыехаў пасланец — адзін з лепшых аўчараў соўгаса Сабіт Ахметжанаў. Адагрэўшыся ля гарача напаленай грубкі, ён коратка, з затоенай унутранай трывогай сказаў:

— Сена засталася на два дні, — і, зірнуўшы проста ў вочы ўпраўляючаму фермай Міхаілу Качко, зусім ціха дадаў: — Бяда ідзе. Што рабіць, кажы, упраўляючы?

Упраўляючы фермай, нестары яшчэ чалавек, заўсёды акуратны і жыццерадасны, у гэтыя цяжкія для гаспадаркі дні неяк адразу пасуравеў і схуднеў. Усмяшка цяпер рэдка калі асвятляла яго твар. Моўчкі ўстаўшы, ён падыйшоў да акна і доўга ўслухоўваўся ў тое, як барабаніў снег у шыбы вокан. Павярнуўшыся да старога чабана, нявесела заўважыў:

— Кажаш, сена канчаецца? Ведаю. Але што рабіць, аксакал? Людзей на згубу пысылаць? Ды і дзе знойдуцца такія смельчакі?

— Навошта на згубу? — сумна ўздыхнуў той. — Я сказаў, крыўдна на жывёліну глядзець! Ідзе акот, маткі слабыя, сена добрае патрэбна. — І ўжо з рашучасцю ў голасе закончыў: — Прывезіць яго можна і трэба.

— Ты хочаш сказаць, што я са спакойным сумленнем адпраўлю людзей у гэтакую завіруху па сена?

Сабіт Ахметжанаў памаўчаў. Ён выняў з кішэні капшук і асцярожна засыпаў за губу некалькі каліў дробна пацёртага з попелам тытуню. Ён, здавалася, не заўважыў усхваляванага ўпраўляючага, які сюды-туды хадзіў па прасторным пакоі. А потым ускінуў вочы і ціха выказаў сваё:

— Добра, калі душа баліць аб людзях.

Светлая ўсмяшка на момант зрабіла твар казаха маладым і хітраватым, але слізгануўшы па карычневых зморшчках у белай, нібы соль перасохлага стэпавага возера, барадзе, яна знікла, і твар старога па-ранейшаму стаў урачыста суровым.

— Я толькі сказаў, у нас знойдуцца джыгіты, якія не спалохаюцца жынды завіруха.

— Хто-ж яны такія? — пацікавіўся Качко.

— Ты хіба забыў пра комсамольцаў-бела-

В. ПРЫЛУЦКІ,
брыгадзір трактарнай брыгады соўгаса
«Сулукульскі» Кустанайскай вобласці

Мал. Ф. Бараноўскага.

русаў? Калі трэба, дык адолеюць завіруху. Жаксы *** хлопцы. Скажы толькі.

— Я думаў пра іх, аксакал. Ды адвагай адной тут не возьмеш. У стэпу яны людзі чужыя. Хіба доўга ў гэтай завеі збіцца з дарогі? А збіўся з дарогі — прапаў чалавек. Замерзне.

Ахметжанаў у знак згоды моўчкі кінуў галавой і, падумаўшы, ціха сказаў:

— А ты пашлі, упраўляючы, мяне ў праваднікі. Ці можа думаеш, што стары Сабіт таксама саб'ецца з дарогі?

— Ты гэта сур'ёзна кажаш, аксакал?

— Авечкі гінуць, жартаваць нельга. Хлопцы смелыя, а Сабіт дарогу ведае, як свой аул, вось сена будзе.

Упраўляючы з палёгкай уздыхнуў.

— Хадзем да хлопцаў. Хітры стары, навошта валаводзіць. Была такая думка, дык адразу-б і казаў.

У хлопцаў у інтэрнаце цёпла і ўтульна. Радзіпраёмнік, патрэскаючы, даносіць за тысячы кілометраў голас Масквы. Трактарысты ў вольны час робяць кожны сваё: гуляюць у шахматы, чытаюць, пішуць лісты. Прыход ўпраўляючага і старога чабана сустрэлі жартам:

— Якім ветрам занесла вас, Міхаіл Сідаравіч?

— Не інакш, выпадкова. У такое надвор'е, як той казаў, хлеба не еж і з хаты не лезь.

— Так, завіруха аж гудзе, у Казахстане даўно такой не было, — адказаў ўпраўляючы, — але нас сюды вецер занёс не выпадкова.

— Мабыць, работка ёсць? — пацікавіўся Вася Задарожны.

— Дальбог, абрыдла сядзець і слухаць скавытанне завірухі.

— Бач ты, які нецярплівы, — усміхнуўся Міхаіл Сідаравіч і ўжо сур'ёзна дадаў: — Справа, хлопчыкі, ёсць і вельмі важная, нахштальт баявога задання. Не выканаем — загіне не

адзін дзесятак, а можа і не адна сотня авечак. Сена патрэбна, — і ўглядаючыся ў твары хлопцаў, якія адразу пасуравелі, працягваў: — Рэйс будзе цяжкі, калі хочаце, нават рызыкаўны. Але іншага нічога нельга прыдумаць.

— Нельга прыдумаць, — пацвердзіў, страсянуўшы галавой, Сабіт Ахметжанаў.

Хлопцы маўчалі. Кожны ведаў, што такое завіруха ў стэпу. Было-ж гэтай зімой такое, што людзі, вышаўшы ў стэп, знікалі без следу. І тады спакойна за ўсіх адказаў Георгі Калінін, комсамольскі ваяка брыгады:

— Я думаю, што агітаваць нас не трэба. Калі гэта неабходна, мы ўсе пойдзем. Правіль-

на я кажу, таварышы?

— Правільна, — дружна адгукнуліся ўсе.

— Навошта тут многа гаварыць?

— Дзякуй вам, хлопцы, — сказаў ўпраўляючы. — Ін-

шага я і не чакаў. Усім, вядома, ісці няма чаго. Патрэбна толькі два трактарысты. Няхай брыгадзір сам вызначыць людзей.

— У рэйс пойдучы Мікалай Фурман і Валодзя Лавашнікаў.

— Ну, з гэтым я не згодзен, — запратаставаў Задарожны. — Чаму мяне не вызначылі? Думалі, што завірухі спалохаюся?

— Не хвалюся дарма, Васіль, — заспакоіў сябра Жэня Пратасевіч.

— Для гэткага надвор'я ты залішне гарачы.

Праз гадзіну трактары выйшлі з гаража.

Толькі на трэція суткі трактар Лавашнікава вярнуўся на ферму. Ён прыцягнуў двое саней, гружаных дабрэнным зялёным сенам. Другая машына засталася ў стэпу. Паліва застыла ў трубках, і трактар заглох. Разагрэць яго на ўраганным ветры было нельга. Валодзя Лавашнікаў ледзь зняў з рычагоў пасіনেцыя, з адморожанымі пальцамі рукі, а выйшчы з кабіны ў яго не хапіла сілы.

— Так ездзіць нельга. Трактары паломім, — гэта адно, а галоўнае, — ён паклаў на стол забінтаваныя рукі, — памерзнем, нібы мухі. Усміхнуўшыся, ён скончыў:

— На гэты раз нам добра яшчэ абыйшлося, я думаю, што горш будзе.

— Калі-б не стары Сабіт, наўрад ці вярнуліся-б мы, — уставиў сваё Мікола Фурман.

— Вядома, — згадзіўся Валодзя і, крыху памаўчаўшы, зноў працягваў: — Так ці гэтак, а вазіць сена, таварышы, нам трэба. А каб з іншымі не здарылася тое, што з намі, дык трэба нешта прыдумаць.

— На маю думку, — нясмела заўважыла Галля Астапенка, — трэба кабінку і бак з гаручым ацяпляльцам. Але як? Паставіць невялікую грубку?

— Не выйдзе! З грубкай нічога не выйдзе, — адхілілі гэтую прапанову трактарысты.

— Я думаю пра гэта, — устаў з месца Жора Калінін. — Трэба выхляпныя газы праз сістэму труб накіраваць у кабінку і пад бак. Гэта, папершае, а па-другое, закрыць наглуха капоты і знізу пад матор падвесці шчыльны брызент. Цёплае паветра вентылятар пагоніць у кабінку.

— Нядрэнна атрымалася-б, — згадзіўся Грыша Квач, — але, мне здаецца, работа гэта складаная.

— А на маю думку, нават вельмі простая, — кінуў у яго бок Жора.

— Вось паглядзіце, — і ўзяўшы аловак, ён хуценька намалёваў на паперы схему ацэпленнай кабіны.

— Добра-ж вельмі атрымліваецца!

— Значыць, справа толькі ў трубках? — падбэдзёраныя каштоўнай знаходкай, пыталі з усмешкамі хлопцы «вынаходнікі».

— Вось іменна, у трубках, — пацвердзіў Жора, — і паглядзіце, у кабінах нават гарача будзе.

Хлопцы задаволена гаманілі, спрачаліся.

— Адкладваць не будзем, бо адклад не ідзе ў лад.

На трэці дзень пасля гэтай размовы чатыры трактары ўжо былі гатовы. На выхляпную трубу надзявалася дадатковае калена, якое праходзіла праз кабінку і, разгалінаваўшыся, абхапляла бак. Выхляпныя газы выходзілі ззаду трактара. Кабіна і гаручае ў баку вельмі добра праграваліся. На трубы, якія праходзілі знадворку, выхляпную і тую, што ўваходзіла ў кабінку, былі надзетыя кажухі з труб большага дыяметра. Паветра, якое знаходзілася паміж імі, поўнасцю захоўвала цяпло.

Гэтае ўладкаванне дазволіла выходзіць у стэп у любое надвор'е. Нават калі маразы дасягалі 50—60 градусаў, можна было сядзець у кабіне ў лёгкай ватоўцы.

Недахопу сена для авечак мы больш не адчувалі.

* Аксакал — сівая барада (зварот да старэйшага).

** Жынды завіруха — шалёная завіруха.

*** Жаксы хлопцы — выдатныя хлопцы.

Здалёк гэтыя строгія мураваныя будынкі, што раскінуліся па левы бок чыгункі ў Ждановічах, нагадваюць заводскі пасёлак. На ўзгорку светлымі шклянымі вокнамі пазірае на аснежаную прастору высокі цэнтральны будынак-корпус, вакол яго чырвоныя прамавугольнікі — гаражы, за імі — ваданосная вежа, а злева дыміцца труба качагаркі... Тут-жа двухпавярховы жылы дом-інтэрнат, камбінат бытавога абслугоўвання, а крыху далей мураваны дамок-кантора. Гэта сядзіба новай Ждановіцкай МТС, якая ўзнікла тут тры гады назад, пасля вядомага вераснёўскага Пленума ЦК КПСС, дзеля аблягчэння працы калгаснікаў.

За гэты час на пясчаным узгорку вырастае новы, упарадкаваны гародок. Абжыліся на новым месцы і згуртаваліся ў дружны, працавіты калектыў механізатары, людзі, якія прышлі з розных прадпрыемстваў, з навакольных калгасаў, а то і адразу са школьнай парты.

Дырэктар МТС Максім Усцінавіч Крыцкі, пажылы, грузны, але рухавы і бадзёры чалавек, знаёмычы нас з людзьмі і справамі станцыі, гаворыць:

— Наш калектыў малады не толькі па працоўнаму стажу. Пераважная большасць людзей у МТС — людзі маладыя, энергічныя. З імі можна, як кажуць, гару сапхнуць!

І тут-жа, парывіста зняўшы акуляры, жартуліва дадае: — Хіба, можа, вось дырэктар — ужо стары корч. Але сярод маладых і сам маладзееш...

Між іншым, Максім Усцінавіч зусім не стары, хоць яму ўжо за пяцьдзесят. Ён не забыў яшчэ свайго неспакойнага юнацтва, калі комсамольцам у гады грамадзянскай вайны партызаніў на Чорнамор'і, калі потым па закліку партыі арганізоўваў у данскіх стэпах калгасы. І цяпер, нягледзячы на свае пажылыя гады, калі партыя кінула кліч камуністам і комсамольцам узначаліць барацьбу за ўздым сельскай гаспадаркі, ён адным з першых сярод мінскіх камуністаў сказаў:

— Маё месца там, дзе сёння цяжэй, — на перадавой лініі хлебнага фронту!

...Ужо трэцяя зіма намятае сумёты ў ждановіцкіх пералесках; пранізлівы зімовы сівер віхурыць пазёмку на звілістых палявых дарогах. Як і летам, дырэктар МТС на жвавым газіку-ўсюдыходзе працярэблівае шлях ад калгаса да калгаса, з брыгады ў брыгаду. І курсіруе ён не адзін: з ім і галоўны інжынер Хоміч, і галоўны зоатэхнік Шаркевіч, і парторг Туманай, і іншыя спецыялісты. Добрая рыса ў Максіма Усцінавіча: не любіць ён сядзець у кабінёце, хоць ён у яго куды лепшы, чым у той час, калі працаваў у Мінску, у абласным упраўленні.

Ездзяць эмітэсаўцы з калгаса ў калгас не таму, каб толькі самім быць «у курсе справы», а таму, што рупяцца, як сапраўдныя гаспадары, аб лёсе будучага ўраджаю. Работнікі МТС, сур'ёзна вывучыўшы калгасныя справы, са сваімі прапановамі і думкамі выступаюць на пасяджэнні праўлення і тут-жа вырашаюць, што трэба неадкладна зрабіць, каб падцягнуць той ці іншы ўчастак.

ТРАКТАРЫ СТАНОВЯЦА Ў КАЛОНУ

С. КУХАРАЎ

Узяць, скажам, жывёлагадоўлю — галоўны калгасны цэх. Жывёлаводы Мінскага раёна заваявалі першынство ў рэспубліканскім спаборніцтве па вытворчасці малака, мяса. І ў гэтым немалая заслуга маладых механізатараў. Комсамольска-маладзёжныя трактарныя брыгады Івана Будая і Івана Міхаліка не абмежаваліся тым, што ў час пасялі і ўбралі кукуру-

зу, травы, каранеплоды, бульбу, нарыхтавалі шмат сіласу, але і ў зімовыя дні дапамагаюць жывёлаводам: манцюруюць падвесныя дарогі, пракладаюць вадаправоды, устаўляюць кормазапарнікі, адным словам, сваімі ўмелымі рукамі, творчай думкай вырашаюць задачы поўнай механізацыі працы жывёлагадоўлі.

У МТС не толькі дырэктар і га-

лоўны зоатэхнік, але брыгадзір, радавыя трактарысты — усе механізатары, нават загадчык гаража Нікалаеў, чалавек заняты выключна аўтатранспартам, дакладна вам скажа, колькі ў калгасах іхняй зоны сёння надоена малака; кожны механізатар ведае, што іх Ждановіцкая МТС у зімовы час выйшла на першае месца ў рэспубліцы па надоях.

— У нас восенню быў сур'ёзны канкурэнт, — гаворыць Максім Усцінавіч, — Мінская МТС, але яна цяпер адстала.

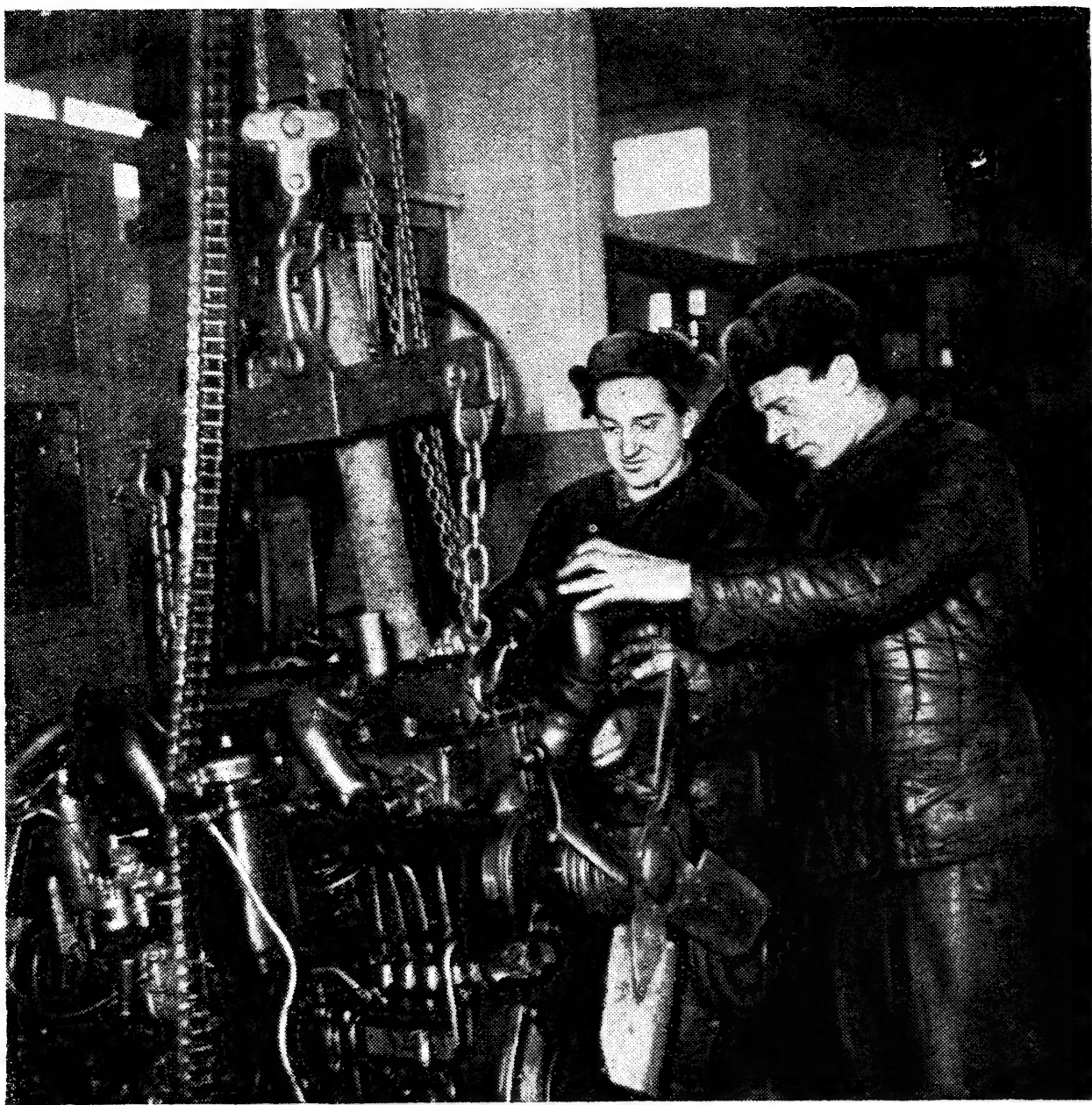
— Я так думаю, — дадаў парторг Туманай. — Цяпер мінчане нас не абгоняць...

— Нельга-ж нам цяпер адставаць, калі вышыню заваявалі, — заўважае дырэктар і зноў расказвае пра тое, што ў зімовы час шмат зроблена сіламі МТС для жывёлагадоўчых ферм, каб замацаваць дасягнутыя поспехі ў вытворчасці малака і мяса.

Механізатары аднак не забываюць, што лёс ўраджаю залежыць ад усеакавай руплівай падрыхтоўкі да вясны. Кладзі гной густа — не будзе ў свірне пуста, — гэта старая, але справядлівая пагаворка не забыта механізатарамі. Яшчэ ўлетку, выкарыстоўваючы кожны пагодлівы дзень, на магутнай машыне-бульдозеры комсомолец Іван Несцярковіч са сваімі сябрамі нарыхтавалі сотні тысяч тон торфу. Цяпер гэты торф трактарысты на спецыяльных санях-валакушах вывозяць на палі, дзе яго калгаснікі перакладаюць гноем. У кожным калгасе створаны комсамольска-маладзёжныя групы, якія займаюцца прыгатаваннем торфагнаевага кампосту. Калі едзеш па дарогах, што пралягаюць праз калгасы імя Молатава, імя Дзержынскага, «Савецкая Беларусь», можна бачыць доўгія штабелі торфу. Іх колькасць павялічваецца з кожным днём. Гэта справа рук маладых сельскіх працаўнікоў, яны не баяцца ні завірухі, ні марозаў, бо ведаюць, што іх праца, іх стараннасць акупаюцца багатым ураджаем.

Сумеснымі, дружнымі намаганнямі калгаснікаў і механізатараў рыхтуецца гаспадарлівая сустрэча вясне. Характэрна, што рамонт інвентару, ачыстка насення ў калгасах і іншыя, здавалася-б, зусім не механізатарскія работы, выконваюцца з дапамогай і пры актыўным удзеле механізатараў. Адыходзячы ў нябыт яшчэ нядаўня адносіны працаўнікоў МТС да калгаснай гаспадаркі. Цяпер няма нічога дзіўнага ў тым, што трактарыст турбуецца, каб не толькі добра ўзараць глебу, але каб было добрае, гатунковае насенне, каб захоўвалася норма высеву, каб у брыгадзе хапала вупражы, былі добрыя і калёсы, і атосы... Ён-жа, трактарыст, — чалавек, які жыве з калгаснікамі-паляводамі ў адной брыгадзе, вырошчвае хлеб, які сам будзе есці. Адсюль кроўная зацікаўленасць, агульнае імкненне вырасціць лепшы ўраджай, выгадаваць выдатную пародзістую жывёлу, узяць усе галіны грамадскай гаспадаркі.

Мы былі не толькі на жывёлагадоўчых фермах, дзе механізатары, не зважаючы на марозы і сцюжу, арудуюць з малатком і ключом, робячы падвесныя да-

Трактарысты Рыгор Масальскі і Іван Лобан рыхтуюць матор да абкаткі на стэндзе.

Фото С. Чырэшкіна.

рогі, у кар'ерах, адкуль хлопцы-трактарысты тралююць на поле торф, ля свірнай, дзе ўвесь дзень не змаўкае нястомны трыер, на лугах, дзе праклалі свае сляды магутныя кустарэзы... Мы не аднойчы наведвалі эмітэсаўскія майстэрні, дзе таксама кіпіць цяжкая, ударная работа.

Падрыхтоўка ўсёй тэхнікі да вясны, да выхаду ў поле — бадай самы адказны ўчастак, які займае пільную ўвагу ўсяго калектыву механізатараў. Ремонт трактараў, камбайнаў пачаты яшчэ з восені. Ужо к новаму, 1957 году поўнасцю адрамантавалі і агледзелі як мае быць усе свае машыны брыгадзіры Іван Буда і Змітро Скрабагаты. Поўным ходам тады ўжо рамантавалі тэхніку і іншыя брыгады.

— Між іншым, хоць рамонтныя работы ідуць нядрэнна, мы ў графік амаль укладаемся, — расказвае галоўны інжынер Павел Васільевіч Хоміч. — Але, трэба прызнацца, у гэтай справе нас ёсць за што крытыкаваць...

Павел Васільевіч прывычным жэстам рукі праводзіць па радкаватых, мяккіх валасах, на хвіліну задумваецца, жмурачы свае цёмныя, з хітрынкай вочы, а потым моўчкі працягвае надрукаваны на машынцы ліст паперы.

— Вось загад, падпісаны дырэктарам, — тлумачыць галоўны інжынер. — У ім дакладна сказана, колькі створана на рамонце вузлоў, вызначаны адказныя за іх працу, акрэслены абавязкі кожнага.

— А вузлавы метады ў МТС не ў пашане!

— Так, працуе як мае быць пакуль толькі вузел разборкі, ра-

монту і збору асноўнага рухавіка. — Галоўны інжынер выпрабавальным позіткам свідруе карэспандэнтаў, нібы вагаецца, сказаць ці не, і, сумна ўздыхнуўшы, прадаўжае:

— Тут, бачыце, такая недарэчнасць атрымалася: я паехаў у Маскву на тэхнічную нараду, потым атрымаў адпачынак. І вось што вышла...

А вышла і сапраўды так, што рамонт пайшоў самацёкам. Праўда, дырэктар МТС на дні некалькі разоў забягаў у майстэрні. Бачачы, што трактары адзін за другім выходзяць на абкатку, ён са спакойным сумленнем займаўся іншымі справамі. А тым часам то адзін, то другі трактар варочаўся зноў у майстэрню пасля абкаткі; некаторыя машыны больш, чым трэба, стаялі разабранымі на рамонтнай пляцоўцы. Як відаць, усё гэта здарылася іменна таму, што рамонт быў арганізаваны па-старынцы: кожны трактарыст поркаўся ля сваёй машыны, і былі выпадкі, што некаторыя рамонтнікі, асабліва з моладзі, не маглі рады даць, збіраючы складаныя і цяжкія вузлы.

— Іншы раз у нас было, — расказвае адзін малады трактарыст, — як у таго няўдалага салдата, які вінтовачны затвор разбіраў: затвор гатоў, а дэталей засталася шмат.

Праз некалькі дзён, калі мы зноў сустрэліся з Паўлам Васільевічам, ён, ажыўлены і расчыраваны, павёў нас у майстэрню. Ідуць па пралёце, спыняюцца то ля адной, то ля другой групы рабочых, што завіхаліся ля доўгіх зашмальцаваных сталоў, на якіх раскладзены дэталі, і задаволена гаварыць:

— Гэта вузел рамонтны і зборкі

каробкі перадач... Гэта вузел рамонтны паліўнай апаратуры... А гэта наш стэнд для абкаткі матараў!..

Ля кожнага рабочага месца — плакаты з падрабязным апісаннем дэталей таго вузла, якім заняты рамонтнікі.

На светлай, прасторнай пляцоўцы ў майстэрні стаяла нешта з пяць ці болей трактараў — гусенічныя, калёсныя, два камбайны. Гэта машыны, якія рамантаваліся адразу, як кажуць, за адзін заезд.

Да нас далучыўся высокі, белавалосы хлопец у расхрыстанай, зашмальцаванай ватоўцы — Генадзі Зуеў. Хлопец ужо стаў, адслужыў у арміі, вучыцца завочна ў Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі і мае ў МТС не малую пасаду загадчыка майстэрні, «заглаўная фігура», але ўсе яго паранейшаму клічуць проста «Генка».

— Генка, выпішы напілак!

— Генка, паглядзі, нешта матор чыхае!

Гэты шустры непасада Генка вельмі любіць тэхніку, працуе з душой і з'яўляецца першым памочнікам галоўнага інжынера ў арганізацыі працы механізатараў на рамонце. І не нарадуецца камсомолец Генка, што вузлавы метады, нарэшце, і ў іхняй Ждановіцкай МТС заняў пачэснае месца.

— Цяпер нам трэба тэхнічную вучобу арганізаваць, — гаворыць Генка Зуеў, звяртаючыся да галоўнага інжынера. — Вунь хлопцы хочуць новыя машыны вывучыць, набыць прафесіі. — Сабраўшы мужнюю складку над пераносам, Генка бліснуў строгімі шэрымі вачыма:

— Я, як член камітэта камсомола, пастаўлю пытанне перад дырэкцыяй!..

Потым, калі зайшлі ў механічнае аддзяленне, Генка з дзіцячым захапленнем расказваў пра новыя станкі, якія ёсць у іхняй майстэрні, пра сваіх токараў-майстроў, што гаспадарылі на ўсіх гэтых складаных машынах; шчыра хваліў ён і маладых трактарыстаў, якія нясуць увесь цяжар працы на рамонце.

З некаторымі з іх нам давялося пазнаёміцца ў той-жа дзень, вандруючы па пралётах эмітэсаўскай майстэрні. Ля сабранага, чыстага, нібы новага, ДТ-54, што заняў месца ля варот, заклапочана пахаджвалі двое: адзін высокі, рухавы, з блішчастымі чорнымі валасамі, якія ганарыста выбіваліся з-пад шапкі, другі — павольны ў рухах, камлюкаваты, з вялікімі блакітнымі вачыма. Першы — брыгадзір адной з трактарных брыгад камсомолец Сяргей Бабаеў, другі — трактарыст Іван Лобан.

— А дзе-ж Рыгор?

— Я тут, — пачуўся з-пад машыны вяслы, зычны голас.

— Выйдзі, пакажыся, братка! — гукнуў Зуеў і зараз-жа пасуроў, акінуў хуткім позіткам хлопцаў, а потым мацаў вачыма блішчастыя бакі трактара:

— Што з ім?..

— Ды нічога сур'эзнага, — вылез з-пад машыны той, каго клікалі Рыгорам, выцер рабром далоні спацелы твар. — Крыху траіць — напэўна, поршні не замацавалі як мае быць.

— Вазьміце яшчэ на стэнд матор, пракруціце раз-другі, — раіць хлопцам Генка і збіраецца ўжо ісці. Але раптам, нібы штосьці ўспомніўшы, спыняецца, паказвае на Рыгора і з цеплынёй і шчырасцю гаворыць:

— Гэта наш лепшы трактарыст Рыгор Масальскі. Разам з Лобанам машыну наглянцавалі, што ззяе, як новенькая!

Рыгор Масальскі адзін з тых маладых механізатараў, што селі за руль адразу пасля школы. Павучыўшыся на шасцімесячных курсах у Смілавічах, Рыгор трапіў напарнікам да свайго айчыма Івана Лобана, які ўсяго на два наццэ год старэйшы за пасынка. Спачатку ў іх справы не ладзіліся, і ўсё больш з-за Рыгора, які не надта прыслухоўваўся да парад свайго настаўніка-айчыма.

— Разбяруся як-небудзь сам, — часта гаварыў Рыгор айчыму, калі той імкнуўся параіць яму што-небудзь.

Між тым, на першым часе Рыгор становіўся ў тупік пры самых, як на цяперашні розум, нязначных капрызах машыны. І толькі потым, калі добра папалазіў пад чэрава трактара, Рыгор памякчэў, забыў пра тое, што Лобан — не родны бацька, і пачаў часцей да яго звяртацца, прыглядацца да яго практычнага вопыту. І непрыкметна ўляглася тая непрыязнь, што таілася недзе ў глыбіні рыгоравага сэрца. Хоць і цяпер Рыгор на Лобана гаворыць завочы «дзядзька Іван», але гэта не перашкаджае ім працаваць дружна і зладжана. Улетку Рыгор крыху абгнаў свайго старшага трактарыста, але, як відаць, айчыму на свайго пасынка не крыўдуе. На рамонце яны працуюць старанна, шчыра. Збоку паглядзіш на іх — арлы, абодва маладыя, дужыя, плячыстыя, як браты.

Калі потым мы бліжэй пазнаёміліся з Рыгорам Масальскім — добрадушным, кражыстым хлопцам з прыгожым, валявым тварам, — то ўпэўніліся, што іменна такія, як ён, як яго айчыму Іван Лобан, не спалохаюцца зімовых завірух і непагодзі, яны смела павядуць сваіх сталёвых коней на штурм крэпасці, імя якой — ураджай. У гэтым мы яшчэ раз пераканаліся, калі спыталі ў хлопца, што ён думае рабіць, закончыўшы рамонт тэхнікі.

— Будзем торф вазіць, угнаенні на поле, — не вагаючыся, адказаў на наша пытанне Рыгор.

Простыя, працавітыя, з адкрытай душой хлопцы-механізатары ў Ждановіцкай МТС. Пра ўсіх іх немагчыма расказаць у кароткім нарысе. Усе яны вартыя пахвалы. Гутарачы з імі, забываеш, што яшчэ зіма, што халодны вецер гуляе па заснежаных палатках, перамятае дарогі. Глядзіш, як трактары адзін за другім становяцца ў калону, і яскрава адчуваеш цёплае дыханне недалёкай вясны.

**Ждановіцкая МТС
Мінскай вобласці.**

Перадавыя ільनावоды калгаса «Чырвоны пуцілавец» Старобінскага
раёна комсамолкі Нэла Пляшко і Тася Малахай.
Фотэ С. Чырэшкіна,

Работніца грэбнечасальнага цэха Мінскага камвольнага камбіната комсамолка Анна Варапай. Участак, на якім яна працуе, сістэматычна перавышае вытворчыя заданні.
Фота А. Дзітлава.

ДВА СТУДЭНТЫ

Іван НАУМЕНКА

5 верасня 1956 г.

Здароў, Кузьма!

Такім чынам мы маем, як гаварыў твой любімы Мітрафан Піліпавіч, новы якасны стан. Я — студэнт другога курса. Сёння гэтая ісціна засведчана гербай пятачкай у маёй заліковай кніжцы, або, калі гаварыць па-навуковаму, у матрыкуле.

А заўтра, братка Кузьма, мы едзем змагацца за бульбу. На цэлы месяц. У той самы калгас, што і летась, — у «Кастрычніцкую рэволюцыю». Прыгожыя там, браток ты мой, мясціны. Узгоркі, апавітыя першай асенняй смугою, пералескі, Мінскае возера побач. Дыхай і набірайся, як кажуць, здароўя. Але ў нашых Палыкавічах, вядома, лепш і прыгажэй. Для мяне паездка на бульбу мае прыныпова станоўчае значэнне. Сэканоміцца, папершае, стыпендыя — цэлых дзвесце дзевяноста два рублі. Ты не смейся, для мяне такія грошы — цэлы капітал. Па-другое, наогул, мне здаецца, карысна яшчэ адзін цёплы асенні месяц павандраваць, паварушыць мускуламі перад васьмю месяцамі суцэльнай мазгавой работы.

Вядома, ёсць і свае мінусы ў гэтай паездцы. Шкада, браце, чаравік — парвуцца. Але ўсё-такі, плюсаў на бульбе болей, чым мінусаў. Для чаравік куплю цэлых дзве каробкі гутліну — не дам іх у крыўду ні перад якімі лужамі.

Паведамляю табе, сябра мой Кузьма, яшчэ адну радасную навіну. Далі мне месца ў інтэрнацкім пакоі. Будзем жыць учатырох — і ўсе, браце, будучыя педагогі, і ўсе вучымся разам. Хлопцы добрыя, толькі Вадзім Пераход, пра якога я табе ўжо раскадваў, задзірае, па-мойму, нос. Але, як той казаў, пабачым...

Пакінуў я, такім чынам, назаўсёды сваю зялёную Грушаўскую вуліцу і сваю незабыўную бабульку Пелагею Ягораўну. Добрая была душа ў маёй гаспадыні. Тыя сто рублёў, што плаціла ёй за маё кватараванне наша бухгалтэрыя, яна-ж на мяне і выдаткоўвала, ды яшчэ прыкладвала свайго. Два сыны ў яе загінулі ў вайну. Адзін быў лётчыкам-маёрам. Буду хадзіць калоць ёй дровы, і то веселей будзе чалавеку.

На гэтым бывай, мой славуты будучы канструктар. Я тут расхваліўся перад табой, аж самому сорамна. Я-ж заўсёды лічыў цябе залатой галавой, а сябе толькі бледным тваім ценом. Проста не разумею, як маглі цябе не прыняць у інстытут. Атрымаў чацвёркі па рускаму сачыненню і замежнай мовы. Ну дык што! Не двойкі-ж табе паставілі. Не разумеюць яшчэ ў нас, што гэта азначае закончыць школу рабочай моладзі. Ты, па-мойму, на гэты раз проста спасаваў перад ачкастай камісіяй. Яна ў чатыры вокі глядзела і прагледзела такога Н'ютана. Расказаў-бы ты ім пра сваё матавіла, што паставіў на камбайне. Пасароміўся ты, брат, дарэмна. Хваліцца сорамна толькі крадзеным.

Але нічога — не паступіў сёлета, паступіш у будучым годзе. Цісну тваю шурпатую механізатарскую руку.

Галя, пра якую я табе раскадваў, таксама едзе на бульбу. Слаўная яна, брат, дзяўчына. Паклон усім нашым. Твой Пятрусь Бярозка.

28 верасня.

Шанаванне табе, самапаглыблены канструктар!

Прывезлі хлопцы з інтэрната твой ліст і твой

перавод на пяцьдзесят рублёў. Навошта ты прысылаеш грошы, Кузьма? Мне яны тут абсалютна не патрэбны — кормяць нас, як на дзяды. Не рабі толькі высокароднай міны на твары, усе крэдыты я запісваю ў бланкот з чорнай вокладкай. Твае грошы будуць звернуты табе з пэўным працэнтам гадавых, як злоснаму ліхвяру і капіталаўкладальніку. Я-ж закончу навуку раней за цябе. Дарагі мой аднакашнік, Кузька! Тут, на бульбе, шырэй раскрываюцца мае студэнцкія вочы. Ці паверыш ты, што сярод слаўнага нашага студэнцтва ёсць самыя звычайныя лайдакі і абібокі. Баяцца, браце, чорнай работы, як чорт ладану. Папершае, некаторыя перад самай бульбай тэрмінова захварэлі, карацей кажучы, узброіліся рознымі медыцынскімі даведкамі. І хто толькі дае ім гэтыя даведкі?

Па-другое, не ўсе тыя, што прыехалі ў калгас, хочуць працаваць. Туляюцца ад работы, як сабакі ад мух. А каб ты паглядзеў, як некаторыя нашы дзяўчаты выбіраюць бульбу. Бяруць бульбіну, як нейкую жабу: асцярожненька, двума пальчыкамі. А гэта-ж будучыя настаўніцы, яны-ж паедуць у вёску. Не дай божа ажаніцца ні мне, ні табе, Кузька, на такой «далікатнай» дзяўчыне. Калі зробім такую памылку, то або памрэм з голаду, або к сарака гадам атрымаем па самай поўнацэннай язве страўніка. Такія дзяўчаты, па-мойму, да прыезду ў вёску лічылі, што булкі растуць на дрэвах.

Вядома, не ўсе так працуюць. Большая палавіна нашых робіць як трэба.

Тут, на бульбе, раскрыўся перада мной наш Вадзім. Калі гэта праўда, што сапраўдны таварыш пазнаецца ў бядзе, то гэты Вадзім дрэнны і паскуднік. Быў такі выпадак.

Адна наша дзяўчына наведзіла руку і на пальцах у яе паявілася ваўчанка. Гэта — небяспечная хвароба. Прывезлі ўрача, і ён узяўся дзяўчыну лячыць. Але ў мясцовай аптэцы не было нейкай дэфіцытнай мазі, трэба было ехаць аж у Мінск. Гэтую мазь к заўтрашняй раніцы ўзяўся прывезці Вадзім. Ён папрасіўся ў горад, і думаеш, прывёз? Прыехаў праз два дні, а на мазь забыўся. А ў дзяўчыны з-за гэтага на ўсё жыццё застаўся нерухомы мізінец.

Да гэтага Вадзіма прыязджаў бацька, нейкім трэстам кіруе. Пёр на «Пабедзе» кілометраў дзвесце. Дык, ведаеш, да чаго дадумаўся гэты кіраўнік? Перавёў свайго сына на асобную кватэру, на малако і смятану да нейкай торбахваткі.

Вось якія справы, дарагі Кузя.

А бульба ў калгасе добрая, на дзіва. Каб толькі ўправіцца да марозаў. Галя капае бульбу ў суседнім калгасе. Добра капае, яна не «далікатная». Прывітанне нашым. Твой Пятрусь.

16 кастрычніка.

Прывет табе, наш будучы Архімед!

А ў нас лекцыі, лекцыі, лекцыі. Не паступай у інстытут, Кузьма, далібог лепш працаваць трактарыстам. Сядзі сабе за рулём і пасвівай. Ні табе семінараў, ні калёквіумаў, ні залікаў ніякіх. Вольны, як вецер... Між іншым, я цябе толькі палохаю, Кузьма. Не бойся лекцый. У нас іх многія не баяцца. Накуплялі розных чамаданчыкаў, паставяць іх на сталы і хаваюцца за імі, як за барыкадамі. Робяць, што хочуць, толькі не вучацца. Той

самы Вадзім і яшчэ адзін абібок ужо трэці дзень рэжуцца на лекцыях у «балду».

Павінен табе сказаць, што і выкладчыкі ў гэтым вінаватыя. Адзін чытае — заслухаешся, забываеш, што на лекцыі, а другі — уваткнецца ў канспект і «бу-бу-бу...» Аж павекі зліпаюцца. А наогул, кожная лекцыя, я лічу, карысная. Навука — гэта ўсё-такі не вясёлая аперэта.

Але ў нас завяліся ўжо крытыканы. «Даёш свабоднае наведванне лекцый!»... Уяўляю сабе, як-бы ўзрадаваўся наш Вадзім, калі-б зусім не трэба было хадзіць на лекцыі. Ён, праўда, і цяпер не вельмі ходзіць. Як у той песні: «Калі прыдзе, калі не».

І ведаеш, прыцярпеліся ў нас к такім, як Вадзім. Лічаць усё гэта ў парадку рэчаў. Я проста знялюбіў гэтага тыпа. У пакой не хочацца прыходзіць з-за яго. Жывуць са мной яшчэ Віктар Гармаш і Алег Пратасевіч. Мы з Віктарам іншы раз збіваем рогі гэтаму краснабаю. Алег-жа трымаецца пазіцыі неўмяшання. Не хоча псаваць добрых адносін з аднакурснікам.

Учора здарылася вось што. Мы з Віктарам прыйшлі з бібліятэкі позна. Хацелі выспацца, бо займаемся цяпер многа. Адчынілі дзверы, а ў пакоі ў нас стаўпатварэнне вавілонскае. На сталае — батарэя бутэлек. За сталом — вадзімава акружэнне, нават дзве дзяўчыны. Аказваецца, у нашым пакоі ідзе гулянка. Прапанавалі і нам з Віктарам выпіць па шклянцы.

Мы, вядома, ад гарэлкі адмовіліся. Бывай, мой сябра. Я цяпер аж зялёны ад злосці. Пятрусь Бярозка.

4 лістапада.

Няхай жыве наша з табой дружба, Кузьма!

Было пасяджэнне камітэта комсамола. Вадзім выбавіўся з бяды лёгкай перапалохам — яго папярэдзілі. Шанцуе гэтаму губашлёпу. Мне няма часу, Кузьма. Бярэм шэфства над культурнай работай аднаго заводскага клуба. Будзем арганізоўваць самадзейнасць. Кульні за наш поспех чарку на Кастрычніка.

Не падкалвай наконт амураў. З Галяй у нас проста добрая дружба. Яна медычка, вучыцца аж на трэцім курсе. Пятрусь.

29 лістапада.

Кузьма!

Не прысылай мне грошай. З мяне хопіць сваіх. Ведаю-ж, які ты мільёнчык. Шмат займаюся, аж галава трашчыць. А ў інтэрнаце танцы і танцы. Проста нейкая пошасць пайшла. Займацца ў пакоі нельга. Затое Вадзім задаволены. І, ведаеш, дзяўчатам ён падабаецца. Хоць не ўсім. Галя сказала, што ён нейкі слізкі. Што ты думаеш на гэты конт, дзед, а? Высылаю табе дзве таўсценныя кніжкі пра трактары. Толькі што паявіліся. Пятрусь.

14 снежня.

Добры дзень, Кузьма!

Здарылася нешта вельмі непрыемнае, чаго са мной не было ніколі ў жыцці. І ўсё з-за гэтага праклятага Вадзіма. Да мяне пазаўчора вечарам зайшла Галя. На лекцыі я не хадзіў, страшэнна балела галава. Мы сядзелі і размаўлялі. Раптам перагарэла лямпачка. У гэтую хвіліну ўварваўся Вадзім і, захікаўшы, выбег з пакоя. На калідоры ён плявузгаў нешта брыдкае пра мяне і пра Галю хлопцам. Я выйшаў услед за ім і, не стрымаўшыся, ударыў яго па мордзе. Днямі будуць разбіраць маю справу на комсамольскім сходзе. Галоўнае, Кузьма, я не хачу, каб скланялі галіна імя. Я не скажу пра яе ні слова. Мне за мой учынак, мабыць, уляціць. Але з Вадзімам мы яшчэ паваюем. Я ўсё-ж раскрыю яго слізкае нутро. Выпруць калі-небудзь гэтага слімака з інстытута. Будзь здароў, Кузька. Твой П. Бярозка.

Па лясных сцежках

Ф. ВАУЧОК

Ноч. У рэдкіх воблаках часад-часу хаваецца ражок маладога месяца; блішчаць яркія зоркі Поўночнай Мядзведзіцы, па роўнай снежнай цаліне рухаюцца дзве цёмныя плямы, мітусяцца, пабліскаюць дзве пары жаўтаватых агеньчыкаў. Гэта воўк і ваўчыха. Звяры бягуць адзін за другім: наперадзе воўк, ззаду — ваўчыха.

Раптам ваўкі спыніліся і пачалі нюхаць снег. Смачна запахла зайцам. Тут нядаўна прабег русак. Слядоў не відаць, але звяры па паху вызначылі напрамак касога і кінуліся за ім.

Нечакана з-пад кусціка ўсхапіўся заяц і, прыклаўшы да спіны доўгія вушы, як птушка, паімчаўся полем. Ваўкі рванулі следам. Хутка-хутка мільгаюць разоры, палеткі. У вушах свішча вецер. Мінута... другая... трэцяя... Усё бліжэй русак, усё хутчэй імчацца ваўкі. Іх доўгія цёмныя целы аж сцелюцца па снезе.

Спераду паказалася рэчка. Ваўчыха, не змяншаючы хуткасці, павярнула нелева. Воўк вось-вось дагоніць касога, учэпіцца ў заечы карак. Драпежнік ужо раскрыў пашчу... намог усе сілы. Раптам п'яціметровы скачок улева, і заяц паімчаўся берагам ракі, а воўк з усяго разбегу плюхнуўся ў ледзяную ваду. Цяжка фыркаячы, драпежнік выплыў, страсянуўся, стараючыся не адстаць ад ахвяры.

Ваўчыха залегла каля ракі, спадзеючыся, што заяц павінен павярнуць у гэты бок. І сапраўды, касы, так спрытна ашукаўшы ваўка, бег проста на яе. Ваўчыха прылегла за кустом алешыны і, паклаўшы цёмнашэрую галаву на тоўстыя лапы, нервова падалася наперад. Заяц усё бліжэй і бліжэй. Вось-вось ён параўняецца з кусцікам. Ваўчыха шчыльней прытулілася да зямлі. На спіне поўсць паднялася дыбам, сутарга прабегла па ўсім целе. Адзін момант... Скачок! Русак, збіты з ног, слаба запішчаў.

Праз поўмінуты прыбег воўк, а яшчэ праз поўмінуты на снезе засталася ад зайца крывавая пляма ды пучкі светлашэрай поўсці. Драпежнікі палізавалі акрываўлены снег, пераплылі раку. Зноў мільгаюць разоры, загоны, палеткі... За гэтую ноч

ваўкі прабеглі больш сотні кілометраў: спышаліся да свайго леташняга логава.

Надыходзіла вясна.

...Пад вываратнем дрэва, пад маладой ёлкай, зямля выкапана на поўметра. Вакол шмат леташняга лісця, сухой бурай травы. Імі можна выслаць дно берлагу. Ваўкі ўзяліся рыхтаваць сабе пасцель. Працавалі нядоўга. Ваўчыха, патаптаўшыся на прыгатаванай пасцелі, легла на живот, выцягнула ўперад тоўстыя пярэднія лапы і заплюшчыла вочы. Воўк падыйшоў да яе, злёгка стукнуў лапай па галаве, нібы хацеў сказаць: «Пара на паляванне!» Ваўчыха расплюшчыла вочы, вільнула хвостом і пазяхнула. Драпежнік зразумеў гэтую нямую мову: яму на паляванне прыдзецца ісці аднаму. Ён яшчэ раз паглядзеў на ваўчыху і лянівым крокам крануўся з месца, а потым хутка перайшоў на лёгкі алюр.

Усю ноч блукаў воўк, а здабычы ніякай. Перад світаннем у хмызняку нешта зашамацела. Драпежнік кінуўся на шум. Пад нахіленай рабінай яшчэ цёплая лёжка пахла казуляй. Воўк кінуўся па следу. Застукалі зубы, яшчэ больш падцягнула парожні живот. Усе сілы намагае казуля, але драпежнік усё бліжэй і бліжэй. Перапалоханая казуля з усяго размаху наляцела на паваленае дрэва, хруснула пераломаная ножка, і казуля, перакінуўшыся разы чатыры праз галаву, звалілася на зямлю. Маланкай падляцеў драпежнік, вострыя клыкі рванулі горла непрытомнай ахвяры.

Трывожна і чутка спала ваўчыха. Пры незнаёмым гуку яна ўздрыгвала, падымала галаву з шырокімі стаячымі вушамі, прыслухоўвалася доўга і падазрона. Па ўсім целе прабягала лёгкае држэнне, на спіне поўсць падымалася дыбам. Але шум заціхаў, і ваўчыха супакойвалася.

А ноччу нарадзілася сямёра галавастых, але глухіх і сляпых шэрых ваўчанаў на тоненькіх кволых ножках. Падымаючы ўверх галоўкі, новароджаныя слаба пішчалі, поўзалі, нібы шчанаўцы ці кацяняты, адно па другім. Маці клапацілі іх вылізвала, сагравала і абсушвала цеплынёй свайго цела. Ад болю і голаду яна аслабла, прытупіўся зрок і чуццё. Ёй здавалася, што за кожным кустом стаіць паляўнічы і са стрэльбы цэліцца ў яе шырокі лоб. Тады хацелася ўсхапіцца, кінуцца ў лес, але слабасць адольвала ваўчыху. Ваўчанаў спалі мала і ўвесь час таўклі галоўкамі ў галодны живот.

Толькі раніцай з'явіўся воўк. Па яго тоўстаму жывату ваў-

чыха здагадалася, што паляванне ўдалося. Звер падбег да ваўчыхі і, убачыўшы дзяцей, узрушана завішчэў. Тая не зводзіла з яго дапытлівага позірку. Воўк зразумеў і, памахаўшы хвостом, адыйшоўся два крокі ад логава, нахіліў да зямлі галаву, падцяг-

нуў живот. Горла і живот здавалі сутаргавыя спазмы, і на ўтапаную пляцоўку звер адрыгнуў каля васьмі кілограмаў мяса з'едзенай казулі. Прабуджаныя ваўчанаўты слаба запішчалі. Пад'еўшы, ваўчыха лягла на ранейшае месца. Звяркі, адчуўшы цеплыню мацярынскага жывата, зноў заснулі. Стомлены воўк лёг кроках у пяці ад іх.

Праз тыдзень ваўчанаўты пачалі чуць, а праз два ў іх прарэзаліся вочкі. Звяркі раслі, дужэлі, вучыліся бегаць.

...Рассунуліся кусты, і да логава выйшаў воўк. Звяркі завілялі хвосцікамі і кінуліся на сустрэчу, акружылі яго, заглядвалі ў вочы і жаласным піскам прасілі есці. Воўк неахвотна адказваў на іх пяшчоты; не жадаючы накарміць дзяцей, ён адыйшоўся ўбок і лёг. Ваўчыха пільна паглядзела на яго. Ён ведаў, што гэты позірк загадвае яму накарміць дзяцей. Драпежнік вінавата замахаў хвостом, але з месца не крануўся. Вочы ваўчыхі злосныя, патрабавальныя. Звяркі змоўклі, збіліся ў кучу. Воўк нехаця ўстаў. Секунда... другая... Ваўчыха ў два скачкі апынулася каля ваўка, збіла яго з ног, балюча грызнуўшы за спіну. Воўк завішчэў, усхапіўся і... амаль усё мяса, з'едзенае нядаўна, ляжала на ўтапанай пляцоўцы.

Ваўчанаўты накінуліся на ежу. Елі хутка. Ваўчанё з крывой ножкай ніяк не магло падступіцца: яго адпіхалі, кусалі, збівалі з ног. Астаткі мяса пада-

брала ваўчыха. Пакормленыя звяркі зноў пачалі гульні, але раптам заціхлі і ўставіліся на маці, якая не спускала вачэй з крывого ваўчанаўці. Звярок, круцячы хвосцікам жаласліва пішчаў, аглядаўся па баках. Ён, мусіць, здагадаўся, што азначае гэты позірк. Ваўчыха падалася ўперад, на спіне поўсць паднялася дыбам. Адзін момант... і шэсць ваўчанаў накінуліся на свайго брата. Крывое ваўчанаў, якое, каб і вырасла, не змагло-б пракарміць сябе і сваё патомства, па няпісанаму воўчаму закону павінна загінуць раней, чым вырасце. Воўк усё гэта бачыў, але нават не падняўся на ногі. У час выхавання дзяцей ён поўнацю падпарадкоўваецца ваўчысе.

Ідучы на паляванне, мацёрыя ваўкі пакідаюць падрослых ваўчанаў адных. Вось і цяпер яны прачнуліся, а бацькоў няма. Звяркі шукаюць іх пад ствалом упаўшага дрэва, заглядваюць у кусты. Дарэмна. Малыя гуляюць асцярожна, прыслухоўваюцца да навакольных гукаў. Утапаная пляцоўка вакол логава густа пакрыта касцямі звяроў, крыллямі і пер'ем птушак.

У глыбіні лесу нешта зашамацела. Звяркі насцярожыліся, рыхтуючыся ў кожную секунду кінуцца наўцёкі. З-за дрэў паказаліся бацькі. Ваўчанаўты паімчаліся насустрач і раптам адступіліся. У зубах ваўка варушыўся жывы заяц.

Воўк паклаў здабычу на зямлю. Касы паспрабаваў уцякаць, але тут-жа яго абляпілі шасцёра звяркоў.

Праз поўгадзіны вывадак крочыў да вадапою. Ад берлагу звяры ішлі адзін за другім, потым, каб не натоптаць сцежак, разыйшліся па ўсім лесе. Ваду пілі доўга, па-сабачы, языкамі. Сёння-ж ваўчаняты ўпершыню разам з мацёрымі ваўкамі пакінулі лагава. Звяркі ўзрушана бегалі вакол дрэў, ганяліся за ўзлятаўшымі на лясных палянах птушкамі, матылькамі. Па лесе блукалі астаткі дня і ўсю ноч, а на світанні вярнуліся ў сваё лагава.

Канец верасня. У лесе пасенняму ціха. Заходзячае сонца залочыць ападаючае лісце. Ціха і каля воўчага берлагу. Маладыя звяры, прыту-

чыкі вёскі. Там ляніва брахалі сабакі, у хлявах рохкалі свінні, жавалі жвачку каровы, варушыліся авечкі. На такой вялікай адлегласці чалавек не пачуе ні аднаго гуку, а шэрыя драпежнікі чуюць кожны шлох.

Ваўкі разбіліся на дзве групы: з ваўчыхай засталася чатыры маладыя звяры, астатнія з ваўком пабеглі да вёскі з процілеглага боку. Ваўчыха імчала першай. Вушы настаялены ўперад, шырокія рухомыя ноздры падазрона абнюхваюць паветра. Пахне свіннямі, авечкамі, людскім жыллём. Вось і бліжэйшыя хаты. Баязліва забрахаў сабака. Наперад вырвалася чацвёртае ваўчанят. Бягуць хутка-хутка. Высокі плот... Скачок!.. Сабака яшчэ разы два брахнуў. Тупат... Віск... І зноў усё ціха.

Ваўчаняты пераскочылі плот, кінуліся да хлява, за ваўчыхай. Далёка назад ляціць зямля з-пад воўчых лап. Драпежнікі падграбаюцца ў хлест. Вось у морду павяла цёплым гноем, смачным пахам жывёлы. Карова зараўла, палезла на сцяну, цесна ў кучу збіліся авечкі, трывожна зарохкалі свінні, страшэнны шум паднялі на жэрдках куры. Яшчэ мінута... Ваўкі ў хляве. Скачок! І карова з перарваным горлам сутаргава забіла нагамі. Завішчэлі свінні, адна за другой падалі авечкі... Яшчэ мінута... і цёмныя воўчыя цені набліжаліся да кустоў. Амаль у кожнага зверга за плячыма ў зубах білася парасё, ягнё ці кура.

У вёсцы трывога. Мацней забрахалі сабакі. Пачуўся гулкі стрэл, заплакала жанчына.

Агеньчыкі схаваліся за дравамі. Звяры запавольвалі бег, нарэшце зусім спыніліся. А праз некалькі мінут ваўкі дапалі да вады, пілі доўга і прагна. На ўсходзе сонца тут-жа паляглі і праспалі ўвесь дзень.

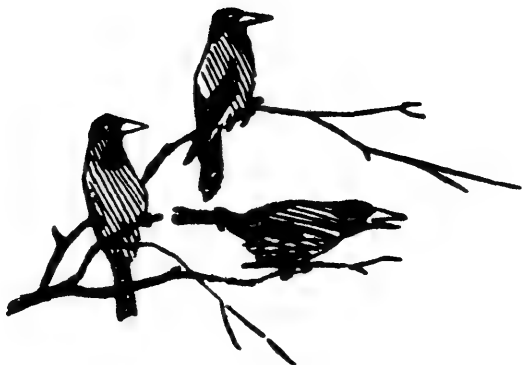
Ужо некалькі дзён не вярталіся на лагава звяры. Кожную ноч яны робяць усё большыя і большыя пераходы. А калі наступіла сапраўдная зіма, драпежнікі зусім пакінулі лагава. Ды што карысці прытрымлівацца яго? У полі, вакол вёсак, можна пажывіцца, забраўшыся ў хлест, ашукаць і злавіць сабаку, дагнаць хуткага зайца ці лісу.

ліўшыся да маці, спяць моцным сном. Дрэмлe і ваўчыха. Стары воўк нецярпліва варочаецца на сваім месцы: парасіці на паляванне. Ваўчыха нібы не заўважае неспакою зверга. Яна ўпэўнена, што без яе вывадак не асмеліцца пакінуць лагава.

Вось яна паднялася, пазяхнула, пацягнулася. Вакол яе замітусіліся дзеці. Да лагава падыйшлі чацвёртае летаўшых ваўчанят-пераяркаў, якія з восені жылі асобна, а на паляванне восенню вярталіся да сваіх бацькоў. Воўчы вывадак у зборы. Стары воўк падняў уверх лабастую галаву, завяў басам, працяжна і дзіка. Ён то паднімаў уверх галаву, то схіляў яе да самай зямлі. Ваўчыха выла больш прарэзліва, пераяркі — пісклівым брэхам, а маладыя ваўчаняты проста цяўкалі.

Доўгае і жудаснае выццё ўскалыхнула вячэрні лес. Лясное рэха падхапіла, узмацніла гукі. Цесна да зямлі прытулілася перапаханая казуля. Прабужданы бяляк кінуўся прэч ад гэтага страшэннага месца. Дзікія свінні задралі ўгару запэцканыя ў зямлю лычы, таксама прыслухаліся. Адзінокі пешаход на мінуту прыпыніўся і, вызначыўшы па выццю напрамак воўчага лагава, паскорыў крокі, спяшаючыся да вёскі. Усё жывое са страхам слухала выццё ваўкоў.

...Праз нізкарослыя кустыкі заблішчэлі жоўтыя агень-

Шостыя суткі не сціхае мяцеліца. Замецены сцежкі, дарожкі, на вуліцах вёскі навяяны вялікія гурбы снегу. Звяры, правальваючыся па вушы ў снег, спусціліся на дно рова, дзе раслі маленькія лазовыя кустыкі.

Трое звяроў пайшлі шукаць здабычы, астатнія разграблі ў снезе ямкі, ляглі пад кустыкамі, цесна прытуліўшыся адзін да другога. Зверху іх хутка завяў снег. Зіменная ноч доўгая-доўгая. Звяры некалькі разоў прачыналіся, але ўсё не світала.

Пад раніцу непагода ўляглася, выглянулі дрыжачыя ад марозу зоркі. Ваўкі падняліся, стрэслі снег. Раптам вецер данёс пах чалавека. Дыбам паднялася поўсць на спінах звяроў, сутаргава застукалі зубы. Ваўкі выскачылі з рова. У далечыні чарнеўся сілуэт пешахода. Мінута — кілометр, другая — два кілометры. Чалавек азірнуўся, страшна закрычаў, пабег, спаткнуўся, упаў.

— Прапаў... з'ядуць... — маланкай мільганула думка. — А вунь дрэва! Хутчэй, хутчэй!

Чалавек падняўся і пабег з усёй сілы. Да дрэва дваццаць крокаў... дзесяць... пяць... Вось і ваўкі... Стукаюць зубы...

— А-а-а-а! Чалавек намог апошнія сілы, схпіўся за сук, падцягнуўся. У гэты момант пярэдні воўк рвануў ззаду за паліто. Затрашчала сукно. Пешаход ледзь утрымаўся на дрэве.

— Ё-ых! — выдыхнуў ён, падцягваючыся на вышэйшы сук. З твару градам каціўся халодны пот.

Звяры акружылі дрэва. Пагрозліва стукаюць зубы, блі-

шчаць воўчыя вочы. Вось адзін з ваўкоў паспрабаваў узлезці на дрэва.

— Мож сапраўды ўзлезе?

Воўк зачэпіў кіпцюрамі за кару, пралез на поўметра ўверх, лапы яго аслаблі і ён зваліўся ў снег. Спрабавалі і другія, але дарэмна. Тады драпежнікі разлегліся вакол дрэва, чакаючы, калі зверху зваліцца чалавек.

Марудна і пакутліва цягнецца гадзіна за гадзінай. Чалавек асцярожна, каб не зваліцца, варушыць змерзлымі рукамі і нагамі, пільна ўглядаецца на засыпаную снегам дарогу, ці не пакажуцца людзі.

Ужо халоднае зімовае сонейка павісла над снежнай раўнінай, а дарога па-ранейшаму бязлюдная. Чалавека апанавалі невясёлыя думкі: «Яшчэ дзве-тры гадзіны і не вытрымаю... змерзну». Ваўкі, здавалася, ляжалі спакойна, але варта было толькі паварушыцца, як у звяроў на спіне падымалася поўсць, злосна блішчэлі вочы, стукалі моцныя зубы. Прайшла яшчэ гадзіна, яшчэ і яшчэ.

Раптам звяры заварушыліся, трывожна паглядзелі ў бок дарогі. Чалавек азірнуўся, і сэрца яго радасна забілася: на дарозе паказалася каля дваццаці фурманак. «Сюды, сюды!» — слабым голасам закрычаў ён. У вачах расплыліся рознакаляровыя кругі, і непрытомны чалавек з абмарожаным тварам і нагамі зваліўся на рукі калгаснікаў.

Доўгім шэрым ланцугом бягуць дзевяць ваўкоў, след у след, адно вуха накіравана ўперад, другое — назад. Прайшло пяць дзён, як звяры ў апошні раз задавілі і з'елі дужага лася. Рэдкі звер вытрымае пяцідзённую галадоўку, а ваўкі нават не страцілі бадзёрасці бегу: дзве мінуты — кілометр.

У двух кілометрах ад вёскі да жывёльных могілак пралёгла санныя дарожка. Адтуль пахла коньмі, людзьмі. Туды заспяшаліся і драпежнікі. На снезе здалёк чарнее труп мёртвага каня. Секунда... другая... і вострыя воўчыя клыкі ўпіліся ў яшчэ не замёрзлага каня.

На трэцюю ноч увесь вывадак спяшаўся да жывёльных могілак, дзе яшчэ можна пажывіцца. Ціха. З неба сыплецца сняжок. Злёгка засыпана спажыва. Вось да яе засталася сто метраў, пяцьдзесят, дваццаць пяць, дваццаць...

Раптам... бах! бах!.. бах! бах!.. — адзін за другім грывнулі стрэлы, і на снег зваліліся чатыры ваўкі: ваўчыха і трое маладых. Астатнія звяры кінуліся назад: мінута — кілометр. Далёка за лесам засталася вёска, далёка засталіся забітыя звяры.

Ваўкі прыселі на заднія лапы і завялі. Жудаснае выццё разнеслася навокал, адбіваючыся аб пачарнелы лес.

Аб вершах Міхася Парахневіча

Паважаны таварыш Парахневіч!

Вы даслалі ў рэдакцыю часопіса «Малодосць» два дзесяткі сваіх вершаў — «У бібліятэцы», «На паляванні», «Дома», «Вось і адслужылі мы», «Суседка», «Маці», «У выходы дзень», «Брат», «Кветкі», «Перад пад'ёмам» і інш. Мы вельмі ўважліва прачыталі іх, але ніводнага з вершаў так і не змаглі адабраць для друку.

Вы валодаеце самой тэхнікай вершаскладання, адчуваеце рытм, можаце знайсці ядрэнную рыфму. Ёсць у Вашых вершах і нейкая пэўная думка, якая часам адсутнічае ў вершах некаторых пачынаючых паэтаў.

Але ў сваю чаргу, у Вашых вершах ёсць істотны недахоп, уласцівы для вершаў многіх маладых аўтараў, якія валодаюць тэхнікай вершаскладання.

У сваіх вершах Вы закранаеце важныя, надзённыя тэмы, а па-мастацку вырашыць іх не можаце. Вершы напісаны даволі гладка, правільна. Але яны не кранаюць, не хваляюць, нічога не кажуць ні сэрцу, ні розуму чытача. Атрымліваецца гэта таму, што Вы ў зарыфмаваных радках бясстрасна расказваеце аб тых ці іншых фактах або з'явах жыцця, расказваеце банальнымі, абязлічанымі словамі, якія не сагрэты Вашым гарачым пачуццём і пазбаўлены ўсялякага паэтычнага сэнсу. Шмат у вершах роўнадушнага апісання, мала цеплыні і паэтычнай узнёсласці. Там-жа, дзе Вы пазбягаеце гэтага бясстраснага апісання і спрабуеце сказаць нешта сваё, уласнае, — там адчуваецца шчырасць і непасрэднасць («У выходы дзень»).

Вы не імкнецеся знайсці які-небудзь свежы эпітэт ці параўнанне, а бярэце напракат збітыя, трафарэтныя азначэнні: «слаўныя майстры», «мірная вучоба», «шчодрая рука», «багатая засень». Мастацкі паказ Вы часта падмяняеце сухім, агульным пераказам. Вось верш «Сасна на Нёмане», дарэчы, чаму «на Нёмане», а не «над Нёманам» або «каля Нёмана»? Хіба-ж сасна расце на рацэ? У гэтым вершы Вы расказваеце пра сасну, пад якой калісьці Я. Колас «пісаў хвалюючыя вершы і навелы», з-пад якой «ён бачыў сонечнае ранне». Чым далей Вы прадаўжаеце гэты верш, тым больш па-агульнаму пачынаеце выказваць сваю думку:

Той час настаў, прасторы азарыў,
Разліў праменні сонца па-над краем.

Глядзі, як там, на быўшым пустыры,
Да неба паднімаюцца ўраджаі.

У школу дзеці раніцой спяшаць,
З палёў нясуцца песні звонка ў высі.
Шчасліва жыць, вучыцца, працаваць —
Паэта думкі светлыя збыліся.

Такімі-ж агульнымі радкамі Вы заканчваеце вершы: «У роднай школе», «Сябру», «Мой дом», «Вось і адслужылі мы».

У вершах «У Маскве», «Аб тваім партрэце», «Прывал», «Таполя», «Шынель» Вы расказваеце пра тое, што ўжо добра знаёма чытачу, што ён не раз сустракаў у вершах іншых паэтаў. Вядома, ніхто не забараняе пісаць вершы аб тым, аб чым пісалі ўжо іншыя аўтары. Але пісаць такія вершы трэба па-свойму, каб сказаць у іх нешта новае, цікавае. У вершы «Шынель» Вы кажаце, што прайшлі з шынялём «дарог нямала пад пякучым сонцам і дажджом», што шынель укрываў вас, як коўдра, і, накрыты не адным снегападам, не губляў свой шэры колер. І заканчваецеца верш радкамі: «Клапатліва ты, шынель, пашыты слаўнаю народнаю рукою». Вы выказалі тут вельмі правільную думку, але не сказалі ў вершы нічога новага, цікавага. А пра шынель-жа савецкімі паэтамі напісаны дзесяткі значна цікавейшых вершаў.

Як відаць, задумы Вашых вершаў не вынашаны ў сэрцы, не сагрэты гарачым пачуццём. Таму і вершы атрымаліся бясстрасныя, нецікавыя.

Няма ў іх свежых мастацкіх вобразаў і трапных паэтычных дэталей, трапляюцца няўдалыя радкі: «стыне жаль на хлопчыкавым твары», «не журбуй, будзь шчаслівай без меры, што спатканні далёка ад нас», «я спытаў незнаёмай», «туман густою, белай пудрай выпайзае на лугі», «глядзіць за прахадной варты», «на многа сталым быў у гэты час», «вакол нас шчыльна абступае з поглядам пытливым дзетвара», дарэчы па-беларуску — не «пытлівы» погляд, а «дапытлівы» або «цікаўны».

Амаль адначасова з Вашымі вершамі рэдакцыя «Малодосці» атрымала вершы Ул. Паўлава. Некаторыя з іх друкуюцца ў гэтым нумары часопіса. Паўлаў Ваш аднагодак і творы яго таксама прысвечаны тэмам, якія закраналіся ў Вашых вершах. Пацікаўцеся, як па-свойму спрабуе ён вырашыць гэтыя тэмы.

З таварыскім прывітаннем

М. АЎРАМЧЫК.

ГОСЦІ З ШАНХАЯ

Многім жыхарам Мінска і Гомеля пашанцавала ўбачыць спектаклі Шанхайскага тэатра пекінскай музычнай драмы. Выступленні гэтага выдатнага калектыву ў Беларусі былі часткай вялікай гастрольнай паездкі, якую зрабіў Шанхайскі тэатр па Савецкаму Саюзу.

Можна многа чытаць аб тэатральных традыцыях, якія живуць на кітайскай сцэне тысячагоддзямі, але ніколі нельга завочна ўявіць сабе непаўторную выразнасць, характар і сапраўды казачную сілу акцёрскага майстэрства, якімі так багата надзелены калектывы Шанхайскага тэатра.

Нашы сябры назаўсёды пакінулі памяць аб сабе. У знак удзячнасці беларускага народа за новы ўклад у культурны абмен паміж Кітайскай Народнай Рэспублікай і Савецкім Саюзам Шанхайскі тэатр і кожны ўдзельнік гастролі былі ўзнагароджаны Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Ад'язджаючы, госці з Шанхая звярнуліся са шчырым прывітаннем да работнікаў культуры нашай рэспублікі.

На здымках: зверху ўніз — удзельнікі спектакляў «Дзяўчына і пастушок» і «У гарах Яньданшань».

Фото А. ДЗІТЛАВА.

Іспанскія і італьянскія танцы

Да вялікай групы іспанскіх народных танцаў, якія атрымалі значнае ўжыванне ў музыцы многіх народаў і напісаны ў двух- і трохдольных песенных формах (аб прымяненні гэтых музычных форм мы і гаварылі ва ўсіх нашых папярэдніх гутарках), адносяцца — **балеро**, **хота**, **сегедылля**, **хабанера** і **фанданга**.

Балеро стала вядома ў Еўропе ў другой палавіне XVIII стагоддзя, але па-сапраўднаму гэты танец пачаў выконвацца ў класічнай музыцы ўжо ў XIX стагоддзі. На яго аснове створаны такія цудоўныя вобразы рускай музыкі, як раманс Глінкі «О, дева чудная моя», раманс Даргамыжскага «Оделась туманами», Усеагульнай вядомасцю карыстаюцца «Балеро» для фартэпіяна Шапена і «Балеро» для сімфанічнага аркестра французскага кампазітара Равеля.

Выконваецца гэты парны народны танец і ва ўмераным і ў вельмі хуткім тэмпе. Размер балеро трохдольны, прычым рытм першай долі здрабнёны, г. зн. там не адзін гук, а некалькі. Танец суправаджаецца ўдарамі кастаньет (па-іспанску «каштанаў» — невялікага народнага ўдарнага інструмента, які ўяўляе сабою некалькі драўляных пласцінак, свабодна злучаных шнуром). Кастаньеты надзяваюць на пальцы і рытмічна паляскаюць пласцінамі ў такт музыцы. Блізкі да балеро і танец **хота**, таксама трохдольны, і **сегедылля**, рытм якой, як і руху, вельмі рознастайны, свавольны, тэмп хуткі. Асаблівай папулярнасцю ў класічнай музыцы карыстаецца сегедылля з оперы «Кармен» французскага кампазітара Бізэ, якую выконвае гадоўная гераіня.

Опера «Кармен» зрабіла папулярным і другі танец таксама двухдольнага размеру — **хабанеру**, з чоткім рытмам і ўмераным па хуткасці рухаў. Хабанера нарадзілася на востраве Куба. Блізка да яе стаіць танец **танго**, які ўзнік у Лацінскай Амерыцы.

Да групы ўмераных па рухах іспанскіх танцаў належыць таксама **фанданга** — танец трохдольны, сольны, які выконваецца ў суправаджэнні кастаньет.

Геніяльнымі прыкладамі выкарыстання іспанскай народнай музыкі ў рускай сімфанічнай музыцы з'яўляюцца «Іспанскія ўверчоры» Глінкі, дзе гучаць хота і дзве рознавіднасці сегедылля, і «Іспанскае капрычыё» Рымскага-Корсакава, у канцы якога гучыць фанданга. Неабходна адзначыць і тое, што Глінка першым з сусветных класікаў музыкі «адкрыў» скарбы іспанскай народнай музыкі і заняўся яе апрацоўкай.

З існуючых італьянскіх народных танцаў больш за ўсё выкарыстана ў класічнай музыцы **тарантэла**, якая атрымала сваю назву ад горада Таранта, дзе ўзнік танец.

Тарантэла — імклівы хуткі танец, трохдольнага або шасцідольнага размеру. Каб адлюстравіць хуткасць тарантэлы, тэмпераментнасць выканання яго, старадаўняя легенда расказвае наступнае: калі каго-небудзь укусіць смерцельна ядавітае насякомае — тарантул, дык для выратавання трэба некалькі разоў станцаваць тарантэлу і — уся атрута выйдзе сама, «выпарыцца».

Тарантэла знайшла бліскучае ўвасабленне ў творчасці Шапена, Ліста, Глінкі, Даргамыжскага, Танеева і асабліва Чайкоўскага, які на тэме гэтага танца пабудоваў фінал «Італьянскага капрычыё» для сімфанічнага аркестра.

Калі тарантэла — танец слізгаючых рухаў, дык **сальтарэла** (ад італьянскага «сальтарэ» — скакаць) мае іншы характар, характар падскокаў. Праўда, выконваецца ён з такой-жа хуткасцю і размерам такта, як і тарантэла.

На гэтым мы заканчваем даволі беглы агляд песенных форм з двух- і трохчастковым размерам у танцавальнай музыцы.

І. НІСНЕВІЧ.

Хіба гэта політэхнізацыя?

Ліст са школы

У адзін з асенніх дзён на пра-сторным двары Уздзенскай сярэдняй школы пачуўся гул трактара. Гэта прыслалі школьнікам падарунак шэфы з Пагранічнай МТС.

— Наш ветэран, — казалі прадстаўнікі з МТС. — Гэтая машына мае слаўную гісторыю — шмат год папрацавала яна на калгасных палях. А цяпер мы аддаем яе ў падарунак школе, няхай вучні практыкуюцца...

На двары ля трактара заўсёды было людна, ажыўлена. Але хутка пайшлі бясконцыя дажджы, і ўсе забылі пра старога ветэрана: ён сіратліва стаяў пад асеннім небам. Потым знайшліся ахвотнікі, якія пачалі корпацца ў машыне, цягнуць розныя вінцікі і гайкі...

Ужо калі пачалася зіма і двор замяло снегам, уздумалі пра трактар, сяк-так яго разабралі, асноўныя блокі матара ўцягнулі ў клас, дзе вучні павінны займацца машыназнаўствам. Але як гэта ўсё зроблена!

Першае ўражанне, калі зойдзеш у клас, такое: здаецца, ты трапіў на пункт збору металалому. Дэталі навалены на нізкім, з негавяляных дошак століку. Побач, ля класнай дошкі, ляжыць блок матара — яго не зрушыш з месца, не гаворачы пра разбор на часткі для нагляднага вывучэння.

— Думалі зрабіць рухомы стэнд, — тлумачыць выкладчык машыназнаўства Анатоль Спірыдонавіч Жук, — але ў нас з гэтага нічога не атрымалася.

Школа вельмі мала робіць для ажыццяўлення праграмы політэхнічнага навучання, для прывіцця сваім пітомцам павагі да працы. Ніякіх сур'ёзных вытворчых навываў пры такім навучанні, вядома, атрымаць нельга.

Вучні V—VII класаў займаюцца ў сталярнай майстэрні. Яна размешчана ў невялікай, цеснай пуні. Абаграваецца гэтае памяшканне рэдка, сцены яго пакрыліся інеем. Тут цесна, няўтульна. На падлозе, на варштатах валяюцца стружкі, кавалкі дрэва — пакой, напэўна, ніколі не прыбіраецца.

Не дзіўна, што вучні ідуць сюды без ахвоты. Тыя дзве гадзіны, што адведзены праграмай на вытвор-

чае навучанне, праходзяць сумна, нецікава.

У майстэрні ўсяго чатыры варштаты, а займацца адразу прыходзяць дваццаць пяць — трыццаць школьнікаў. Ля кожнага варштата — мітусня. Цесна. Ды і варштаты такія, што ледзь трымаюцца, яны зроблены абы з рук, нядобра-якасна.

Інструментаў таксама нехапае. Няма нават звычайнага фуганка, малатка. Для заняткаў ёсць усяго 10 гэблікаў. Вучні вымушаны стаяць у чарзе, каб захапіць сабе які-небудзь інструмент.

Калі мы спыталі ў інструктара па сталярнай справе Анатоля Іосіфавіча Гарэльскага, чым-жа ён займаецца з вучнямі ў гэтыя дзве гадзіны, ён паціснуў плячыма і сумна адказаў:

— А што я адзін магу зрабіць?

Вядома, што адзін — у полі не воін. Але ў школе — вялікі настаўніцкі калектыў, школьная комсамольская арганізацыя. Можна многае зрабіць сваімі школьнымі сіламі; можна і трэба прыцягнуць да ўдзелу ў гэтай важнай справе МТС, калгасы, райпромкамбінат. Варта толькі самім не сядзець, склаўшы рукі, і чакаць, як кажуць, з мора пагоды.

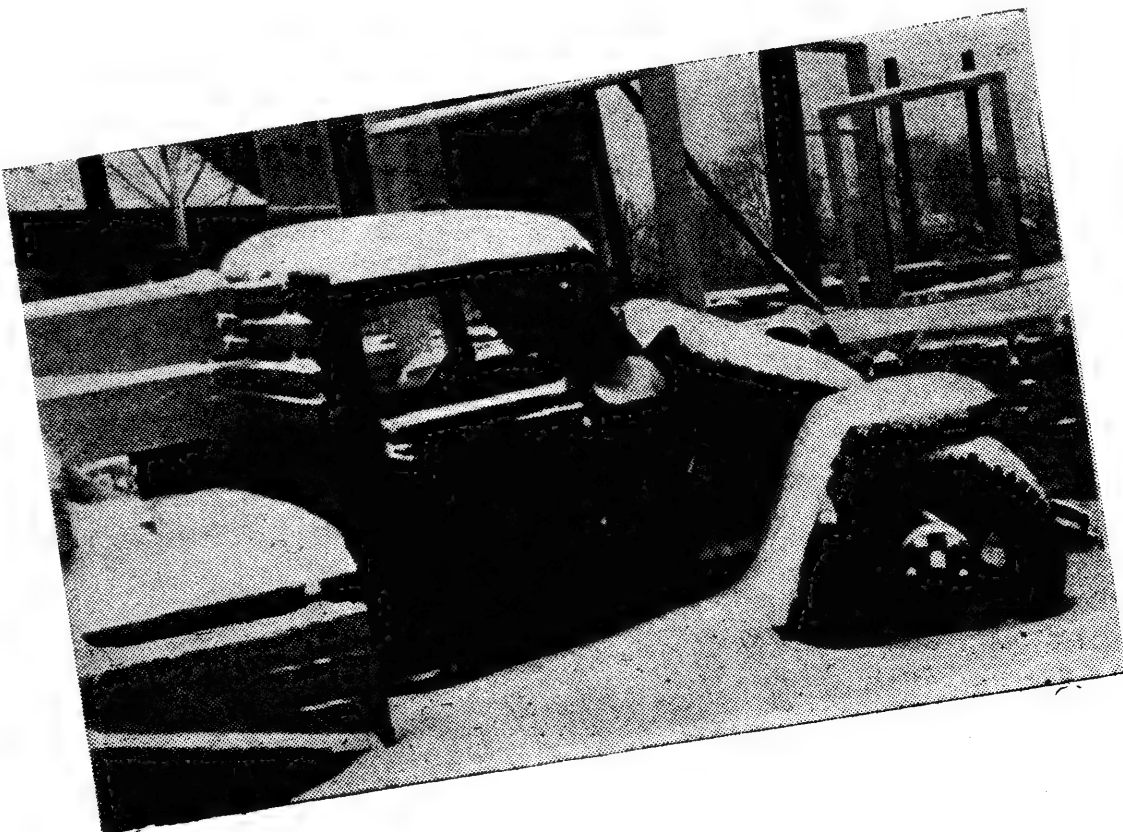
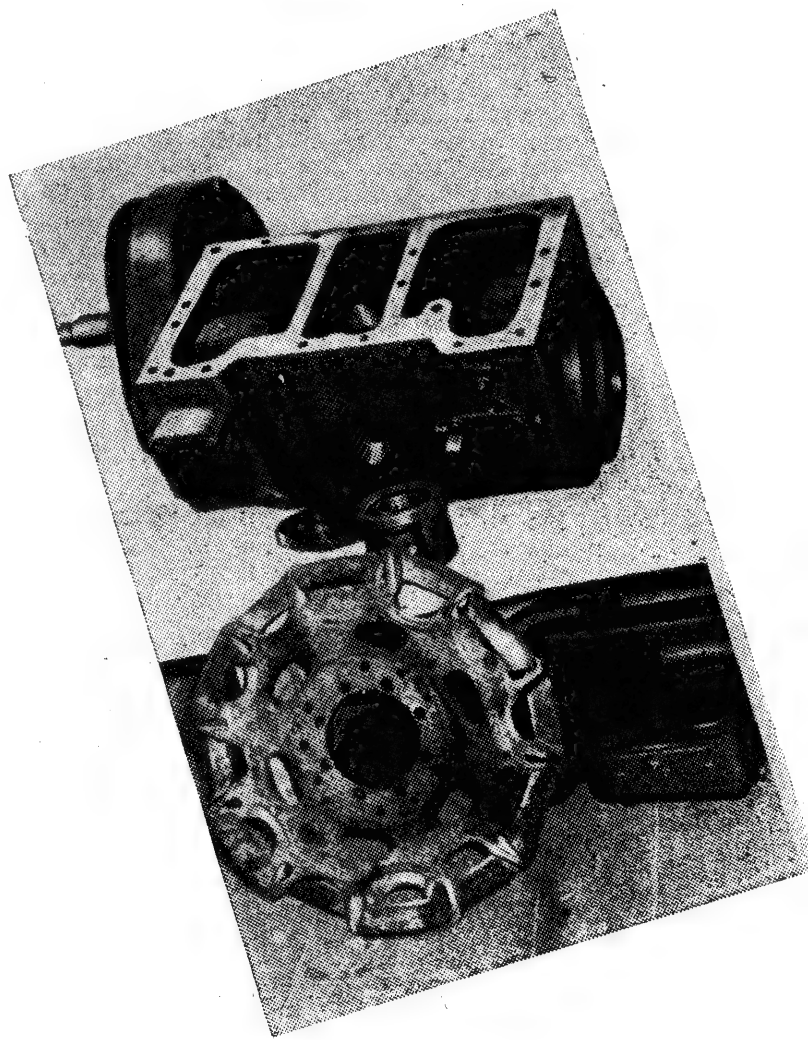
І. СТАЛЯРОУ.

На здымках (зверху ўніз):
А хіба можна займацца ў гэтай сталярні?

Так выглядае вучэбны клас машыназнаўства. Дэталі трактара валяюцца ў беспарадку.

Аўтамашыну «ГАЗ» кінулі на двары, тут яе і занесла снегам.

Фото С. Чырэшкіна.

Перадачы вядуць радыёаматары

У Гомелі на дахах дамоў паяўляецца ўсё больш Т-падобных тэлевізійных антэн. У гарадскіх магазінах павялічваецца попыт на тэлевізары.

Адкуль-жа ў Гомелі прымаюцца тэлевізійныя перадачы? Вядома, што прымаць тэлеперадачы можна са студыі, размешчанай ад пункта прыёму на адлегласці 50—100 км. Бліжэйшыя ад Гомеля гарады, якія маюць тэлецэнтры, — гэта Кіеў і Мінск. Але-ж да Кіева — каля 200 км, а да Мінска яшчэ далей.

І ўсё-ж гамельчане могуць глядзець вечарамі тэлеперадачы. Гэтую магчымасць далі ім радыёаматары, якія сваімі рукамі пабудавалі тэлевізійную станцыю.

Гэта было амаль чатыры гады таму назад. Група радыёаматараў дабілася прыёму ультракароткіх хваляў Кіеўскага тэлецэнтра. У асобныя дні ўдавалася злавіць не толькі гук, але і атрымаць даволі ясны адбітак на экране. Асабліва выразны прыём бываў у вопытнага майстра радыёсправы Яўгенія Паўлавіча Кернажыцкага. Ён сканструяваў складаную антэну і ўзмацняльнае прыстасаванне, і тэлевізар працаваў нядрэнна.

Але Яўгенія Паўлавіча гэта не задавальняла. Ён шукаў магчымасцей прымаць тэлеперадачы ўстойліва, з найменшай колькасцю перашкод і без замірання радыёсігналаў.

Прайшло амаль 2 гады нястомных пошукаў, няспынных эксперыментаў. Радыёаматары прыйшлі да думкі стварыць рэтрансляцыйную станцыю. Гэта быў адзіны шлях зрабіць тэлебачанне даступным усім гамельчанам.

Але ажыццявіць такую задачу было не так проста. Дзе-ж дастаць для гэтага сродкі, дэталі, абсталяванне?

Вырашылі звярнуцца за дапамогай ў гарадскі Совет. Яўгеній Паўлавіч Кернажыцкі — дэпутат горсовета, і гэтая справа была даручана яму.

На чарговай сесіі горсовета Яўгеній Паўлавіч зрабіў прапанову аб пабудове ў Гомелі рэтрансляцыйнай станцыі. Дэлегаты гарача падтрымалі радыёаматараў. Была створана ініцыятыўная камісія, якая адразу ўзялася за справу.

Каб паскорыць будаўніцтва тэлецэнтра, вырашылі неабходную апаратуру вырабляць асобнымі блокамі на розных прадпрыемствах горада. Самыя складаныя дэталі вырабляліся там, дзе працуюць най-

больш кваліфікаваныя радыёаматары. Асабліва многа папрацавалі старшы тэхнік Гомельскага радыёвузла В. Калінін, тэхнік лабараторыі сувязі Беларускай чыгункі Т. Марозаў, інжынер вузла сувязі рачнога параводства І. Борах і тэхнік гэтага-ж вузла В. Афанасьев. Вечарамі і ў выходныя дні яны збіралі і мантыравалі апаратуру.

І вось тэлевізійны аматарскі цэнтр гатовы. У двух невялікіх пакоях Палаца культуры чыгуначнікаў імя Леніна сабрана і наладжана ўся апаратура. Пачаліся першыя пробныя перадачы па рэтрансляцыі Кіева.

Аднак радыёаматары на гэтым не супакоіліся. Яны вырашылі давесці справу да канца — пабудавалі другую чаргу тэлецэнтра, каб даць тэлеглядачам магчымасць глядзець свае ўласныя перадачы.

Але тут адразу ўзнікла амаль непераадоўная цяжкасць. Для тэлевізійнай камеры, якая павінна весці ўласныя перадачы, патрэбна прыёмная трубка, т. зв. іканаскоп. А дзе яго ўзяць? Ды і каштуе ён нямала — 4 500 руб.

На дапамогу радыёаматарам зноў прыйшоў горсовет. На абсталяванне тэлецэнтра было адпушчана 25 тысяч рублёў.

Гамельчане звязаліся з Кіеўскім тэлецэнтрам і знайшлі там іканаскоп.

Калі ўся апаратура была гатова, выявілася, што трэба яшчэ вузла-плёначны кінаапарат. Без яго нельга трансліраваць кінофільмы. І нават калі апарат быў набыты, зноў павялілася перашкода: неабходна было падабраць для перадач спецыяльныя аб'ектывы і прымусяць кінаапарат працаваць сінхронна з тэлевізійнай камерай.

Але настойлівасць радыёаматараў перамагла ўсе цяжкасці. Напярэдадні кастрычніцкіх свят у эфір быў перададзены першы мастацкі фільм «Максім Перапяліца».

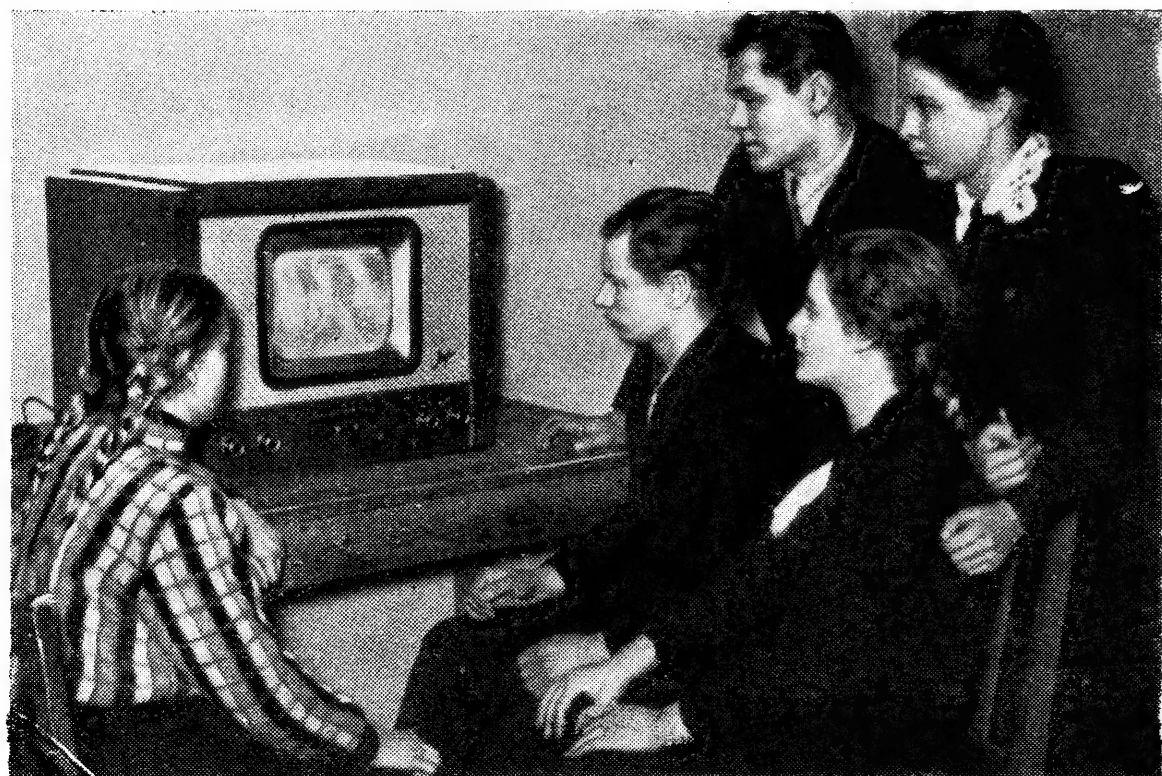
Цяпер па вечарах роўна ў 7 гадзін, шматлікія глядачы Гомеля і недалёкіх ад яго сёл — у радыусе 15 км — з задавальненнем чытаюць на экранах сваіх тэлевізараў надпіс: «Гомельскі аматарскі тэлевізійны цэнтр. Пачынаецца перадача»...

Здавалася-б, тут ужо і клопатам канец. Але-ж не, такая ўжо нястрымная натура ў гомельскіх радыёаматараў, што яны складаюць новыя планы сваёй далейшай работы. У гэтых планах — новыя заманлівыя перспектывы: мантаж яшчэ адной тэлевізійнай камеры для арганізацыі студыйных перадач, вопыты па прыёму Мінскага тэлецэнтра.

Г. РАЗІНСКІ.

г. Гомель.

Прыемна паглядзець новы кінофільм па тэлевізару.

Зоатэхнік Аляксандр Верамей з жывёлаводамі ў бібліятэцы.

КОМСАМОЛЬЦЫ — ГАСПАДАРЫ ФЕРМЫ

Неяк раніцой да Любы Кунавіч завітала яе сяброўка Людміла Аўласовіч. Прывітаўшыся, яна прысела на лаўку і, зірнуўшы на кніжку, запытала:

— Усё чытаеш?

Замест адказу Люба сказала:

— А ведаеш, Люда, я думаю пайсці працаваць на ферму.

— Я ўжо гаварыла з Валодзем, з комсоргам нашым, — заўважыла Людміла, — абяцаў, што падтрымае нашу просьбу, пагаворыць са старшынёй.

— Мы самі ў кантору сходзім, — прапанавала Людміла. — Так і скажам старшыні: пашліце нас, Адольф Іосіфавіч, працаваць на ферму.

Калі дзяўчаты прыйшлі са сваёй прапановай да старшыні, ён завагаўся.

— Надумалі вы, дзяўчаты, добрую справу, але ці справіцеся? Праца на ферме цяжкая...

— Яшчэ як справімся! — гарача сказала Люба. — Мы не спалохаемся ніякіх цяжкасцей.

І сапраўды, дзяўчаты не спалохаліся цяжкасцей. Закасаўшы рукі, узяліся за справу. Перш за ўсё ачысцілі ад гразі карыты, падлогу ў станкоў, праходы ў свінарніку, ачысцілі і пабальмі станкі, змянілі подскі, прывялі ў парадак кармакухню.

Але гэта быў толькі пачатак. Дзяўчат чакала новае выпрабаванне. Нехапала посуду для раздачы кармоў, парушаўся рацыён кармлення.

— Так далей нельга! — рашуча заявілі дзяўчаты зоатэхніку.

Зоатэхнік нешта хацеў сказаць, але Людміла апырэдзіла:

— Не забудзьце і вучобу арганізаваць.

У гэты-ж дзень жывёла была пастаўлена па групам, на відным месцы быў вывешаны распарадак дня.

Неўзабаве дзяўчатам прыйшла падмога: працаваць на свінаферме далі згоду комсамолкі Алена Рагач, Ніна Рагач і іншыя дзяўчаты. Вяселай стала працаваць.

На свінаферме ўсе пляч даглядчыцы — комсамолкі. У 1956 годзе на ферме быў добры прыплод, выгавалі выдатных парсят і адкармілі кожную па 30—40 свіней.

Улетку дзяўчаты пабывалі на ўзорнай свінаферме эксперыментальнай базы «Любань», вывучылі перадавы вопыт догляду жывёлы і усё, што прыкмецілі лепшае, імкнуцца выкарыстаць у сваёй штодзённай працы: яны арганізавалі круглагадавы адкорм свіней, паномаву склалі кармавыя рацыёны.

Маладыя жывёлаводы калгаса імя Сталіна ўзялі на 1957 год новыя высокія абавязальствы — адкарміць 150 свіней, атрымаць на сто гектараў ворнай зямлі 26 цэнтнераў свініны, — і за гэта змагаюцца, не шкадуючы сіл і працы.

І. ЛЫСОУ.

Вілейскі раён

Маладзечанскай вобласці.

КОЛЬКІ ВАЖЫЦЬ КРОПКА?

У нашым жыцці цяжка цяпер знайсці такую мясціну, дзе-б людзі не карысталіся вымяральнымі прыборамі. У магазінах, напрыклад, калі вы купляеце хлеб, прадавец узважвае вам яго на вагах, тканіну на касцюм адмервае на метрам. У кватэрах выдаткаванне электраэнергіі фіксуе лічылнік, спідометры паказваюць пройдзены аўтамабілем шлях, сіноптыкі з дапамогай прыбораў прадказваюць надвор'е і г. д.

Усе гэтыя прыборы маюць спецыяльнае кляймо альбо пломбу, якія гарантуюць іх дакладнасць. Праз пэўны адрэзак часу ўся вымяральная тэхніка праходзіць праверку. Толькі пасля здачы лабараторных «экзаменаў» на дакладнасць прыборы зноў паступаюць у штодзённае карыстанне. Кантроль за дакладнасцю вымяральнай тэхнікі вядуць дзяржаўныя лабараторыі Камітэта стандартаў, мер і вымяральных прыбораў пры Совеце Міністраў СССР.

..Мы знаходзімся ў Мінскай дзяржаўнай лабараторыі. Яе супрацоўнікі трымаюць цесную сувязь з многімі заводамі, фабрыкамі, навукова-даследчымі інстытутамі, гандлёвымі ўстановамі рэспублікі. Амаль на кожны вымяральны прыбор, якімі карыстаюцца тысячы тоараў, электрыкаў, машыністаў па-

равых машын, у лабараторыях ёсць эталоны. Вось адзін з пакояў, дзе правяраюцца кантрольныя прыборы мер вагі, масы, сыпучасці, трываласці, вадкасці. У пакоі стаіць цышнія. Як высветлілася, тут нават падтрымліваецца спецыяльная тэмпература. Робіцца гэта таму, што ваганне тэмпературы паветра адбіваецца на прыборах.

— Якімі эталонамі вам даводзіцца карыстацца ў практыцы? — пацікавіліся мы ў старшага супрацоўніка лабараторыі Праскоўі Шчарбінюк.

— Самымі рознымі, — адказвае яна. — Найбольш буйныя вагі ў нас сустрэкаюцца на чыгунцы. На іх можна ўзважваць грузы да 100 тон. Эталонамі для такіх вагаў з'яўляюцца спецыяльныя 20-тонныя платформы. Ёсць у нас і іншыя эталоны. Вось паглядзіце — гэта мікравагі.

Наш позірк спыніўся на невялікім зашклёным прыборы, які стаіў у далёкім кутку пакоя.

— Калі мы працуем на такіх вагах, — гаворыць далей Праскоўя Шчарбінюк, — мы карыстаемся пінцэтам і сочым за прыборам праз мікраскоп. Вось узяць, напрыклад, такі факт. Калі вы пішаце на перы, то пасля кожнага сказа аба-

взяжкога ставіце кропку. Нашы мі-кравагі могуць гэта сказаць.

Праскоўя Шчарбінюк узяла ка-валачак паперы, крыху меншы, за квадратны сантыметр, і паклала яго пінцэтам на адну з талерачак вагаў.

— Ну вось, паперка важыць 4,21 міліграма.

Потым Праскоўя Шчарбінюк па-ставіла на паперцы звычайную чарнільную кропку і зноў паклала «груз» на талерачку. Пасля нядоў-гага назірання за паказаннямі пры-бора праз мікраскоп яна адказала:

— Вага кропкі — шэсць сотых міліграма.

Мінскія метэаролагі праводзяць у рэспубліцы вялікую работу. Толькі ў 1956 годзе яны абследавалі ў ла-бараторыі і на месцах звыш аднаго мільёна розных вымяральных пры-

бораў. Акрамя гэтага, кантроль за дакладнасцю вымяральной тэхнікі вядуць абласныя і міжраённыя ла-бараторыі, якія абсталяваны ў Ба-ранавічах, Бабруйску, Полацку, Пінску, Калінкавічах.

Хутка развіваецца наша айчын-ная тэхніка. Яе шпаркі рост па-трабуе таксама канструявання но-вых вымяральных прыбораў. Мін-скія аўтамабілебудаўнікі рыхтую-ца, напрыклад, да выпуску 40-тон-ных самазвалаў. Вядома, што іс-нуючымі цяпер гірамі такія машы-ны ды яшчэ з грузам узважваць будзе нельга. Для гэтых мэт ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце імя Мендзелева кан-струяваны цыліндрычныя гіры ў 5 тон. Карыстацца імі будуць з да-памогай вежавага крана.

Л. СКІБЕНКА.

Унук Дзмітрыя Данскога

Александр Неўскі свае здольна-сці выдатнага полкаводца ўпершы-ню праявіў, маючы 20 год ад роду, у знамянальнай Неўскай бітве 15 ліпеня 1240 года. Александр Маке-донскі атрымаў першую вялікую перамогу ў 22 гады. Вельмі рана праявілі свой талент полкаводцаў Пётр I, Напалеон, Карл XII.

Але ці ведае сусветная гісторыя выпадак, калі-б рашаючую ролю ў зыходзе гіганцкай бітвы, якая мае велізарнае гістарычнае значэнне, адыграў няпоўналетні полкаводзец? Такое пытанне можна ў некаторых чытачоў выклікаць здзіўленне.

— Няўжо такі факт меў месца ў гісторыі?

Так, гісторыя ведае і такі факт. 17-гадовы полкаводзец Юрый Мсціслаўскі, унук Дзмітрыя Дан-скога, наведкі ўпісаў сваё імя ў ге-раічную гісторыю барацьбы наро-даў нашай краіны супраць інша-земных прыгнятальнікаў.

15 ліпеня 1410 года паблізу вё-сак Грунвальд і Таненберг сустрэ-ліся дзве арміі. У арміі тэўтонска-га ордэна можна было сустрэць не толькі нямецкіх дваран-разбойні-каў, але і бандыцкія падонкі ры-царства Францыі, Англіі, Даніі, Нідэрландаў. Каля 85 тысяч закава-ных у браню шукальнікаў лёгкага

хлеба і прыгод стаяла пад сцягамі магістра тэўтонскага ордэна Уль-рыха фон Юнгінгена. Амаль сто гармат выставілі крыжаносцы. А ў абозе на сотнях вазоў ляжалі ня-даўна выкаваныя кайданы для ты-сяч рускіх, украінцаў, беларусаў, палякаў, літоўцаў, чэхаў, якія ад-важыліся выступіць супраць ры-цараў.

Руская народная армія па коль-касці пераўзыходзіла армію сваіх праціўнікаў. Але што датычыць узбраення, то тут не магло быць ніякага параўнання. У радах на-роднай арміі было мала дваран, якія мелі сваіх коней, узбраенне, браню. У цэнтры народнай арміі развіваліся сцягі трох рускіх сма-ленскіх палкоў і асабісты полк іх камандзіра, мсціслаўскага князя Юрыя. На флангах стаялі ўкраін-скія, беларускія, літоўскія, поль-скія і чэшскія палкі.

Вялікі князь літоўскі Вітаўт ка-мандаваў правым флангам, на якім стаялі ўкраінскія, беларускія і лі-тоўскія палкі. Палякамі на левым фланзе камандаваў спрактыкаваны воін Зандрэм з Машковіч. Упера-дзе чэхаў стаяў легендарны Ян Жыжжа.

Каля поўдня конніца Вітаўта кі-нулася на рыцараў. Крыжаносцы

адкрылі згубны артылерыйскі агонь і рушылі ўперад. Зямля за-дрыжала ад тупату тысяч коней. Ворагі сышліся ўшчыльную. Мечы, сякеры, дубіны воінаў народнай арміі білі па металічных латах і шлемах рыцараў. Крыжаносцы се-клі ўзброеныя дубінамі і рагаціна-мі літоўскіх, беларускіх і ўкраін-скіх апалчэнцаў.

Літоўскія палкі, не вытрымаўшы страшэннага націску, пачалі па-вольна адступаць. Дарэмна Вітаўт заклікаў адступаючых спыніцца. Крыжаносцы, збіўшы з пазіцыі лі-тоўскія палкі, ударылі ў фланг па-лякам. Левы фланг народнай арміі быў на грані поўнага разгрому. Ужо ўпаў сцяг караля Ягелы. Ры-цары, хапаючы каралеўскі сцяг, урачыста заспявалі свой гімн «Хры-стос уваскрос».

Але яшчэ не быў разгромлены цэнтр пазіцыі народнай арміі. Кры-жаносцы азвярэла штурмавалі пал-кі Юрыя Мсціслаўскага. І было ча-го лютаваць «псам-рыцарам». Яны пацягнулі 87 палкоў народнай ар-міі, а чатыры палкі ў цэнтры не падаліся назад ні на крок.

Вялікі маршал тэўтонскага ордэ-на фон Валенрод, які кіраваў на-ступленнем на цэнтр і правы фланг народнай арміі, кінуў на смаленцаў і мсціслаўцаў лепшыя рыцарскія палкі. Бой у гэтым месцы дасягнуў найвышэйшай жорсткасці. Сучас-нікі адзначаюць, што кроў дахо-дзіла коням да жывату. Калі гэта нават з'яўляецца пераўвельчэннем, дык кровапралітнасць бітвы ўсё-ж была страшэннай.

Рыцары імкнуліся ў што-б там ні было забіць князя Юрыя Мсціслаў-скага, пакінуць смаленскія палкі і мсціслаўцаў без камандзіра. Але князь бясстрашна біўся ў самай гушчыні бою, не забываючы адда-ваць загады.

У гэты час Вітаўт сабраў астаткі сваёй арміі і павярнуў воінаў на-зад. Там, дзе стаялі насмерць сма-ленцы і мсціслаўцы, дзе, павольна адыходзячы, змагаліся кіяўляне, навагрудцы, гродзенцы, бяліта-снасць бою ўсё нарастала.

Удар Вітаўта ў фланг нямецкім рыцарам быў нечаканым для мар-шала Валенрода. А ў гэты час, убачыўшы конніцу Вітаўта, перай-шлі ў наступленне палкі, якія аба-раняліся. Рыцары кінуліся адсту-паць. Палякі, атрымаўшы падтрым-

ку, таксама перайшлі ў наступлен-не.

Магістр фон Юнгінген, бачачы, што страшэнная пагроза навісла над яго хваленай арміяй, сам аса-біста павёў у бой усе рэзервы. Ён накіраваўся ў абход правага флан-га, імкнучыся разбіць палкі Вітаў-та, украінцаў, беларусаў і смален-цаў. Палякі кінулі насустрач ма-гістру ўсе свае рэзервы, імкнучыся дапамагчы сваім братам — усход-нім славянам і літоўцам. У гэты час Вітаўт яшчэ раз ударыў па флангу рыцараў.

Зноў разгарэўся бой. Нехта з бе-ларускіх апалчэнцаў, злаўчыўшыся, ударыў магістра фон Юнгінгена ра-гацінай, з якой ходзяць на мядзве-дзя. Магістр зваліўся з каня. Крык урачыстасці вырваўся з соцен грудзей народных апалчэнцаў. Шэсць рыцарскіх палкоў на чале са «славутым рыцарам» Вернерам фон Тэцінгенам бясслаўна пабеглі з поля бою. Многія крыжаносцы, якія яшчэ некалькі гадзін назад везлі да поля бою кайданы для народнай арміі, кідаліся на калені і малілі аб літасці.

Не менш сарана тысяч псоў-ры-цараў загінула ў гэтай бітве. 15 тысяч крыжаносцаў трапіла ў па-лон. Тэўтонскаму ордэну быў на-несены знішчальны ўдар. У гэтым велізарнае значэнне Грунвальдскай перамогі.

Сучаснікі і ўсе гісторыкі адзна-чаюць бяспрыкладную стойкасць смаленскіх палкоў, мсціслаўскага князя Юрыя Лінгвенеўвіча і воінаў яго палка.

Але амаль ніхто з гісторыкаў не гаворыць аб тым, што Юрыю Мсці-слаўскаму ў 1410 годзе было ўсяго 16 год. Дачка Дзмітрыя Данскога Марыя стала жонкай мсціслаўскага князя Лінгвенеў Альгердавіча ў 1394 годзе. Мяркуюць, што ў тым-жа годзе нарадзіўся Юрый. Бабуляй Юрыя па бацькоўскай лініі была Марыя Віцебская, а дзедам — лі-тоўскі князь Альгерд. Такім чынам, у жылах Юрыя Мсціслаўскага ця-кла кроў трох народаў: рускага, беларускага і літоўскага.

Час смерці Юрыя Мсціслаўскага невядомы, але вядома, што яшчэ ў 1453 годзе ён быў у Мсціслаўлі і аказаў значную падтрымку тым, хто змагаўся супраць польска-шляхецкай агрэсіі.

М. МЕЛЬНИКАУ.

гг. Крычаў — Мсціслаўль.

У ВЕНГРЫІ СЁННЯ

Міжнародная рэакцыя, арганізоўваючы контррэвалюцыйны мяцеж у Вен-грыі, не ўлічыла таго, што народ, які заваяваў свабоду, непераможны. Гэта асабліва добра відаць зараз.

Дыверсантаў, забойцаў, крымінальных злачынцаў і шпіёнаў, пацярпеўшы поўны крах, пастараліся разбурыць як мага больш жылых дамоў, фабрык, заводаў, шахт і руднікоў. Яны спадзяваліся, што ў народа апусцяцца рукі.

Не, венгерскі народ не разгубіўся. Ён дружна аднаўляе сваю гаспадарку. Ужо адноўлены жыллёвы фонд, фабрыкі і заводы працуюць на поўную магут-насць. Венгерскі народ поўнасю падтрымлівае палітыку сваёй партыі і ўрада. Цяпер, як ніколі, кожнаму відаць, што венгерскі народ не падтрымліваў рэак-цыю. Яму дарагі соцыялістычны лад.

На здымках: У Будапешце. Жыццё наладжана.

ШАХМАТЫ

ПАД РЭДАКЦЫЯЙ МАЙСТРА
СПОРТУ
А. СУЭЦІНА

Барацьба за сусветнае першыństwo па шахматах

Да матча Батвіннік — Смыслоў

Першага сакавіка гэтага года ў канцэртнай зале імя Чайкоўскага ў Маскве адбудзецца адкрыццё самага знамянальнага шахматнага спаборніцтва за апошнія тры гады — матча на першыństwo свету паміж савецкімі гросмайстрамі чэмпіёнам свету М. Батвіннікам і прэтэндэнтам на гэтае званне В. Смысловым.

Барацьба за сусветнае шахматнае першыństwo мае вельмі значную і працяглую гісторыю. Доўгі час гэтае званне было неафіцыйным, хоць матчы мацнейшых шахматыстаў свету вядуць свой пачатак яшчэ з XV стагоддзя. Вядомыя напружаныя паядзінкі паміж шахматыстамі эпохі Адраджэння Леанарда дэ Курці і Паола Баі; пазней паміж буйнейшымі шахматыстамі XVIII стагоддзя французам Ля-Бурданэ і англічанінам Мак-Данелем.

На працягу даволі значнага часу агульнапрызнанымі, хоць і неафіцыйнымі чэмпіёнамі свету былі ў XVIII стагоддзі француз Філідор (адначасова выдатны музыкант і кампазітар), у XIX стагоддзі немец Адольф Андэрсен. Асабліва яркай фігурай трэба лічыць амерыканца Паўля Марфі, які жыў у мінулым стагоддзі. Як метэор, прамільгнуў ён у гісторыі шахматаў, перамагаючы ўсіх сваіх праціўнікаў да адзінага. Душэўная хвароба і цяжкія ўмовы жыцця шахматнага прафесіянала, нажал, вельмі рана спынілі творчы шлях гэтага геніяльнага шахматыста. Непераможаным сыйшоў ён з шахматнай арэны, і неафіцыйным чэмпіёнам свету зноў стаў яго сучаснік А. Андэрсен.

Потым Андэрсен быў пераможаным немцам В. Стэйніцам, стваральнікам школы тэорыі шахматаў. Стэйніц на працягу 28 год заставаўся чэмпіёнам, але званне чэмпіёна свету было яму прысуджана не пасля перамогі над Андэрсенам, а некалькі пазней, у 1886 годзе, пасля перамогі над буйнейшым гросмайстрам таго часу немцам Г. Цукертортам.

З гэтага часу пачало афіцыйна і рэгулярна разыгрывацца званне чэмпіёна свету па шахматах, пры гэтым форма спаборніцтва па традыцыі засталася матчавай.

Шмат цяжкіх і складаных паядынаў прышлося вытрымаць В. Стэйніцу. Але найбольш цяжкім быў для яго, відаць, матч, які адбываўся ў далёкай Гаване, з геніяльным рускім шахматыстам-самаходкам М. І. Чыгорыным ў 1892 годзе. Абодва шахматысты былі ў той час у росквіце сваіх творчых сіл. Матч праходзіў з пераменным поспехам. Але ў момант, калі перамога пачала пераходзіць на бок М. І. Чыгорына, ён у рашаючай партыі дапусціў ужо ў выйгрышнай пазіцыі велізарны прагляд і незаслужана панёс паражэнне. Перамагчы Стэйніца ўдалося значна пазней (калі ён быў далёкі ад лепшай формы) яго вучню немцу Эмануілу Ласкеру, які таксама на доўгія гады зрабіўся чэмпіёнам свету.

Толькі праз 27 год змяніўся чэмпіён свету. Ём стаў кубінец Хозе Рауль Капабланка, пра здольнасці якога як шахматыста да гэтага часу складаюцца легенды, праўда, амаль блізкія да сапраўднасці. Капабланку называлі беспамылковым «шахматным аўтаматам». Здавалася, што перамагчы яго немагчыма. З «сухім» лікам (+4,—0,—10) перамог ён у 1921 годзе Ласкера і з гэтага часу на працягу некалькіх год не казаў ні разу, ні ў адной ігры знаёмага нават мацнейшым шахматыстам свету слова — «здаюся».

Таму вельмі сенсацыйным было яго паражэнне ў 1927 годзе ў сапраўды «эпічным» паядынку з 34 партыяй з рускім гросмайстрам А. А. Алёхіным. Алёхін выйграў 6 партыяў, 3 прайграў пры 25 нічыйных і зрабіўся першым рускім чэмпіёнам свету па шахматах. Алёхін рашуча абвергнуў легенду аб Капабланку як «шахматным аўтамаце» і сваёй творчасцю адкрыў перад шахматыстамі новыя бязмежныя перспектывы. Былі ў Алёхіна і зрывы. Так у 1935 годзе ён, па яго выразу, «пазычыў» на два гады званне чэмпіёна свету галандцу М. Эйве. Але яго шахматны шлях наогул быў надзвычай бліскучы. У 1946 годзе Алёхін зусім нечакана памёр, і званне чэмпіёна свету некаторы час нікому не належала.

Міжнародная шахматная федэрацыя (ФІДЭ) вырашыла разыграць гэтае званне ў «турніры мацнейшых» 5 гросмайстраў. У 1948 годзе спаборніцтва адбылося, і законмерную перамогу атрымаў савецкі гросмайстар М. Батвіннік, які зрабіўся першым савецкім чэмпіёнам свету. Перамога М. Батвінніка — перамога перадавой савецкай шахматнай школы, якая дасягнула не бывалага росквіту ў наш час.

Двойчы ўжо адстойваў М. Батвіннік сваё пачаснае званне. Кожны раз (па ўмовах ФІДЭ) з інтэрвалам у 3 гады. Абодва разы яго партнёрамі былі савецкія гросмайстры, заслужаныя прэтэндэнты на гэтае званне — у 1951 годзе Д. Бранштэйн, у 1954 годзе В. Смыслоў. Абодва матчы складаліся з 24 партыяў і абодва заканчваліся з лікам 12:12, што сведчыць аб выключна роўнай і ўпартай барацьбе.

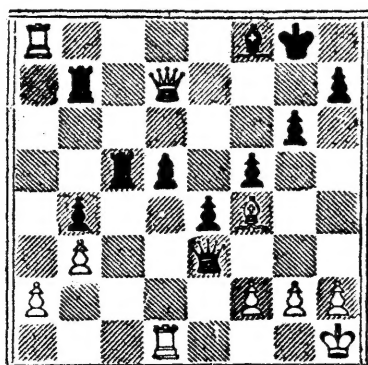
Па ўмовах розыгрышу нічыйны вынік захоўвае званне чэмпіёна свету за ранейшым уладальнікам яго. Так два разы гэтае званне засталася за Батвіннікам, і ён вось ужо 9 год заслужана носіць яго.

У трэці раз трэба будзе абараняць М. Батвінніку гэтае званне ў вельмі цяжкім паядынку, які будзе працягвацца каля двух месяцаў у сакавіку — красавіку 1957 года. Перад матчам і Батвіннік і Смыслоў правялі працяглую падрыхтоўку з дапамогай сваіх трэнераў-секундантаў. Секундант Батвінніка — Ю. Авербах, секундант Смыслова — лeningradскі гросмайстар І. Вандарэўскі.

Цяжка зрабіць якія-небудзь пранозы, адно вядома і цяпер — матч Батвіннік — Смыслоў будзе паядынкай дастойных праціўнікаў: абодва шахматысты цяпер у росквіце творчых сіл. Партыі матча дадуць цудоўны вучэбны матэрыял і, бясспрэчна, узбагацяць скарбніцу шахматнага майстэрства.

Шмат разоў сустракаліся Батвіннік і Смыслоў за шахматнай дошкай. Апошні раз яны ігралі разам у турніры памяці Алёхіна, дзе падзялілі першае і другое месцы. Іх апошняя сустрэча праходзіла вельмі напружана, і пасля 39 ходу белых, якімі іграў Смыслоў, прыйшла да наступнай пазіцыі:

Батвіннік. Смыслоў.

У чорных лішняя пешка, але пагрозы белых па 8-й гарызанталі вельмі небяспечныя. Батвіннік прымае правільнае рашэнне — вярнуць пешку назад.

39. ...Лс8 (І пры 39. ...Фс6, 40. Сх6 Лf7, 41. Лd8 або 39. ...Лf7b5, 40. Сх6 Лс8, 41. Л:с8 Ф:с8, 42. С:f8, Ф:f8, 43. Лс1 чорныя не мелі планаў на выйгрыш), 40. Л:с8 Ф:с8, 41. Л:d5 Се7! (Небяспечна 41. ...Лd7 з-за 42. Фd4), 42. h3 Фс3, 43. Фе2 Фс6, 44. Ла5 Лd7, 45. Фс4 Ф:с4, 46. бс — і нічыя.

МОДЫ

1. Жаночы шарсцяны касцюм строгай формы. Спадніца з адной складкай. Рукаў устаўны. На жакете па бёдрах закладзена папярэчная складка. Невялікі стаячы каўнерык — футравы. Размеры—44—50.
2. Сукенка з шарсцяной тканіны для дзяўчынкі-падлетка. Спідніца закладзена бантовымі складкамі. Рукаў устаўны. Размеры 40—44.
3. Прыгожае жаночае дэмісезоннае паліто свабоднага крою з драпу. Фігурныя рэльефы і праразныя кішэні заканчваюцца трохвугольнікамі, вышытымі шоўкам. Устаўная грудка футравая. Рэкамендуецца размеры 44—52.
4. Жаночая шаўковая сукенка з тканіны «эфект». Строгая па форме, адразная. Блуза з цэльнакроеным рукавом. На спідніцы адна складка на спіцы. Баскі і каўнерык упрыгожаны махрой з шаўковай тканіны. Размеры 44—52.

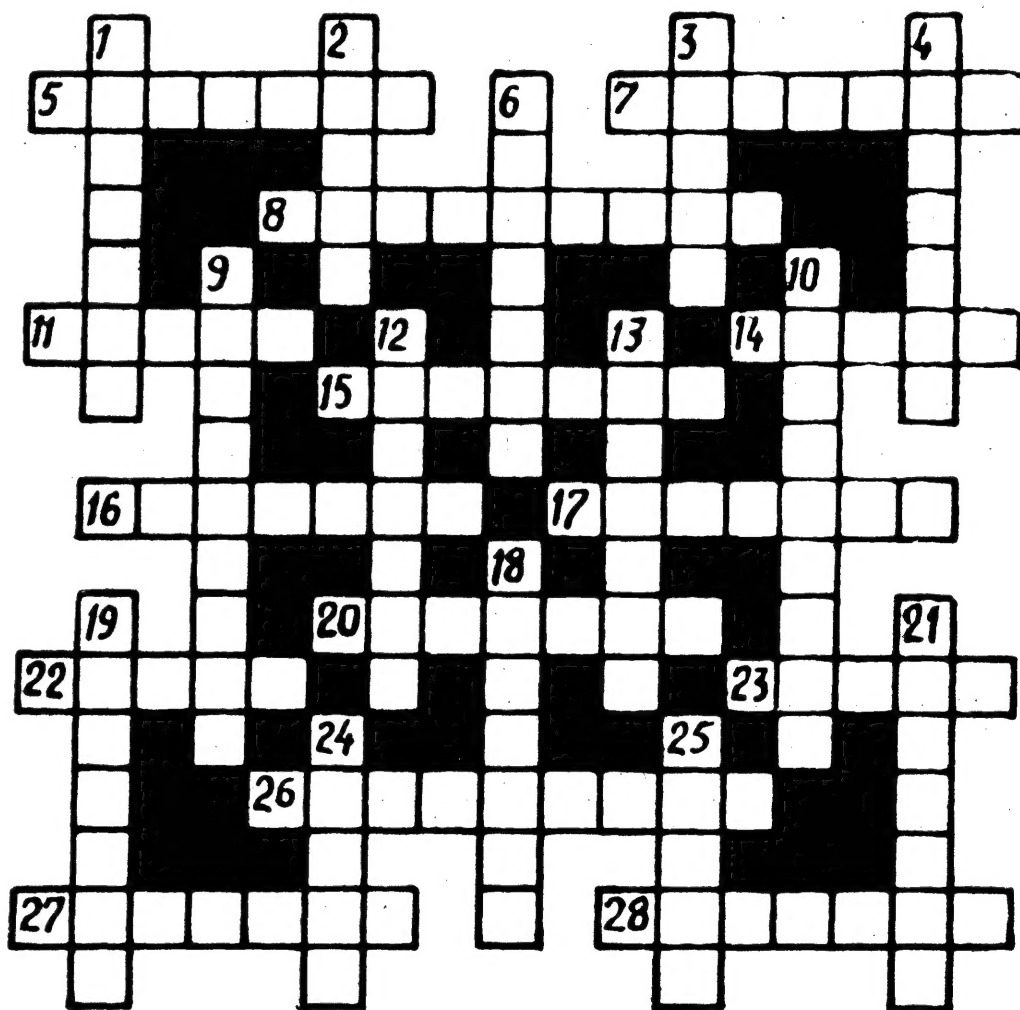
КРАСВОРД

Склаў Л. Іваноў

Кожнае слова пачынаецца з літары «П»

Па гарызанталі: 5. Рачное судно. 7. Вядомы дзекабрыст. 8. Драма К. Крапівы. 11. Скрутак. 14. Школьны інвентар. 15. Воскаладобнае рэчыва. 16. Письменник. 17. Паэма А. С. Пушкіна. 20. Прылада хатняга ўжытку. 22. Невысокае пласкагор'е. 23. Энтузіязм. 26. Найбліжэйшая кропка па арбіце да Сонца. 27. Здымак з негатыва. 28. Адрэзак чыгуначнага шляху.

Па вертыкалі: 1. Гатунак скуры. 2. Дыван. 3. Вершаваны твор для спеваў. 4. Нябеснае цела. 6. Дадатковы матэрыял. 9. Унутраны слой некаторых ракавін. 10. Сумка для патронаў. 12. Становішча, размяшчэнне. 13. Грэчаскі матэматык. 14. Стрэльбішча. 19. Глеба, узараная на глыбіню 40—80 см. 21. Грамафон без рупара. 24. Шрыфт. 25. Атрад.

Да нумару прыкладаецца бясплатны дадатак часопіса «У дапамогу політэхнічнаму навучанню». У дадатку да наступнага нумару будуць змешчаны пароды аб тым, як падрыхтаваць фестывальныя касцюмы, а таксама ўзоры для вышыўкі і ўзоры для выпальвання.

Рэдактар Аляксей КУЛАКОЎСКІ

Рэдакцыйная калегія: Алесь АСІПЕНКА, Дзмітрый БАЛЬШОЎ, Янка БРЫЛЬ, Юры ВАСІЛЬЕЎ, Іван ГРАМОВІЧ, Міхась ЛЫНЬКОЎ, Сяргей СЕЛІХАНАЎ, Максім ТАНК, Георгі ШЧАРБАТАЎ (намеснік рэдактара).

«Молодость».

Ежемесячный литературно-художественный и общественно-политический журнал ЦК ЛКСМБ.

Афармленне В. Грамыкі. Тэхрэдактар І. Шаршульскі. Карэктар Л. Таўлай.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вуліца Карла Маркса, д. 66. Тэлефон 93-854. Фармат паперы 70×108¹/₈. Друк. арк. 4. Вуч.-выд. арк. 7.

Здадзена ў набор 13. 1. 57 г.

Падпісана да друку 1.II.57 г.

ЛТ 02726

Тыраж 20 000 экз.

Цана 2 руб.

Заказ 32.

Газетна-часопіснае выдавецтва Галоўвыдата Міністэрства культуры БССР. Мінск, праспект імя Сталіна, 105.

Друкарня імя Сталіна. Мінск, праспект імя Сталіна, 105.

Model

